

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

5107 7796.316.25
HARVARD COLLEGE LIBRARY

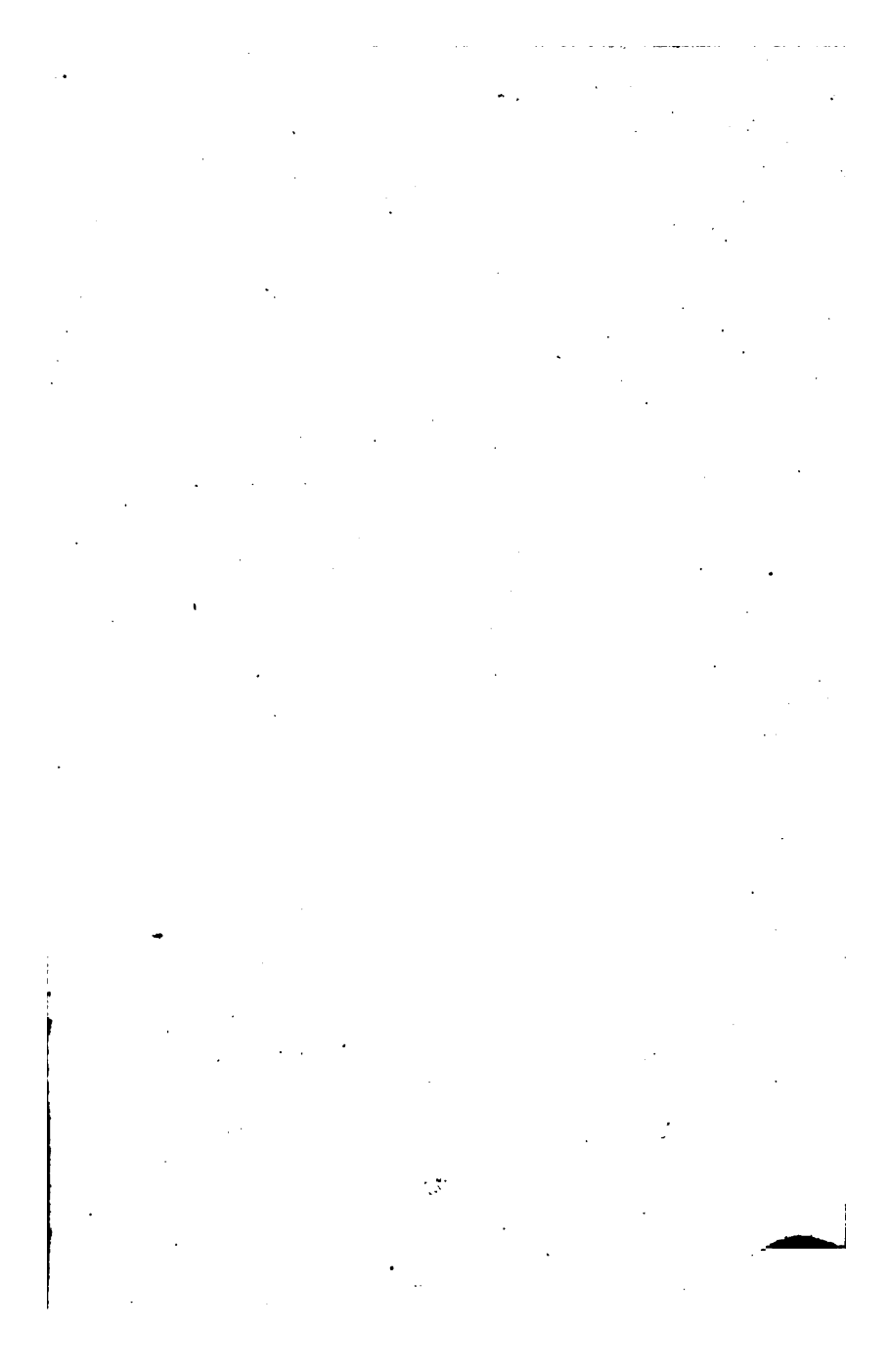
Bought with the income of
THE KELLER FUND

Bequeathed in Memory of
JASPER NEWTON KELLER
BETTY SCOTT HENSHAW KELLER
MARIAN MANDELL KELLER
RALPH HENSHAW KELLER
CARL TILDEN KELLER

PAMÁTKY
STARÉ LITERATURY ČESKÉ

VYDÁVANÉ

MATICÍ ČESKOU.

ČÍSLO II.

ŘADA I., ODDÍL 1.

KRONIKA DALIMILOVA.

V PRAZE 1877.

NÁKLADEM MATICE ČESKÍ.

ŘÍMOVANÁ
KRONIKA ČESKÁ

TAK ŘEČENÉHO

DALIMILA.

UPRAVIL

JOS. JIREČEK.

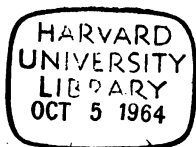
Dr. Josef Tumpach

1069D/86

V PRAZE 1877.
NÁKLADEM MATICE ČESKÉ.

Slav 7796.316.25

L

Relled

Knihtiskárna: J. Otto v Praze.

Ú V O D.

Rýmovaná kronika Česká, nyní vůbec pode jménem kroniky Dalimilovy známá, první úpravou dokonána byla l. 1314. Potom skladatel ještě několik dějův pozdějších vypsál a k prvotní úpravě připojil l. 1326.

Od prvopočátku spis ten hojně byl přepisován, přitom pak, po obyčeji písařův tehdejších, co do slov ledakde méněn, ba někdy i co do věci přibráním nových dějův rozprostraňován. Ale proměny takové za XIV. věku v celku vždy se dály jen skrovnou měrou; teprv po l. 1400 provedla se nová redakcí celé kroniky, při čemž nejen větší epizody vloženy, ale i sama osnova značně předělána. Původce proměn těchto nepochybně byl jeden, ačkoli ne všechny epizody pocházejí z jednoho péra. Příklad zajisté daný podnětem byl k novému tvoření. Ještě dáleji v tom pokračil Jan Pinvička z Domažlic, učitel v Ledči, an l. 1459 všecken text zpřeobracel. I později v směru tom pracovati nepřestáváno, ačkoliv při nedo-

statku úplných rukopisův ze XVI. věku o celkové povaze proměn těch určitého úsudku pronesti nelze.

Postačí tudíž rozeznati trojí recensí, totiž *prvotní*, přiberouc k ní proměny za XIV. věku vykonané, *druhou* z počátku XV. věku a *třetí* Pinvičkovu. Samo sebou se rozumí, že v otázce, ku které recensí který kodex náleží, doba napsání jeho nerozhoduje, jelikož se i později přepisy dály z kodexův starších.

Rukopisové první recensí.

1.* *Zlomky Hanušovy*, spisovateli současně, které l. 1861 od profesora Konst. Höflera v universitní bibliothece pražské byly objeveny a od bibliothekáře J. J. Hanuše popsány. Obsah: hl. 30 v. 16 po hl. 32 v. 6, pak hl. 39 v. 72 po hl. 42 v. 53.

2.* *Zlomky Hradecké*, z první polovice XIV. věku, chované od let dvacátých v Českém Museu. Obsah: hl. 3 v. 12 po hl. 4 v. 7, pak hl. 8 v. 33 po hl. 10 v. 40.

3.* *Zlomek Olomoucký*, z druhé polovice XIV. věku, l. 1833 od Ant. Bočka Museu Če-

* Hvězdičkou znamenány jsou rukopisy pergamenové; kde hvězdičky není, ten rukopis psán na papíře.

skému darovaný. Obsah: hl. 10 v. 31 po hl. 11 v. 19.

4.* *Rukopis Cambridgeský* asi z polovice XIV. věku, jež l. 1875 v knihovně kolleje svato-trojické (Trinity College) v Cambridgi objevil tamní bibliothekář Robert Sinker a professor A. H. Wratislaw v Bury St. Edmunds poznal i s diplomatickou věrností přepsal. Obsah: celá kronika s některými mezerami až po hl. 100 v. 32.

5.* *Rukopis Vídenský* z konce XIV. věku, jež druhdy náležel J. P. Ceronimu (u Hanky slove „Ceronický druhý“), nyní pak jest majetkem císařské dvorské knihovny ve Vídni. Obsah: celý text i s přídávky.

6. *Rukopis Františkánský*, nyní majetek pražské bibliotheky knížat z Lobkovic, psaný l. 1440 od Fraňka Všerobského pro mlynáře Thómu u Kutné Hory. Obsah: celá kronika.

7. *Rukopis Strahovský* z polovice XV. věku, nyní majetek knihovny na Strahově. Obsah: předmluva a text až po hl. 14 v. 32.

Rukopisové druhé recensí.

8.* *Rukopis Lobkovický* z počátku XV. věku, nyní majetek pražské bibliotheky knížat z Lobkovic. Obsah: celá kronika i s přídávky.

9. *Rukopis Pelcelovský*, v polou XV. věku, nyní majetek bibliotheky hrabat z Thunu na Děčíně. Obsah: celá kronika.

10. *Rukopis Fürstenberský* z pozdější doby XV. věku, majetek bibliotheky knížat z Fürstenberka. Obsah: celá kronika i s přídávky.

11. *Rukopis Ceronský*, psaný l. 1443, nyní v zemském archivu moravském. Obsah: „Krátké sebranie z kronik českých k výstraze Čechův“ l. 1438 sepsané (u Hanky slove „Ceronský třetí“) a celá kronika i s přídávky (u Hanky „Ceronský první“).

Rukopis třetí recensí.

12. *Rukopis Zebererův*, psaný l. 1459 od dotčeného již Jana Pinvičky v Ledči, nyní majetek Českého Musea. Obsah: celá kronika s některými mezerami.

Vydání tiskem.

1. *Kronika kláštera Boleslavského* (v Praze 1620 u Dan. Karla z Karlšperka) upravená od Pavla Ješína, kniha nyní velmi vzácná a za minulých dvou věkův často přepisovaná.

2. *Kronika Boleslavská* (v Praze 1786 u J. J. Diesbacha), upravená od Fr. Faustina Procházky.

3. Vydání Václava Hanky a) v Lipště a v Praze 1849, pouhý text; b) v Praze 1851, text s přídavky a různočteními; c) v Praze 1853 u Řivnáče a s obnoveným titulem 1876, pouhý text.

4. Vydání Hankova textu „pro studující s historickými a gramatickými poznámkami“ od Jana Orthy (v Praze 1874 u Kobera).

Překlady německé.

Rýmovaný překlad zpořizen okolo l. 1340 i zachován rukopisem metropolitní kapitoly pražské z l. 1389. Tiskem vydán ve sbírce „Bibliothek des litterarischen Vereins in Stuttgart“ od Václava Hanky l. 1859.

Prosaický překlad zpořizen na počátku XV. věku na základu druhé české recensí. Rukopisy v bibliothekách lipské (jeden) a mnichovské (dva). Vydán od Hieronyma Peze ve sbírce „Scriptores rerum Austriacarum“ (Lipsiae 1725) podle přepisu, jež benediktin svatoemmeramský, Krištof Hofman († 1534), byl učinil.

O spisovateli.

Spisovatel rýmované kroniky nemnoho o své osobě památky zůstavil. Nejstarší děj, ježto znal z vlastního zkušení, připadá v dobu 1278

do 1283, i zmiňuje se o něm, když vypravuje o výtržnostech německých měšťanův za vládaření Ottý Bramburského (hl. 93 v. 51). Za bojův, které zmítaly vlastí naší pod vládou Jindřicha Korutanského 1308—1310, žil v Praze. Tehdá viděl, „a'no po pániu Vítkovu oříu (když z Malé Strany na hrad pražský jel) třeva se vlečiechu“ (hl. 103 v. 33 sld.), a „z města“, totiž ze Starého, hleděl na to, kterak „na předhradíu“ Vilém Zajíc, Vítek z Landšteina, Kamýk rytíř a Jan ze Stráže boj vedli s Míšňany a Korutany o hrad pražský (hl. 104 v. 28). Z připomínek těchto zároveň jde na jevo, že spisovatel sám boje se neúčastnil.

Vzdělání na onen čas měl značné. Znalť děje starověké. Zmiňuje se o bojích Amazonek s Cyrem i Alexandrem, o Cyrovi a paních medských, o výpravě Vespasianově a Titově na Jerusalem; znal bitvu canenskou a počítání po ní prstenův rytířům sňatých (hl. 68 v. 30 a hl. 84 v. 25 sld.). Rovněž znal pověsti středověké o Karlovi Velikém a Rolandovi, o Děřichu Berúnském. Mocen byl jazyka latinského a i německého (hl. 39 v. 4). Zanášel se porovnavacím probíráním kronik českých, přednost dávae té, kterou nalezl u kněze starého v Boleslavi. Zemi

českou znal dobře; nejčastěji dotýká se končin severních a ještě více severovýchodních. Rovněž znal Moravu a krajiny sousední.

Rodu měšťanského nebyl. Měšťanstvo tehdá nejen venkoncem ještě bylo německé, ale stálo ve zřejmém zápasu se šlechtou českou, spisovatel pak na měšťany z národního i politického stanoviska pohlédá velmi s příkry a s vysoka, nenazývá je jinak než „chlapy“. Hořkost jeho ke všemu, co německého, nejbližší svůj základ měla právě v tomto soupeřství mezi městy i šlechtou.

Co do smýšlení obecného, všude a vždy jeví se u něho vroucí láska k národu a vlasti, věrná oddanost k rodu Přemyslovskému i nelítostivá nenávisť k odporníkům jeho, k Vršovcům, obliba v památkách šlechtických, zvláště ve znameních na štítech, zároveň pak veliká nechuť k zábavám rytířským, zejména k turnajům. Šlechtice souvěké drahně připomíná ze jména a oslavuje činy jednoho každého, jak se kde statečně zachoval. Nicméně šlechtické jeho smýšlení mírněno vědomím, že i z lidu sedlského stávají se šlechtici, ba i kněžny a knížata. Proti církevníkům nikde neukazuje nepřízeň, ale také nikde zvláštní nějakou přízeň, ba v některých výstupech, jako ku př. v setkání Sptyhněva s aba-

tyší svatojiřskou. Ojře s opatem Fuldským, pronikají náhledy nehrubě kněžské. O svatých českých a životech jejich vypravuje se zvláštní zálibou. S pečlivou šetrností vyhýbá se věcem mravně pohoršlivým; tak vypouští Kosmovu povídku o Mathildě Lombardské, „aby, prý, ho kázaný nekázanú řečiú neviniť“. Vzácnou ozdobou spisu jeho jsou mravoučné průpovědi, výsledky to mnohonasobného zkušení v životě soukromém i veřejném.

Všecko to v jedno shrnout, dojdeme k závěrečnému, že skladatel kroniky byl šlechtic z rodiny, někde v severních, neřku-li severovýchodních Čechách usdlé. Vzdělání svého, jakož tehdá jinak býti nemohlo, nabyt on na školách duchoven-ských, ale nebyl knězem, jakož s druhé strany také nebyl válečníkem, ačkoli horoucně velebil válečnou slávu. Byltě p ě v e c, jenž sobě za staršího věku svého položil úkolem, aby „vše české skutky v jedno svázał“. I přiznání jako: „Plete se v to, a neuměje“ podle tehdejších názorův ukazuje k tomu, že nebyl z kněží, kteří tehdá, jako později mistři učení pražského naproti Štítnému, písemnictví výhradně za obor svůj považovali obykli.

Kroniku svou psáti nezačal před l. 1308, jakož dosti určitě vysvítá z narážky na zavraždění

krále Albrechta I. synovcem Ješkem Švábským, po matce vnukem Přemysla Ottakara II., kteráž obsažena jest ve proctví stadického oráče, že „vnuk pomstí svého děda“ (hl. 6 v. 21). L. 1314 kronika dokonána byla až po vyvolení Jana Lucemburského; s přídávky pozdějšími zavřel ji l. 1326.

O vážnosti, jakéž se dílu jeho od prva přikládalo, nejlépe svědčí ta okolnost, že již okolo l. 1340 neznámý spisovatel, nepochybně duchovní nějaký, Pražan rodu německého, přistoupil k rýmovanému překladu německému.

Jakkoli se kronika rýmovaná pevněji, než který jiný spis český, udržela v paměti lidu, nicméně jméno spisovatele jejího nám se nedochovalo. Václav Hájek z Libočan mezi „ctnými, slavnými a pravdomluvnými muži, kterých při spisování svém následoval“, ovšem beze všeho určitého vztahu ku kronice, klade jméno „Dalimil Mezeřícký, kanovník kostela boleslavského“, a T. Pešina († 1680) i M. B. Bolelucký († 1690) nerozpakovali se jméno to přiosobiti skladateli rýmované kroniky. Později se G. Dobner zasadil o „Dalimila“, a od té doby, přes odpor Procházkův, jméno to v literatuře zobecnělo, i není příčiny, proč by se i dále na návyku tom popřestati nemělo.

Vydání naše.

Přítomné vydání souvisí s větším podnikem, totiž s úpravou Dalimilovy kroniky do třetího dílu velikého sborníka: „Prameny dějův českých“ určenou. Úprava tato mimo text český obsahuje rýmovaný překlad německý, různocnění všech známých rukopisův a některá jiná skládání o dějích českých za XIII. i XIV. věku. I shledáno bylo za vhodné, aby se vzácná ta památka starého našeho písemnictví, jejížto cena slovesná z příčin rozličných posud postrádá zaslouženého uznání, z obsáhlého tohoto díla o sobě vytiskla a tudíž širším kruhům snáze stala přístupnou.

Při upravování textu šetřeno bylo těchto pravidel:

1. Kde se zachovaly zlomky textu nejstaršího (zejména Hanušovy, Hradecké a Olomoucký), tam se tyto položily za základ.

2. Pokud pramenův takových nebylo, tam přijal se text z kodexu Cambridgeského.

3. Kde i v tomto jsou mezery, tam přídržáno se kodexu Vídenského.

4. Nicméně se nepochybná starší čtení, která se i v jiných rukopisech po různu naskytují, ne-

odmítala, nýbrž do textu přijala. Velké vydání v případech takových podává všecka čtení, aby postup při tom zachovaný očitě posouditi se mohl.

5. V mluvnických tvarech spravováno se rukopisy, za základ vzatými, leč s jednou úchytkou. Zlomky nejstarší kladou důsledně *iu* na místě pozdějšího *i*; i kodex Cambridgeský převahou tak činí. Z té příčiny u vydání našem všude položeno *iu*, obratmo *íi*, i na těch místech, kde v rukopisu hlásky té není. Obměna ta všude naznačena písmem ležatým. Jestliže tedy ku př. u vydání se čte „rozklíuditi“, toť důkazem, že rukopis má „rozkliditi“. Totéž provedeno i v některých jiných případech, kde se porovnáním styčných míst v nejstarších rukopisech samých dalo zjišiti, že v prvotní osnově na tom neb onom místě byly starší tvary, než tam rukopisy kladou.

6. Přídavky, které se nalezají v rukopisech druhé recensí, v přítomném vydání zůstaly opominuty, tak že zde podána prostě a přesně ta osnova, jížto poskytají rukopisové první recensí. K třetí recensí ovšem nehleděno.

7. Od vydání Hankových se vydání naše v jedné příčině odlišuje. Hanka byl toho domnění, že text ve všech rukopisech pln jest interpolací,

jmenovitě pak nesouměrnost verše že příčinu svou má v takovýchto „přepisovatelských příměsích“, i měl za to, že třeba text „očistiti“ a tudíž „v nejdávnější čtení navrátiti“. Leč domněnání Hankovo pozdějšími objevy nejen se nepotvrdilo, anobř z kořen se vyvrátilo. Nesouměrnost veršův vyskytá se v samých nejstarších zlomcích a rukopisech, i není naprosto žádné pochybnosti, že pochází od samého prvotního skladatele. Následkem toho sme ovšem za jediné pravé pravidlo uznati musili, aby se text otiskl tak, jak se nachází v rukopisech nejstarších, beze všeho libovolného vymítání slov a urovnávání veršův, týmž způsobem, jakého před Hankou šetřili i Ješín i Procházka.

V Praze, konec srpna 1877.

J. J.

PŘEDMLUVA.

I.

Mnozí pověstí hledajú,
v tom múdrě i dvorně činie,
ale že své země netbajú,
tiem svůj rod sprostenstvím vinie.
5 Neb by se do nich které cti nadieli,
své by země knihy jměli;
z nich by svůj rod veš poznali,
odkud jsou přišli, vzvředěli.
Jáz těch knih dávno hledaju,
10 a vezdy toho žádaju,
by se v to někto múdrý uvázał,
vše české skutky v jedno svázał.
A dotad sem toho žádał,
donid sem toho prvě nezbádał,
15 (ež) v to se nikte nechce odati;
proto se sám v to drbiu uvázati.

II.

Ale věz, že-ť úsilno jest tuto kroniku psáti,
že-ť drbiu z rozličných jednu shledati.

Neb to za jisté povědě,

20 že-ť nikděž celé kroniky nevědě;

neb-ť jejie vši písari ne velmi sú snažni byli,
proto sú jie mnoho opustili,

jedno o svém kraju, a jiného málo mluvicee,
jiného mnoho opustiece,

25 a někde velmi krátiece,

a tiem pravý sled tratiece.

III.

Nalez kroniku u kněze starého v Boleslavi,
ta všecky jiné oslaví,

ta mi jistě vlastiny boje zpraví,

30 mnoho neznámého vypraví.

Proto, budeš-li pražskou neb břevněvskou kro-
niku čísti,

tiemto se právě ujisti,

že na niej jest méně postaveno,

ale slov více mluveno.

- 35 Opatovická ta často blúdí,
 ač i více mluví, však tobú slúdí,
 Vyšehrazská ta mi se najméné slúbiła,
 najlepšie na Bolesłavi byla.
 To račtež všickni věděti,
 40 ež té chciú se podržeti.
 Ale nalezneš-li kde co jinak, než tuto, mluveno,
 věz, ež to jest mú volíú, neproměněno,
 ale, jakž to jest tam postaveno,
 takež-ť jest i mnú ustaveno.

IV.

- 45 Řeči prázdné, jelikož mohu, myslíu ukrátiti,
 avšak smysl celý myslíu položiti,
 aby se tiem mohl každý raději učiti,
 k svému se jazyku více snažiti;
 neb uslyšě múdrý řeč múdrú, múdřejí bude,
 50 túžebný tiemto túhy zbude.
 Jáz tuto sprostně položíu
 a na to lepšího prošíu,
 aby pro naše země čest
 i pro našich nepřáteľ jest

55 opravil mú řeč rýmem krásným
a oslavil hlahoľem jasným,
a mne tiemto nehaněje,
řka: „Plete se v to, a neuměje.“
Jáz se v tom sám dobře znaju,
60 kromě že-ť o svém jazycě velmi tbaju.
To mě jest k tomu vzbudiľo,
i mě k úsilu připudiľo.

L

Potopa. Rozdělení jazykův.

- Když vešken lid pro svú vinu
kromě osmi vodú zhynu,
ti, jižto běchu ostali,
ot vzhodu slunečného vstali.
5 Ku poledniu vždy se brachu,
nebo bychy plni strachu,
potopy se vždy bojiece,
samí sobě v tom nevěriece.
Když na jednom poliú biechu,
10 jemužto Sennar diechu,
tu nemúdrú radu všechu
a právě podobnú k smiechu,
řkúc: „Postavimy věžiu sobě,
ta buď vz výšiu až do nebě.“
15 A když tu věžiu děláchu,
tvrdými cihlami ju skládáchu,
klí miesto vápna jmějiechu,
všickni jednu řeč mľuviechu.
Bohu jich dieľo se nesmľli,
20 i jich jazyky tako zmýľi,
(ež) bratr bratru neurozumě,
ale všeliký svú řeč jmě.

Tu svého dieľa přestachu,
 a druh ot druha sě brachu.
 25 Každý těch sobě vlast ustavi,
 ot těch sě vzněchu rozliční nravi.
 Ti sobě osobichu země,
 jakž i dnes jmá každá své jmě.
 Mezi jinými Srbové,
 30 tu kdežto bydlie Hřekové,
 podle moře se usadichu,
 až do Říma sě vzplodichu.

II.

Praotec Čech. Osazení země.

V srbském jazyku jest země
 jiežto Charvaty jest jmě.
 V tej zemi bieše lech,
 jemužto jmě bieše Čech.
 5 Ten mužobojstva se dočini,
 pro něž svú zemi provini.
 Ten Čech jmějieše bratrův šest,
 pro něž jmějieše moc i čest,
 a ot nich mnoho čeledi,
 10 juž jedné noci Čech osledi.
 I vybra sě se vším z země,
 jiež diechu Charvaty jmě.
 I bra sě lesem do lesa,
 dědky své na plecí nesa.
 15 A když dľúho lesem jide,
 k velikému hvozdu přide.

- Tu se stešte čeledi jeho.
Vecě Čech: „Ach běda jest skutka mého,
že pro mě jste v tejto nůzi
20 a jsou pro mě vaši domové hustí ľuzi.“
I vecě Čech k svému sboru:
„Podejděm pod tuto horu,
dětem. skotu odpočinem,
a snad se tu s tůhů minem.“
25 Za jutra u pravé zořě
by Čech sám sedm na tej hořě,
s niež všůcku zemi ohleda,
a dále jim jíti neda,
řka: „Jmámy zemi po svej vůli,
30 budu nem z té plni stoli,
zvěři, ptákův, ryb, včel dosti.
Ot nepřátel tvrdá dosti.“
Jako by se dnes na půšci stało,
kdež by jim nic nepřekážało.
35 S té hory na zemi zřechu,
proto tej hořě Říp převzděchu.
Prvé chleba nejmějiechu,
maso a ryby jediechu.
Prvé léto ľaz vzkopachu,
40 a druhé léto rádľem zorachu.
Ale že jich starostě Čech diechu,
pro-ň zemi Čechy vzděchu.
Ti ľudie velmi věrní biechu,
všě sbožie obecno jmějiechu;
45 komu se co nedostanieše,
u druha jako své jmějieše.

Jeden obyčej zlý jmějechu,
 že manželstva ndrziechu.
 Tehdy i jedna žena mužem jista nebieše,
 50 jeden muž žen mnoho jmieše.
 Právě skotsky přebýváchu,
 na však večer nového manželstva hledáchu.
 Súdcie i jednoho nejmějechu,
 nebo sobě nekradiechu.
 55 Pakli se kdy stała která sváda,
 u stařějšího budieše rada,
 aby právo učinili,
 pravému škody polépsili.
 Minu let tomu velmi mnoho,
 60 že se drže ten lid obyčeje toho.

III.

Krok. Libuše.

Když tomu mnohý minu rok,
 vsta v zemi muž, jemuž diechu Krok.
 Ten zemi všiucku súdieše
 a múdrosti je učieše.
 5 Potom Krok jide do navi,
 tři múdré dcery ostavi,
 Kaziu, Tetku a Liubušu,
 o třetiej mluviti mušiu.
 Kazě sédieše na Kazíně,
 10 a Tetka na Tetíně,
Liubušě prorokyni bieše
 a všiucku zemi súdieše.

Sta se, že o meziu dva se svadista,
a sobě dobře přibista.
15 Liubuše je se jú súditi,
a vinného musi smútiti.
Vinný je se Liubuše haněti,
řka: „Nechciu tebe za súdciu jmieti;
neb žena lépe umie jehľú štíti,
20 než v súdě mužě súditi.
Auvech, to mě velmi truí,
že naši zemiu žena súdí.“
I všech paní je se haněti,
jehož jáz nechciu mľuviti.
25 Liubuše, to usľyševši,
nemúdrému přehověvši,
nic jemu neotpovědě,
ale valný snem zapovědě.
Když se na snem všickni snidú,
30 a před Liubušiu přijidú;
tehdy ta všie země máti
je se hanby žalovati.
Zeměné, to usľyševše,
svej hospodě se nasmievše,
35 jako z praka se zpodjemše,
rady i jedné nevezemše,
křikú všickni jedniem hlasem:
„Nevypľatím to jedniem vlasem!
Pravdu-ť jest mľuviľ člověk taký;
40 nebo-ť jest muž viľa všaký,
jenž se kto před ženú súdí,
jehož k tomu nůžě nepřipudí.

- Juž ti déle nechcem hověti,
 chcem mužě za hospodu jmieti.
 45 Jednoho-ť na tobě prosím:
 pověz nám věstbami svými,
 z které nám radíš země knězě vzieti?
 Nebo v svej nemůžem podobného jmieti.“

IV.

Proroctví Libušino.

- T'dy Liubušě otověď,
 řkúc: „To-ť vám beze ľsti pověď,
 jakož koli ste mě uhanili,
 kdež ste mě tak potupili.
 5 Zlý ělověk to musí býti,
 kterýž pro své dobré dá obci zlým užiti.
 Obec ješť každěho ohrada;
 kdož ju tupí, minula-ť jej rada.
 Ztratě obec, neufaj do hrada;
 10 bez obě dobude tebe všeliká sváda.
 Ale jáz vám své škody nedám zlým užiti,
 chcěu vám beze ľsti raditi.
 Radější byste mohli mój súd trpěti,
 než že drbíte za kněz silného mužě jmieti.
 15 Lehěje-ť tepe dievěie ruka:
 ot mužské rány bývá veliká muka.
 Tu mně tehdy uvěřite,
 když svého knězě za železným stoľcem
 jedúc uzřite.

- Bude-li nad vámi *ciuzozemec* vlásti,
20 nemoci bude dluho váš jazyk trvati.
Túha-ť jest každého mezi *ciuzími*,
a smutný utěší se mezi známými.
Každý kraluje přieteli svými,
i jeden múdrý neraď se s *ciuzími*.
25 Pojme k sobě *lúd* jazyka svého,
bude-ť vždy hledati vašeho zlého,
a na váš *lúd* bude hledati viny
a svým rozdělí vaše dědiny.
Češte své, ač i krastavo,
30 nedaj v své *ciuzozemciú*, česká hlavo.
Tomu-ť vy učí ženská hlava,
kde jeden jazyk, tu jeho sláva.“
Opět *Liúbušě* odpovědě,
řkúc: „To vám beze lsti povědě;
35 nebo-ť jáz to dobře vědě,
jemuž býti vašiú hospodú.
Jdětež, ctnější, po mého konie vodu,
kamož-ť jedno on poteče.
A komuž-ti on přiteče,
40 toho na ten kón vsadiece,
vedtež ji sém, se nesvářiece.
Budete-li se sváriti,
po *tisiuc* let bude-ť zemi škoditi.“
Liúbušě se na své věstby vypusti,
45 kón osedlaný bez uzdy pusti.

V.

Poslání o Přemysla a nalezení jeho.

- Páni po koniu pojedú,
 až Bieliny řeky dojedú.
 Podle té řeky kón poteče,
 na jednu úlehl přiteče,
 5 na niež oráše muž veliký,
 obinuv své nohy lýky.
 K tomu muži kón přiskočiv,
 i sta u něho se vzbociv.
 Stojieše jako jat v uzdici,
 10 pro to tej vsi vzděchu Stadici.
 Páni na chlapě zvěděchu
 jeho jmě, že j'mu Přemysl diechu.
 Počěchu se druh k druhu smieti,
 i chtiechu jej inhed vziati.
 15 A jakož se jeho dotkú,
 Přemysl vdruži v zemi otku,
 řka: „Žel mi jest, že ste tak rano přišli!
 By ste byli teprv ot Liubuše vyšli,
 bychť mohť tuto úlehl vzorati,
 20 viac bylo by nelzě oráciu chleba kupovati.
 Ale že ste uchvátili
 a mně v roli překazili,
 móż to každý slyšeti rád,
 bude v zemi žizn, a často hľad.“
 25 Posáh Přemysl k lýčeniej kabeli,
 vyně sýr a řešetný pecen velí,

- počě, na radlici položiv, jiesti,
pánov prosi podle sebe siesti.
Páni počechu sě shliedati,
30 a na *Liubušinu* řeč vzpomínati.
Jechu sě jeho tázati,
proč by jemu bylo miło na železě sniedati?
Přemysľ tak jim odpovědě:
„Jakž vám *Liubušě* pověděla, též vám povědě.
35 Když ste o dievcě nerodili tbáti,
bude vy mój rod železnú metľú kázati.“
A když tu Přemysľ sniedáše,
jeden pán na otku hlédáše,
že otká vypusti z sebe pět pramenóv
40 a z nich prokvete pět orěchóv.
Čtyřie uschú po maľej chvíli,
pátý by živ, ten sě všem smfli.

VI.

Proroctví Přemyslovo.

- Když sobě ten div ukázachu,
na Přemysľu potázachu,
které by bylo znamenie
té suché otky vzeťvénie.
5 Jim tak Přemysľ odpovědě,
řka: „To jáz vám všě povědě.
Otká suchá jest znamenie
mého chľapieho urozenie.
Ale že-ť jest brzo vzkvetľa,
10 jakž vem *Liubušě* byla řekľa,

mój rod z chłapieho pořáda
 dojde králového řáda;
 pětiú pramenóv bude kvísti.
 To budú na knizě čísti,
 15 (ež) ze mne bude kněžstvo patero.
 Ale brzo zhyne čtvero;
 páte vzeťve velmi krásně
 a vypustí svůj plod jasně.
 Ač ti se jím kdy podejde,
 20 všakož časa toho dojde,
 že vnuk pomstí svého děda;
 i jeho vrahóm napokon bude běda!“
 Řka to, vsta z chłapieho sboru,
 jede do *Liubušina* dvoru.

VII.

Sňatek *Libuše* a *Přemysla*. Založení Prahy.

Jakž brzo *Liubuše* doje,
Liubuše jej za muž pojě.
Přemysla páni velikými dary ctichu,
 knězem jeho učinichu.
 5 *Přemysl* bieše múdré mysli,
 on s *Liubušiú* všě právo zemské zamysli.
 Tehdy *Liubuše* povědě:
 „Jáz ti jedno miesto vědě,
 to bude sľovútno po světu,
 10 jako sľunce v svém osvietu.
 Pomněte všickni sľova mého!
 Vyndeta dvě olivě zlatiej z něho,

- Václav bude jmě olivě prvej,
 a Vojtěch olivě druhej.
- 15 Tě ot pokolenie mého
 vendeta až do královstvie nebeského.
 Tě to město oslavíta,
 a juž pohřebená vsiu zemi obráníta.
 Stavte město, to vem kážiu,
- 20 tu kdežto jáz vám ukážiu:
 u Vltavy pod Petřínem,
 kdež tesař činí práh s svým synem.
 Pro práh městu vzdějte Praha.
 Toho města bude veliká dráha.
- 25 Neb jako kniežata i králové,
 liudie silní jako lvové,
 proti prahu klanějú hlavu,
 aby ju jměli zdravu:
 takež proti Prazě, městu mému;
- 30 neb bude česť i chvála jemu.“

VIII.

Smrt Libušina. Vlastiny snahy.

- Skončě svůj život Liubušě,
 pohřebú ju ve vsi, jiež diechu Liubicě.
 Po niej jejie knieně válku počechu
 a právě podobnú k smiechu;
- 5 neb tomu za právo chtiechu,
 aby takež dievka zemíú vládla,
 a mužie se držěli rádla.

- Chtiece své řeči užiti,
 jechu se hradu staviti.
- 10 Dievky hradu Děvín vzděchu
 a Vlastu za knieniu vzěchu.
 Ta po vsiej zemi k dievkám posla pošly,
 řkúc: „Podbímy pod se ty bradaté kozly.“
 Neb se tehdy po pohansku jmiechu,
- 15 mužie džúhé brady nosiechu.
 Vecě Vlasta: „Která leží na nich moc?
 Zpíjejú-t se na každú noc.
 Když nad nimi svítězimy,
 co chtiece z nich učinimy.“
- 20 Pro tu řeč mnoho se dievek k Vlastě obra,
 na šest set jich se do Děvína dobra.
 Jako hoľubi letiec z svých kotecův,
 takež se dievky brachu od svých otcův.
 Když bieše mužóm to brániti,
- 25 každému svú dceru bíti:
 dvorno jim to bieše viděti,
 i jechu se tomu smieti,
 že dievka okročmo na koniu jezdieše,
 druhá po niej prázdny kóň vodieše.
- 30 Mužie z smiecha nemúdrého
 dojidú smutka velikého;
 mohúc to zlé slovem uhasiti,
 i dachu velikému zlému býti.
 Snad sú byli nepomněli,
- 35 že múdří sú za přísľovie jměli,
 řkúc: „Kto chce v domu škody zbýti,
 ten nedaj jiskřě uhlem býti;

- neb uhel často ohněm bývá,
 proněž bohatý sbožie zbývá.“
- 40 Tak mužie, mohúc slovom obrániti,
 i dachu z mála vojsku býti.
 Kněz Přemysl chtieše to brániti,
 páni řechu: „Pokus'my, čso-ť mohú učiniti.“
 Vecě Přemysl: „Viděch ve sně dievku krev
 ločiúcě
- 45 a po všiej zemi jako vzteklú běhajúcě.
 Pro ten sen boju sě země zlého.“
 Páni na smiech obrátichu sen knězě svého.

IX.

Upravení vojska Vlastina.

- Když dievky ot otcov sě brachu,
 a na Děvín sě vzěbrachu,
 dci otciu na život odpovědě,
 sestra bratru to povědě:
- 5 „Juž jáz nejsem ničse tobě,
 každý jměj péciu o sobě.“
 Pak sobě sliúbichu vieru.
 Vlasta jim da v pitiu smieru,
 aby své tľustosti zbyły,
- 10 črstvy a múdry k tomu były.
 Potom je na tré rozděli
 a úřady je poděli.
 Pak múdrějším hrad poruči
 a v radě je vsdy seděti uči,
- 15 řkúc: „Ktož-ť rád sedí v radě,
 ten ostojí v každěj svádě.“

Kráším káza sě líčiti
 a chytrej řeči sě učiti,
 řkúc: „Tímto mužóm poleku,
 20 kdežto mociú nedoteku.“
 Třetím káza s lučišti jezdití,
 a mužie jako psy bíti.

X.

Válka dívčí.

Když sě dievky svykú,
 na koních jezdití obyكú,
 jechu sě země pleniti
 a všě mužě pořád bíti.
 5 V div sě dievčie srdcé proměniechu,
 že proti mužóm jako kámen biechu.
 I jedna přátel nebránieše,
 dci na svého otcě vnadieše.
 Kněz Přemysl to da všiej zemi věděti,
 10 ale mužie nevědiechu, čso tomu sdieti;
 neb oděnie nejmějiechu
 a na jich koních dievky jezdiechu.
 Však, jakž mohúc, sě mužie sebrachu
 a před Děvín sě brachu,
 15 mniec, ž'by dievky měchýřem zahnali,
 a mniece, ž'by jich na hradě nedočakały.
 Přemysl nerodě s nimi jíti,
 řka: „Mój rod nechce toho škodú užiti;
 neb vědě, že dievčie lsti nemóžete zbýti,
 20 a ot nich vám jest pobitu býti.

- Ž'by mě v prvém boju pobiły,
mój by rod nepřietelie skoro zbili.
Proto s vámi nechciu jíti,
ni vám raziu s nimi sě sníti.“
- 25 Mužie jeho rady netbachu,
proti jeho vóli před Děvín sě brachu.
Mužie, když ten hrad uzřechu,
dievkám sě převelmi vsmiechu.
Kdežto Bojiště sľove, za Vyšehradem stojiechu.
- 30 Dievky, když je dobře sezřechu,
všecky sě tu poradivšě,
a u vieře sě utvrdivšě
pojídú s Vlastú, náprřed mocnějšie
postavivšě, u prostřed múdrějšie.
- 35 A když na poli stojiechu,
a juž bojovati chtiechu,
Vlasta na koniu s oščepem a v turniech stojieše
a svému vojsku tak mľuvieše:
„Ó dievky, šlechetné stvořenie!
40 vás na světě šlechetnějšieho ničs nenie!
Držte sě šlechetenstvie svého,
dobývajte sobě sľova dobrého.
Buď vám miľo úsilie máľo pojměti
a skrzě to věčný pokoj jmieti.
- 45 Ač je nynie potepemy
věčnú chváľu i paměť vezmemy.
Budem sobě mužě voliti,
kdy chtiec, budem je bítie.
Budem jako amazonské panie.
- 50 Ty sú poručily mužóm oranie,

a samy zemiú vládu.

Ty sú jměly s ciesařem Cyrem svádu,
ty sú toho ciesaře ctně pobily,
a jemšě jej, sú ve krvi utopily,

55 řkúc: „Krvě si žádał, krev pí,
viec na světě liudí nebí.“

Ty sú sě proti Alexandrovi udatně jměly,
a s jinými králi sú sě bítí směly.

A jmajú toho česť po světě i chválu,
60 pojměvšě u boju práciu maľú.

Těž vám, panny šlechetné, sľušie učiniti!
Nebo dámy-li sě nynie těmto bradáčóm zbíti,
budú šlechetnými pannami chlapi smiech po-
bįjeti,

a věč ny mužie budú za robotné jmieti.

65 Bí každá jako psa bratra a otcě svěho,
aby mohľa sobě dobyti života pokojného.
Lépe by bylo nám ctně zbitu býti,
než těmto chlápóm bradatým na miľosť jíti!
Ale bude-li která ot nás běžěti chtieti,
70 věz to, že s námi tovařištva nikdy nebude
jmieti.

A moci-li kdy *ju* budu jmieti,
smrti nemoci bude zbýti.

A bude-li která jata,
jáz jmám dosti *Liubušina* zřata,

75 a to vám za jisto praviu,
že to všěcko pro vy jednu ztraviu.“
A jakž té řeči brzo přěsta,
tak sě inhed hnuchu s toho miesta.

- A jakž na mužě vynikú,
 80 tak všěcky plavecky křikú.
 Obsuchu mužě dievčie střěly,
 Vlasta mužě oščěpem rozděli.
 Dřieve, než svých opěf dohna,
 sedm lepších oščěpem prohna.
 85 Mlada, Hodka a Svatava,
 Klimka, Vracka a Častava
 tu podle své knieňě vždy biechu,
 a dobrodružsky se ovšem jmějiechu.
 Mužóm do smiechu nebieše,
 90 na tři sta mužóv juž ležieše.
 A by tu blíz les nebył,
 i jeden by z mužóv nezbył.
 Na Vlastu se i jeden nevrátil:
 nerad bych jie j był skopka rozvrátil.

XI.

Vystavěni Vyšehradu.

- Po pól létu mužie se ostrabichu,
 smolníkóv i koní sobě dobychu;
 však dievek bojem podstúpiti nesmějiechu,
 ale blíz jich hrad postaviti chtiechu.
 5 Dievky je dvakrát otpudichu,
 až však takto je přěłstichu.
 Mužie łstíu přěd Lúibiciu padú.
 Tehdy dievky, vzemšě radu,
 podjemšě se z svého sboru,
 10 jedú bránit svého dvoru.

- Mužie síly se bojiece,
 v Liubici lahu, se tajiece.
 V tu dobu Přemysl s svú radú
 pripraviv, což slúšie k hradu,
 15 jedné noci vzvede dřevem hrad,
 jemuž vzděchu Vyšehrad.
 S toho válechu let pět,
 až mužóm by úzek svět.
 Neb dievky mužóv na hradě nejmiechu,
 20 proto se zrady nebojiece ;
 ale dievky na Vyšehradu biechu.
 Když mužie kam jeti chtiechu,
 dievky dievkám pronesiechu ;
 tak na cestě dievky mužě ztepiechu.
 25 Také k ženám jdieše Vlastin list,
 pro-ňž nebieše sobú i jeden muž jist.
 Neb veliká túha v zemi bieše,
 z jednoho slova žena mužě tepieše.
 Tehdy mnoho mužóv nalezachu na loži
 30 z bodených noží.
 Proto v noci stáju
 jmievachu často v hustém háju,
 aby dievčie liuti zbyli
 a životóv neztratili.
 35 Panie cné válkú se stydiechu
 a jim za bláznovstvo jmějiechu.
 Některé se k tomu nepřimlúviechu,
 neb tajně s Vlastú svět jmějiechu.
 To mužie ot žen trpiechu ;
 40 pravé ženy jim věrny biechu.

V tom chváliu mužě toho věka ;
neb sú ot múdrych dostojni dieka,
že i jeden muž nedaľ své cnej paniej zlé
zlým užiti,
ni který chtěl jie tiem uhaniti,
45 řka: „Necná činí podle svého práva ;
požádajte, ať jest má cná žena dľúho zdráva.“

XII.

Dívčí lsti.

Potom dachu se dievky na rozličné lsti,
pro něž mužie zbychu své cti.
Uzřevšě, že na Vyšehradě jest veliký hľad,
za příměřím pozvachu jich na svůj hrad.
5 Tu s nimi krásné panny vsadiechu,
jenž chytré řeči mnoho umiechu.
Ty diechu: „Jáz bych tvá ráda byla,
by má tetka živa nebyla.
Chtěl-li by ty mě sobě jmieti,
10 musil by jie život otjieti.
A to-ť se móż dobře státi,
chceš-li jie na tejto cestě ždáti.
Jmá tú cestú sama desáta jeti,
můžeš ju s jejie tovařiškami jieti.“
15 Tak nebožátka přěľúdiece,
zástavu jim zastaviece,
tiem činem mnoho dobrých zbichu,
tak mocnějších nepřáteľ zbychu.
Pak jedna jednomu skutky zjevováše,
20 velikú mu vieru slubováše,

- řkúc: „Mrzí-ť mě v tom přiebytku býti;
 chceš-li mój muž miľý býti,
 chciú ti jáz Děvín zraditi.“
 I je sě jeho učiti,
 25 kak jest jim k tomu přijíti.
 Když to kněz Přemysl vztvedě,
 tako jim všem odpovədə:
 „Raziu vem, neroďte jim věřiti;
 věřte mi, ež vy chtie tiem činem zbíti.“
 30 Mužie nerodichu j'mu v tom uvěřiti,
 podle dievčie rady chtiechu v hrad jíti.
 A když juž v onen hrad vnidú,
 tu na ně dievky vynidú:
 překotem je všěcky zbichu,
 35 i jednoho neživichu.

XIII.

Přelstění Ctírada.

- Jeden dobrý ostaľ bieše,
 ten sobě jmě Ctírad jmieše.
 O tom sě jechu bráti ľest.
 Sebravšě sě dievek šest,
 5 i nalezú jednu radu.
 Vztveděvšě, že mu kluditi jednu svádu,
 ulfčivšě najkrášiu ľadu,
 na jeho cestě vsadichu ju na kládu.
 Tiej dievcě Šárka diechu,
 10 tu za najkrášiu mezi sobú jmiechu.
 Poľožichu u niej trubiciu
 a medu velikú ľahvicu.

Svázánu ostavichu ju na lesě.
Jedno-t Ctirad povleče sě,
15 uzřě, nali dievka pláče,
a nad níú inhed vran kváče,
jenž snad bieše prorok smrti jeho.
Škoda toho druha dobrého!
Otáza jie, co by tu činiła,
20 proč-li by tak kvieliła?
Vecě: „Jsem z Oskořina dci toho pána,
i sem ot těch zlých dievek svázána.
Chtiec mě násilím na svój hrad vézti
a k svej zlobě mě přivesti,
25 ale jakž vy uzřěchu,
mne svázány tuto otběhú.“
Když na dievcě všeho ztáza,
ssěd s koně, pannu rozváza.
Panna s pláčem je sě jeho prositi,
30 aby v niej rácił všě panny uctiti,
i rácił ju k otciu se ctiú donesti,
řkúc: „Nevědě, co sobě zdieti.“
Ctirad podle panny sě posadi,
liudi około sebe zsadi,
35 i je sě s níú medu píti
a v tu trubiciu trúbiti.
Po trúbě dievky urozuměchu,
že Ctirada jako u měchu jmějiechu.
Dievky tu koňov podpěchu
40 a. svá ľucišě napěchu.
Jakž na Ctirada vynikú,
hľasem vysokým na ně kričú.

- Dřieve než mužie k koňóm dospěchu,
 a'ž je jako ptáky jechu.
 45 Inhed všěcky ľudi zbichu,
 Ctirada před Vyšehradem na koľo vzbichu.
 Črtie sě tej věci smějú,
 i dnes tomu miestu Šárka dějú.

XIV.

Divčí práva.

- Tak zbychu toho Ctirada.
 Naleze to dievčie rada,
 by všiú zemiú Vľasta vľádľa,
 mužie držěli sě rádľa.
 5 Vľasta sě v zemiú uváza,
 na dievkách práva potáza.
 Dievky jie j to právo dachu,
 inhed po všiej zemi poslachu,
 řkúc: „Který-ť sě pacholřk narodí,
 10 ať sě viec k boju nehodí,
 pravý palec mu urúbiti,
 a pravé oko vyľúpiti,
 by mečě nemohľ držěti
 a za řčíteť nemohľ by viděti.“
 15 Někdy témuž sú pohani od řidóv chtěli,
 snad sú byľy to dievky usľyšěľy.
 Ač sú to samy zamysľily,
 znamenie jest, že-ť sú múdrě byľy.
 Opěť Vľasta tomu z práva chtěľa,
 20 to všiej zemi vzpověděľa,

- by dievka toho za muž jměla,
 kterémuž by sama chtěla;
 u dvora by žena byla,
 mužě v dieło porobiła.
- 25 S tiem právem svú miłosť Vlasta všem vzpo-
 věděla
- a mír v zemi zapověděla.
 Kněz Přemysl, když tu řeč vztvědě,
 tajně na snem zapovědě.
 I jechu se tu raditi,
 30 kak by se mohli obrániti.
 Přemyslůvi vieru sliúbichu
 a u viěřě se potvrđichu.
 Před Děvín jezd jechu se činiti
 a na cestách dievky bíti.
- 35 Naleze to mužská nevěrná rada.
 Pozvavše za mřem slovútnějších do Vyšehrada,
 mnoho dievek pohanichu,
 za pravým mírem cti je zbavichu.
 Ty inhed všiu sílu i udacstvo ztratichu,
 40 hanbú se viec do Děvína nevrátichu.

XV.

Pobití dívek.

- Když to uslyšě Vlasta liuticě,
 vzřiu žalostiú jako nedvědicě,
 všem mužóm na život odpovědě.
 Přemysl jiej po poslu povědě:
- 5 „K vám se nevěrú nestydímy;
 neb ju ot vás vždy vidímy.

Byste byly k nám vieru zdržaly,
 ot nás byste nevěry neohledaly.
 Ale že ste vy směly v nevěrný plášček se
 odieti,

- 10 přejte jeho také jiným pojměti.“
 Dievky se všechny sebrachu,
 a před Vyšehrad se brachu,
 chtiece jeho mociú dobytí,
 všechny mužě na něm zbfíti.
- 15 Mužie proti nim vynidú,
 a jakž se brzo snidú,
 Vlasta se z svých nemúdrě vyrazi,
 mezi nepřátelej se vrazi.
 Sedm janochov se k niej otda,
 20 jimž ona ni v čem se nepodda.
 Tu ju jejie náhlost omýli,
 že mnieše, by za niú dievky zbyly.
 Když v húšciu nemože oščěpem ani mečem
 vlásti,

tu dojide veliké strasti.

- 25 Tu ju noži rozebrachu,
 po boju psóm ju rozmetachu.
 Když dievky šípy rozplískachu,
 oščěpov jim jich mlazšie přidávachu.
 Plačíc pěšě u boj jdiechu,
 30 mužie je pořád tepiechu.
 Když dievek na dvě stě smrti dachu,
 jiné se na běh ot dachu.
 Dřieve, než na hrad přiběhú,
 mužie na most vzvoditý po nich vzběhú.

- 35 Sěč veliká by na mostě,
u bránu sě tiskniechu hustě.
Mužie o tom málo tbachu,
mociú sě tu v hrad sebrachu.
Tu dievky bratřiu poznachu
40 a na ně silně voľachu.
Některé před nimi vzklekáchu,
některé sě k nim vlísáchu.
A což kolivěk činiechu,
mužských srdc neuměkčiechu.
45 Krásná tělce smrti dáváchu,
pryč je s hradu metáchu.
Tak ten veš sbor i pohynu,
a ta válka tak i zminu.

XVI.

Smrt Přemysla a jeho následníci.

- Přemysla na stolec vsadichu,
hrad Děvín ihned zkazichu.
Potom snide kněz Přemysl,
po tom by knězem syn jeho Nezamysl.
5 Po něm Mnata knězem bieše,
po tom syn jeho, ten Vojen slovieše.
Ten synoma zemiu rozděli,
za života je otděli:
Lučsko da Vlastislavovi,
10 české kněžstvo Unislavovi.
Jenž dřieve slovieše Lučsko,
to nynie slove Žatečsko.

Unislav po otcu knězem byl,
 ten jest v krátkě života zbyl.
 15 Po něm byl knězem Křesomysl, syn jeho.
 Ti všickni neostavili sú jmene dobrého;
 nebo biechu jich hlúpí nravi,
 proto o nich písmo nic nepraví.

XVII.

N e k l a n .

Neklan vsta po Křesomyslu,
 ten bieše dobrého smyslu.
 Jeden nedostatek do sebe jmějieše,
 že ovšem neudaten bieše.
 5 Snad jemu proto Neklan diechu,
 že j'ho s koně nikdy nekláli běchu;
 nebo ktož u příhodu nechodí,
 ten se zlé příhody doma schodí.
 Toho j'mu za zlé i jeden nejměj,
 10 nebo to každý za jisté jměj:
 bláznóm jest hrdinstvo vzdáno,
 múdrým neudacstvie dáno.
 Neb múdrý rozličně příhodu rozkládá,
 až ta i mine sváda;
 15 ale nemúdrý, maľú příčinu jmaje,
 trutí, až pronikne, nic netbaje.
 Proto slova dobývajú,
 a často škodu přijímajú.
 Pakli jest múdrý udaten,
 20 věč jeho skutek nenie zmaten,

- neb se taký nebojí mar.
 To-t jest vláščí boží dar;
 neb se ten rovná kniežatóm,
 neb vše země česť leží na tom.
- 25 Toho daru Neklan nejmieše;
 múdrost jmaje, neudaten bieše.
 Zemiu dobře oprávieše,
 ale války se velmi bojieše.
 Nebo často se to stává,
- 30 že, kdyžto nemáhá hlava,
 ve všech údiech statka nenie:
 takež pro kněžě všěcka země oblenie.
 Zbáda Neklana kněz žatečský,
 Vlastislav, ten krásný, děcský.
- 35 Obdržě na Pražěnech dva boje,
 i sědě na Vlastislavi, nepřitel se neboje.
 To město bieše postavil,
 nad ním tvrdý hrad ustavil.
 Mezi Příbkem a Kovošem stojieše,
- 40 po kněžiu Vlastislavovi město sľovieše.

XVIII.

Vlastislav Lucký.

- Vlastislav na vojnu zapovědě,
 o tej vem divně povědě.
 Káza na vojnu všě psy vésti,
 všě ptáky káza s sobú nésti,
- 5 aby je liudmi krmili,
 když by Pražany všěcky zbili.

- Mně, by skončení takému bylo býti,
 i je se počátkem chlubiti.
 Ale Bóh, jenž chľuby neliúbí,
 jeho chľuby brzo urubi.
 10 Vzděv to Neklan, počě se báti,
 i nesmě na vojnu vstáti.
 Pozvav Styra, mužě udatného,
 k radě člověka múdrého,
 15 s tiem počě se kněz raditi,
 kak by mohľ Žučan bez boje zbýti,
 řka: „Lépe jim jest něco země ustúpiti,
 než se k nim tak zavražditi.“
 Styr tak kněziu odpovědě:
 20 „Jáz to dávno dobře vědě,
 budem-li v tom hověti tobě,
 učinímy škodu i hanbu sobě.
 Jakž sú směli oni k nám se zavražditi,
 tiem právem my móžem svých přáteľ mstíti.“
 25 Mohľ by se kněz domysliti,
 že se strašivému s udatným zlo raditi.
 Ž'by byľ na radu pojaľ neudatného,
 radiľ by byľ jemu něco strašivého.
 Ale Styr udatný udatně radieše,
 30 kněziu ta rada nemiľa bieše.
 Vecě Styr: „Učiň mi tak veliký rov,
 jenž by uzřěľ veš Chýnov:
 chciu se rád s Žučany býti,
 a v tom boju chciu rád sníti.“
 35 Kněz mu rov vysoký sľiúbí učiniti:
 Styr za knězě u boj sľiúbí vniťi.

- Znamenajte, kaký-tě byl liud,
 že nebyl v nich nynějšíeho liudu blud,
 již netbajú, by česť u měsě byla,
 40 ž'by mu jedno dědina se plodiła.
 Ale oni o sbožiu nic netbajú,
 jedno jmene dobrého a paměti věčné
 hledajú.

XIX.

Věď pražská a věď lučanská.

- Když Styr všě Pražany sebra,
 proti Lučanóm se vzebra.
 Když by u jednoho doła,
 jedna baba na Pražany vzvoła,
 5 řkúc: „Nebude-li má mezi vámi rada,
 stane se u vašem vojsku vada.
 Náhle jděte na onu studniciu,
 obětujte bohóm osliciu
 a každý jie něco sněz.
 10 A Styřě, to jistě věz,
 že knězě Vlastislava pobješ,
 jeho liudi všěcky zbješ.“
 V Lučstě také bieše baba,
 ta jmějieše pastorka, jemuž jmě bieše
 Straba.
 15 Ta baba pastorku povědě:
 „Jáz vašiu biedu dobře vědě.
 Ach túho vaše, nebozí!
 Hněvajú se na vy bozi.

- Když na Tursko přijedete,
 20 ottud viac neotjedete.
 Tu lučské kniežě ostane
 a ten rod veš viac nevstane.
 Synku, když vendeš v turský boj,
 prvý, ktož tě potká, tomu stój.
 25 Daj mu oščěpem maľú sotu,
 a nečiň jemu nic životu.
 Obě jemu uši urěž
 a schovati jú nehřěš.
 Když přineseš na své dráhy,
 30 tu poznáš všě své vrahy.
 Před kón učiň to znamenie,
 v núziu nic lepšieho nenie.
 Tomu znameniu kříž dějú,
 - jemuž se nynie blázni smějú.
 35 Žučěné sú Pražanom dáni,
 a proto koni jich budú svázáni,
 že nemoci budú sobú hnúti.
 Jedinému tobě s smrtiú jest se minúti.
 Ač ti jest věč slúti zběhem,
 40 na Turště se něstýď během.“

XX.

Bitva na poli Turském.

Když na Tursko voje se snidú,
 tu v lúťý boj velmi vnidú.
 Ot jutra až do večera
 sta Vlastislav, a boj bera.

- 5 Až se Styr však k němu přibra,
kněz Vlastislav se na-ň vybra.
Žučanóm se tu ovšem zle zdě,
Styr Vlastislavovi hlavu stě.
Pražěné Žučany tak tepiechu,
10 až potoci krvaví tečiechu.
Ze všech ujide jediný Straba
tú radú, juž jemu bieše dała baba.
A když ujide z toho łomu,
jakž přijide do svého domu,
15 uzřě, že jeho žena dušiu béře,
což dosiehne, to všě zděře.
Uzřě u nie oščěpem ránu,
juž pozna u boju ot sebe dánu.
Počě se velmi diviti,
20 vecě: „Tiem se chciu lépe ujistiti.“
Uzřév, že ušiu nejmějieše,
a'n v tobołce ji jmějieše,
je se k hlavě jú měřiti.
Přiměřiv vecě: „Chciu tomu uvěřiti,
25 že na mě u boj má žena vyjeła,
ta mě jieti právě chtěła.“
To jest była proto zděła,
že mezi Pražany přáteły jměła.
Chtěła jim pomáhati
30 a mužiu se chtěła posmievati.
Ktož tomu nechce uvěřiti,
přída k svatému Vítu, móż se tiem ujistiti;
neb na rajském dvoře nalezne to psáno,
což o tom jest mnú poviedáno.

- 35 Pro své dobré činy Styr
byl miř Čechóm jako Tateróm výr.
Ješče Styra vzpomínajú,
„Neciň se Styrem“ říekajú.

XXI.

Vlastislavic a Durink.

- Nekľan se v Žucko uváza,
na kněže Vlastislavovu čeleď vztáza.
Vzvěděv, že ostaviľ syna mladého,
vztáza na člověka jeho miřostného.
- 5 Jeden mu Durinka ukáza,
tomu j'ho chovati káza,
řka: „Rozpomínaj se na jeho otce cného,
jenž tobě činiľ mnoho dobrého.
Chovajž cně kniezete svého,
- 10 a buď vládař kraje postoloprtského.“
To děfátko velmi krásné bieše
a inhed z mládu kázané nrawy jmějieše.
Ten Durink jako liška k ľudem se kľanieše
a o svém pánu ľest kľadieše,
- 15 kak by mohľ jej zabiti
a v dědinách pánem býti.
Zimě Durink děfátko samo na led vyvede,
k rybám je na Ohřiu přivede,
řka: „Hlédaj, kněžku, kde-ť rybice stojie,
20 patri, kako-ť se divně brojie.“
A když na ryby hledieše,
poklek hľavú doľov ničieše,

- slyš, co ten zlý Durink zdě!
 Děťátku bradaticiu hlavu stě.
 25 I nese hlavu kněziu do Prahy,
 mně, by nesl mu koláč předrahy.
 I je sě s Němec mluviti
 a sám svú vieru chváliti,
 řka: „Jáz sem mému kněziu věren byl;
 30 proto sem mu vždy byl miľ.
 Tobě chciu býti věren viece.
 Ale že sem slýchal mluviece:
 „Kto chce v domu škody zbyti,
 nedaj jiskřě uhlem býti...“
 35 Řka to, vyně z podpažie hlavu,
 jakž ju bieše staľ, ješče krvavú.
 „To-t Vlastislavova syna hlava,
 pro něhož smřf bude tobě sláva.
 By-t byl došel mužského stavu,
 40 mnohý by Čech jměl krvavú hlavu.
 Zaplatíš mi, svému hrdině,
 dada mi Postoloprty k dědině.“
 Když uslyšě kněz řeč jeho,
 káza Durinka svázati zlého,
 45 řka: „Tobě sem jeho zabiti nekázaľ,
 ale cně sem tobě chovati prikázaľ.
 Juž viziu, že dobré neblůdí,
 blázn jest, ktož ciuzozemcě dobrým súdí.
 Tobě sem jeho kázaľ stříeci;
 50 proč si směl kniežeti šjju sieci?
 Tu tobě chciu v Čechách čest učiniti:
 svú sě rukú musíš oběsiti,

- neb svým mečem sám se proklátí,
 nebo na tejto skále státi
 55 a doľov samému skočiti
 a hlavu sobě sľomiti.“
 Uzřev Durink, že širšie rady nenie,
 zvolí sobě oběšenie.
 Když jdíeše Durink s hradu,
 60 vecě: „Ach kak sem měľ nemúdrú radu!
 Mniech, by mi bylo v Čechách dědiny jmieti,
 a juž mušiu na dřevě visěti.“
 Blíz u Prahy na jednej nivě
 oběsi se sám Durink ná jívě.

XXII.

Hostivít a Leva.

- Nekľan dva syny jmějieše,
 stařějšiemu jmě Hostivít bieše,
 mľazší jmě Děpoľt jměľ.
 Ten Zličsko vzaľ za svůj dieľ.
 5 Jemuž diechu dřieve Zličsko,
 tomu potom vzděchu Kúřimsko.
 Potom Nekľan s světa snide,
 jeho syn Hostivít na otcov stolec vznide.
 Za toho času sta se přhoda,
 10 že vsta Leva, jeden z Vľastisľavova roda,
 i je se liudi k sobě sbierati
 chtě ľučského kniežstva dobývati.
 Ustaviv hrad na vysokej hořě,
 dopudi Pražan velikého hořě.

- 15 Kněz Hostivít položil liud před hradem,
by jej vyleželi hladem.
Leva proti jim vynide,
s Pražany se bojem snide.
Když Lučěné svú horšiu uzřechu,
20 před Pražany na hrad běžiechu.
Když jich múdré panie uzřechu,
své mužě takto vzpříjechu.
Po lónu se poklepachu,
a svým mužóm velmi vzláchu,
25 řkuc: „Sěmo, sěmo pojděte,
zde se těchto Pražan skryjete!“
Pro tu hanbu se vrátichu,
a tu Pražany pobichu.
Ó panie, múdrá krásitá zvieřata,
30 otkud vám ta rada vzata,
júž ste se hanby obrániły,
své mužě smrti zbaviły?
Snad ste to byly slýchały,
že medské panie Cyrovi též byly spáchały?“
35 Pro taký klep tak nelepý
tomu hradu vzděchu Klepý.
Na tom hradě sú ti seděli,
donadž sú otměny nepřijeli.
Ti k dědině Vlastislav jmajú,
40 ti se po krásném šcítě znajú.
Nosie-ť v zlatě fioletnej orlici
kněži Vlastislavovi rodici.

XXIII.

Bořivoj a Svatopluk.

- Kněz Hostivít potom snide,
 Bořivoj na otcův stolec vznide.
 Tehdy Svatopluk u Moravě králem bieše,
 kněz český jemu slúžieše.
- 5 Jednú kněz Bořivoj přijede k královu dvoru,
 král mu učini velikú vzdoru.
 Káza jemu za stoľem na zemi siesti,
 a řka: „Sľušie tobě to viesti,
 ež ti nesľušie pohanu
- 10 za roveň býti křěstanu.
 Seď se psy, to-ť jest tvé právo,
 ne kněže, ale nemúdrá hlavo,
 že netbáš na tvorcě svého,
 jmaje za böh výra ušatého.“
- 15 Kněz, to usľyšav, sě zapole,
 a jakž brzo by po stole,
 prosi křista Bořivoj ot Svatopluka, krále
 moravského,
 a ot Metuděje, arcibiskupa velehradského.
 Ten arcibiskup Rusín bieše,
 20 mšiu svú slovensky slúžieše.
 Ten Velehradě křstil Čecha prvěho,
 Bořivoje, knězě českého,
 léta ot narozenie syna božieho
 po osmi set po devieti dcát čtvrtěho.
- 25 Když kněz Bořivoj tak stav svůj směni,
 svět potupiv, v svatosť sě proměni,

- aľmužny veliké činieše
 a domy božie stavieše.
 Prvý kosteľ v Hradciu postaví,
 30 svatému Klimentu jej osľavi;
 druhý svaté Márie na Pražě
 ot velikých vrat inhed na drážě.

XXIV.

Svatoplukovy boje a konce.

- Tuto drbiu do moravské kroniky málo zajíti,
 abych mohl k svej cti i řeči sličně přijíti.
 Kako jest korona z Moravy vyšla,
 povědě-t, kako jest ta země k Čechám přišla.
 5 Král moravský ciesařovu sestru za sobú
 jmějieše,
 tej velmi násilen bieše;
 a proto na-ň ciesař jide
 a král moravský s ciesařem u boj vnide.
 Po hřiechu tu král boj ztrati,
 10 žalostivě se do Velehrada vráti.
 Ciesař za ním do země pojide,
 král hanbú u púščiu vnide,
 řka: „Raději chciú konvršem býti,
 než králem, a s nepřáteľy se nebiti.“
 15 Proto v lesě přebýváše
 a za obyčej s pústenničky motykú kopáše.
 Po sedmi let král s dlúhú bradú
 jede před ciesařovu radu,
 i je se na ciesařě žalovati,
 20 řka: „Kniežata, račte poslúchati!

- Mú mi zemiú otjaľ bez práva,
a má žena jest v jeho dvořě ješče zdráva.“
Ciesarť tej řeči je se smieti,
což mnich mľuvieše, je se přieti.
- 25 Mnich tako počě mľuviti:
„Toho chciú svým mečem doličiti.“
Kniežata mnicha neznajiechu,
a však jemu pověděchu:
„Když si směľ tu řeč na ciesarě mľuviti,
30 musíš toho sám svým mečem doličiti.“
Mnich tej řeči počě prositi roka,
ciesarť na-ň vyvržě svého soka.
Pojide ciesarův sok v okoľ, a zpievaje
a na mnicha nic netbaje.
- 35 Mnich, dosáh meče sedacieho,
přetě soku ščit, i jej samého.
Ciesarť, pozvav mnicha do svého dvoru,
jide jemu u pokoru.
Kráľ Svatopľuk da se ciesarěm poznati:
40 ciesarť je se ve všem znáti,
vráti jemu ženu i kráľovstvie
i da Moravě všě svobodenstvie.
A což by mohľ uherské země dobyti,
da jemu moc k svej zemi osobiti.
- 45 V krátce kráľiu Svatopľukovi žena snide,
a kráľ vojensky na Uhry jide.
Uhři krále pobichu
a mnoho mu lidí zbichu.
Kráľ, pozvav kněže českého,
50 přěd ciesarěm postúpi jemu kráľovstvie svého.

- Opět jeho Uhři pobichu
 a Moravan mnoho zbichu.
 Tiem se počě král velmi stydětí,
 a hanbú nesmě k svým jeti.
 55 I jede tajně na púšciu,
 i by do své smrti v tom húšciu.
 I dnes na tom miestě črní mnišie pějú,
 a tomu klášteru v Uhřiech Zabor dějú.

XXV.

Spytihněv. Vratislav i Drahomiř.

- Potom Bořivoj s světa snide
 a z kněžstva králevstvie věčného dojde.
 Po tom Spytihněv přije stolec otcě svého;
 ten nebieše života silného,
 5 umřě za věka mladého,
 ostaviv knězem Vratislava, bratra svého.
 Ten poje ženu z Stodor, dceř hrabie českého,
 tej diechu Drahomiř, z kraje žatečského.
 Ta knieni pohanka bieše,
 10 dva syny krásná jmějieše :
 stařějšiemu diechu Boleslav
 a młazšiemu diechu Václav.
 Ten tiché nrawy jmějieše,
 pro něž všem liudem miľ bieše.
 15 Protož jej po otciu knězem zvolichu,
 Boleslava Boleslavem otděllichu.
 Ale že ješče kněz Václav młád bieše
 a země opraviti nemožieše,

- poručichu jej svatej Liudmile,
 20 Bohu i všem liudem miľé.
 Ta jest byla žena Bořivojova
 a hraběnka ze Pšova.
 Jemuž tehdy Pšov diechu,
 témuž potom Mělník vzděchu;
 25 neb před Mělníkem hrad bieše,
 ten sobě Pšov jmě jmějieše;
 a pod městem potóček teče,
 ten sobě Pšova řeče.
 Knieni Liudmile Drahomiř závidieše,
 30 neb sama zavľásti chtieše.
 Ta pozva Tuně a Komoně,
 slúbi jima stříebro i koně,
 aby Liudmiľu zabiľa
 neb tajně ju zadáviľa.
 35 K niej se chtieci přislúžiti,
 slúbišta to učiniti.

XXVI.

Smrt sv. Lidmily.

- Svatá Liudmiľa knězem vládieše,
 dvorem v Tetfně sedieše.
 Proto že svatá Liudmiľa
 mnohu liudem bieše miľa,
 5 jedny křěstfanské děti
 tu řeč dachu jieľ věděti,
 co Drahomiř umľuviľa,
 co-li sta ta dvě jieľ slúbiľa.

- Znamenavši svatá knieni,
 10 co jiej zlá nevěsta mieni,
 je se k smrti přípravěti,
 prvé sirotkóm sliuby poplácěti.
 Když v náboženství přebýváše,
 smrti dobrovolně ždáše,
 15 Tuň i Komoň přijidesta
 a před dvorem ssedesta.
 Knieni, vědúc, že ju chc'ta zabiti,
 káza jima před se jíti,
 na své nevěsty zdravie vztáza
 20 a jiej potrebu jima dáti káza.
 Toho dne je se zpoviedati,
 smrti nábožně čakati.
 Té noci ta zlá na niu komňatu vyrazista,
 tu svatú knieniu závojem zadávista.
 25 Tak ta pohany črtu se dostasta,
 a svatú Liudmižu k Bohu poslasta.

XXVII.

Vláda Drahomiřina. Sv. Václav.

- Drahomiř se v syna uváza,
 a na kmetěch práva potáza,
 komu by bylo zemi opravovati,
 donidž by sobě kněz nemohl rady dáti.
 5 Když se kmetie potázachu,
 to jiej za právo dachu,
 by svého syna chovála
 a dotud zemi opravovála,

- donidž by kněz svých let nedošel
 10 a jeho pravý smysl neprošel.
 Drahomír je sě pohanstva pľoditi,
 žakovstvo z země puditi.
 A kdež žáka neb křěstana přemožieše,
 živu jemu býti nebieše.
- 15 K tomu ju jejie žlob připudi,
 ež pohany na křěstanstvo vzbudi.
 Prostřěd Prahy taký boj vzěchu,
 až krvaví potoci pľoviechu,
 s obú stranú mnoho zbitých ležieše.
- 20 Ona to ráda vidieše,
 řkúc: „Na tom přeju smrti pohanóm,
 by sě tiem umensilo moci křěstanóm.“
 Když kněz Václav k letóm přijide,
 z své matere moci vyjide,
- 25 vecě: „Matko, sediž na svém věně;
 mně-ť sľušie země oprávenie.“
 Je sě země opráveti,
 domy božie káza otvářeti.
 Žakovstvo v zemi navráti,
- 30 jež bieše vypudila máti.
 Božiu česť v zemi pľodieše,
 kupuje pohanské děti, křstieše.
 Ke mšěm sám oplatky pećieše,
 vdovicěm z lesa drva v noci nosieše.
- 35 Po svatým v noci bos chodieše,
 až mu po cestě krev z nohú tećieše.
 Ženy i jedné jest nejměš,
 sirotky za dietky jměš.

- 40 Žaltář pod pažím vždy nosieše,
 své komorníky žaltáři zučil bieše.
 Panoš jeden před ním léháše,
 tomu skorně suje utieráše.
 Tomu komorníku Podiven jmě bieše,
 ten kněže v náboženství tepieše.

XXVIII.

Setkání s Radislavem Zlickým.

- Uzřev to kněz zličský Radislav,
 že jest tak pokoren kněz Václav,
 nemně, by se směš brániti,
 i je se jemu zemi škoditi.
- 5 K tomu jej jeho nemúdrost připudi,
 že všě Zličsko proti jemu vzbudi.
 I je se žitomirského dvoru dobývati,
 kněziu Václavovi pletichy dávati.
 Mýlieše se v tom zličský kněz.
- 10 Neb to ote mne každý jistě věz,
 že dobrodružské jest znamenie:
 tiší skutci a pokorné mluvenie.
 Neudatný nevie jedno láti,
 dobrý dá se u příhodě znáti.
- 15 To sobú kněz Václav dobře ukáza:
 kako-ti bieše tich, všem na vojnu vstáti káza.
 Když kněz Václav z Prahy potěže,
 kněz zličský proti jemu vytěže.
 Kněz Václav, vida, že se boju sníti,
 20 po poslu je se kněziu Radislavovi mluvíti:

- „Který cti a užitka žádá,
tomu se slušie bítí, to má rada.
Proto mně a tobě slušie se bítí,
a nedajvě liudu u boju býti.
- 25 Kterýž mezi náma živ ostane,
ten v obojem kněžstviu knězem zůstane.
Obojiemu vojsku kažvé s mírem státi,
ni mně ni tobě pomáhati.“
Radislav, nevěda, co tomu zdieti,
30 pro hanbu musí v tu řeč podjieti.
V tu dobu raději by na Zličsku byl,
aby toho, jemuž pletichy dáváše, zbyl.
Vynidesta dva kněže z svých lidí:
slyš, kako-ti je Bóh dvorně skláudi!
- 35 Když Radislav blíz kněže Václava bieše,
uzřě, že kněz Václav kříž zlatý na čele jmějíeše,
dva angeľy s obú stranú jeho.
Uzřev to, užěse se kněže českého.
Radislav skoči s koně svého,
40 i da se na miľost jeho.
Kněz Václav přije jeho k miľosti,
řka: „Báto, mého nechaj, jměj v svém dosti.“
Přěbyv s ním tu v Žitomíři,
o všě dobré s ním se smřfi.

XXIX.

Sv. Václav u cisaře.

Sta se, že cisař pozva kniežat k dvoru,
kněz Václav jide k tomu sboru.

Když kniežata spoľu biechu,
kněz Václav zapozdi pohriechu.

5 Ciesar, rozhněvav se na jeho dľuhé Bohu
modlenie,

uĉini to ustavenie,
ktož by proti kněziu českému vstaľ
anebo jemu miesto daľ,
beze všie řeči jemu hlavu stieti,
10 dětem jeho všě dědiny otjieti.

A když ciesař s kniežaty na radě sědieše,
rozličné přihody súdieše,
kněz český, vstúpiv, kniežatóm zdravie vzda,
ciesař s velikú ctiú proti jemu vsta,
15 na svém stolciu jej posadi,
kniežata okoľo jeho zsaďi.

Pak se je ciesař kniežatóm omľuvati,
řka, že se jinak nemohľo státi.

20 „Viděch u něho na čele kříž zľatý,
po němž vědě, že jest ĉlověk svatý.

Angjeli boží s ním biechu
a mně tiem velmi hroziechu.
Proto se nesmiech obmeškati,
musich proti jemu vstáti.“

25 I je se Václava kněze ciesař prositi,
by jeho přietel ráciľ býti,
a z jeho klénotov ráciľ vzieti,
což by jedno ráciľ chtieti.

30 Tehdy kněz svatý, o jiném nic netbaje,
to za najlepšie jmaje,

vzě svatého Víta ruku,
 jenž pro Bóh trpěl velikú muku.
 Tehdy ciesař z své miľosti
 všie roboty zemi zprosti.
 35 Kněz se je kostela na Prazě činiti,
 aby mohl cně svatého Víta položiti.

XXX.

Zavraždění sv. Václava.

Bratr jeho je se jemu záviděti,
 i myslieše, kak by mohl zemi obdržěti.
 Nemoha mu jinak učiniti škody,
 pozva jeho do Boleslavě na hody.
 5 Křest svému synu zamysli,
 jmaje velikú zľob na mysli.
 A když kněz Václav u bratra přebýváše,
 jeden bohobojný kóň osedľaný jemu dáváše,
 řka: „Vskočě na kóň, žeň pryč v skóřě;
 10 dobydlíš se u svého bratra hořě.
 Juž tě chce tvój bratr zabiti,
 by mohl sám knězem býti.“
 K tomu j'mu kněz odpovědě:
 „To-t jáz, báfo, dobře vědě.
 15 Z tvé viery děkuju tvej miľosti,
 ale juž sem byl živ i přieliš dosti.
 Když pro Bóh nemohu ničs jiného trpěti,
 asia tu smřť pro tvoreč mého chciu mile
 přijieti.

20 Vypijmy tu čiešiu na česť Michału svatému,
aby naše duše přinesl ku královstvu nebe-
skému.“

A tu čiešiu on mienieše
o nejiež syn boží mľuvieše:
„Můžete-li z té čieše píti,
juž čas mně jest všiučku vypiti.“

25 Řek to, počě otpuščenje brátí,
řka: „Viec mi vás sde jest neviděti.“
Vstav na modlitvu, k cěrekvi jdieše,
a tu Boleslav s svými jeho střězieše.

30 Když kněz Václav uzřě bratra svého,
počě j'mu děkovati z kvasu cnieho.

Tehdy j'mu Boleslav věcě,
potrhná z nožnic mečě:
„Báfo, jáz tobě vsdy rád slůžiu,
a nynie takto ti poslůžiu.

35 Bude tuto konec tvým řečem.“

I da jemu vrch ľba mečem.

Taká hróza Boleslava poje,
že ledva bratru kózě doje.

40 Však utě ucho svatému Václavovi,
a inhed vypade meč z ruky Boleslavovi.

Svatý kněz, vzem meč, je sě mľuviti,
řka: „Bratr, to-ť bych mohľ otpłatiti;
ale toliko-ť mi jest mój tvořec miľ,
že bych tvě krve pro věš svět neproliľ.“

45 Řka to, meč bratru vrátí:
„Co's počal, rač dokonati.“

- I kleče u cirkve na prazě.
 Boleslav se ku bratru přirazě,
 je se na ljudi voľati,
 50 a ž' by j'ho zabiti chtěl, je se žalovati.
 Když u cirkve na prazě kletieše,
 a svú dušiu u boží rucě porúcieše,
 Hněza a jeho bratřie přiskočichu
 a tu svatú dušiu s těľem rozděllichu.
 55 To se sta ot narozenie syna božieho
 léta po devieti set po dvú dcátú osmého.
 Ale že Boleslav pro krstiny byl učinil kvas,
 tomu synu pro přihodu vzděl bieše Strachkvas.
 Nebo ktož sú vinni byli tu v úmrti kněžě
 svatého,
 60 trpěli jsú-ť mnoho zľého.
 Hněza se s koněm propadl,
 bratr jeho maletevstvem se rozpadl.
 Z jich rodu zľé nemoci jmievajú,
 a druzí se na každé léto vztěkajú.

XXXI.

Boleslav Lítý.

- Když snide svatý Václav,
 by knězem bratr jeho, liúť Boleslav.
 Toho léta ciesař, mstě svatého Václava,
 jide na kněžě Boleslava.
 5 Boleslav počě proti jemu jíti,
 ale pro své hřiechy nemože dobře projíti.
 Ciesař Čechy bojem pobi
 a zemi v daň porobi.

- Knězi u dvora službu jmieti,
 10 kotel nad ohněm káza držěti.
 Bóh, svatého Václava chtě svatosť ohlásiti,
 počě skřězě jeho veliké pomoci činiti.
 Uzřev Boleslav, že se božiej moci nomóz'
 protiviti,
 i počě v svatosť svého bratra ot počů věřiti.
 15 Po třech letiech káza jeho do Prahy přenesti
 a v svatého Víta kostele jej tajně pohřiesti.
 Když to svaté tělo do Prahy nesiechu,
 na dvě městú stělem svatým hnúti nemožiechu.
 Dvě řecě bez mostu a lodí přejedú,
 20 vězni s okovami z žalářě vynidú.
 Rány jeho všě zacělely běchu,
 ránu jednu jako novú vidiechu,
 juž *lúú*tý bratr byľ učiniľ
 a tiem znamením jeho viniľ,
 25 a úško, jež byľ uťal, toho nebieše.
 Ale svatý Václav sestru Přibyslavu jmieše,
 ta svatá dievka kněziu povědě:
 „Já-t svého bratra zjevením vědě,
 že úško svaté mezi stěnú a dřevem do té
 doby ležalo,
 30 tu kdež se byľo to zlé dieľo staľo.“
 Nalezše ucho, k hlavě přičinichu:
 tak přicěle k hlavě, až se podivichu.
 Tehdy kněz jeden tu bieše,
 ten s velikým pláčem prosieše,
 35 aby j'mu těľa ráciľ udělití,
 sľubuje, že j'mu chce tiem nábožněje sľúžití.

Inhed sě je jeden nehtek viklati;
vzem jej, je sě jemu děkovati.

Již tu biechu, Bohu chválu vzdachu
40 a to svaté tělo schovachu.

Boleslav, znamenav, čso zavini,
za svú vinu Strachkvasa, syna svého,
mnichem učini.

Ale neměť-li jest pokánie pravého,
málo by spomohla svatosť syna jeho.

45 Pak kněz Boleslav káza zemanóm u Bole-
slavi miesto zdíti,

o to sě zeměné jechu raditi.

Po řěčníku kněziu v tom odpověděchu,
a toho učiniti nerodiechu.

Kněz povědě jich řěčnsku:

50 „Běda tobě, mój starý vinníku!“

Sám jemu inhed stě hlavu,
a vržě za sě tak krvavú.

Vskočiv na peň, je sě mluviti:

„Kto sě chce mně protiviti?“

55 Páni sě kněziu pokořichu,
a Boleslav zdiú ohradichu.

XXXII.

Boleslav Štědrý. Biskupství pražské.

Pak Boleslav liúti snide,
jeho syn Boleslav na stolec vznide.
Poľúci sě svatý ze zlého
a miľostivý z liútieho.

- 5 Kostelův dva dcěti v Čechách postavi,
mláď Boleslav ustavi.
Aľmužny veliké činieše,
křěstanstvo velmi pľodieše.
Jmějieše sestru děvojnu, tej diechu Mľáda,
10 ta bieše božiej cti velmi ráda.
Ta jide do Říma v kniežćeiej drázě,
i doby biskupstva na Prazě.
Ta zákon svatého Benedikta do Čech při-
nese,
k svatému Juřiu mnoho panen snese.
15 Prvý biskup mnich, ten Sasic bieše,
a Dětmar jménem sľovieše.
Druhý svatý Vojtěch, ten také mnich bieše.
Otec jeho jmě Sľavnsk jmějieše,
matka jeho Sľřezisľava bieše,
20 sestřěnc kněziu zlickému bieše.
(Sľavnsk ten v Liubici dvorem sedieše).
Ale že cti netbajieše,
Strachkvasovi mnichu biskupstva postúpiti
chtieše,
ale Strachkvas přijieti nerodieše.
25 Tehdy mu svatý Vojtěch povědě:
„Synku, jáz to dobře vědě,
ty nynie moha, i nechceš přijieti,
potom budeš chtieti,
a nelžě-ť bude jmieti.“
30 Svatý biskup chtieše liud pohanských oby-
čějův odvesti,
chtě jej ke křěstanským obyčějóm přivesti,

- by v pravé manželstvo vstúpili,
a pohřeb u svatých jměli,
a trhu v neděliu nedieli,
35 lidí robotných nejměli.
Když kopřiv z své zahrady nemož' vypleti,
musi všiu zemiú zakleti.
Zaklev zemiú, svatý Vojtěch do .Říma jide,
proti jeho vůli Strachkvas na biskupin stolec
vznide.
- 40 Když jeho na biskupstvo světiechu
a knězie około jeho stojiechu,
črt v Strachkvas vstúpi ;
doniudž duše, dotud z něho nevystúpi.
Pak svatý Vojtěch do Čech se vrátí,
45 otklev zemiú, do Polan jide, chtě tam kázati.
Opět zaklev zemiú, do Prus jide,
ottud s korunú mučennfkovú k Bohu dojide.
To se sta léta od narozenie božieho
po devieti set po devieti dcát šestého.
- 50 Z jeho smrti ciesař Čechy vini,
bez jich děky Tekdaka biskupem učini.
Kněz Boleslav snažně Bohu slúžieše,
pro to se jemu vezde dobře vedieše.
Polany tehdy pevně pobi
55 a všie země až do Krakova doby.
Na Krakově posádku posadi,
jiné tvrže Čechy osadi ;
neb svoboda veliká bieše
proto čest i sbožie jmějieše.

XXXIII.

Boleslav Skoupý. Mezka.

Pak svatý a slechetný Boleslav snide,
 po tom syn jeho, Boleslav skúpý, vznide.
 Ten nerodi do Polan Čechóm ztrávy dáti,
 a proto polskú zemiú i svú všiu česť i život
 ztrati.

- 5 Na Čechách Polené u Polšče všech tvrzí
 dobychu,
 a což tam bylo Čech, ty všě zbichu.
 Boleslav do Polan jide
 a svú škodú s Polany u mřě snide.
 Mezka, kněz polský, pozva na hody kněžě
 českého,
- 10 za pravým mírem káza vylúpiti oči jeho.
 Hlédaj, čemu-ť jest taká skúpost!
 Pravý jest blázen, jenž ju jmá za múdrost.
 Hledaje kněz český *cuzieho* oběda,
 i utka jej jeho běda.
- 15 Kněz Boleslav pro velikú bolest s světa snide,
 a Mezka, kněz polský, do Čech mocně vnide.
 Boleslav slepý dva syny jmějieše,
 Oldřich starější a mlazší Jaromir sľovieše.
 Tehdy Oldřich u ciesaře dvořieše.
- 20 Ale že Mezka mnoho zľata jmějieše,
 Oldřicha u ciesaře kúpi;
 proto na ciesaře vešken liud vzúpi.
 Jaromir mlád ješče bieše,
 však země rád brániti chtieše.

- 25 Ale, jimž bieše učiniti, ti netbachu,
jedno že ot něho stříebro brachu.
Mezka Oldřicha u věži jmějieše,
a hladem jeho mučieše.

XXXIV.

Úklad Vršovícův o Jaromira.

- V tu dobu v zemi Vršovici největší biechu,
Kochana mezi sobú za starostu jmějiechu.
Tehdy, když Mezku silna z zemi uzřechu,
nemúdrú velmi radu vzechu,
5 řkúc: „Dohubim' kniežecí pľod,
tiem činem bude náš slovúten rod.
Budem kniežaty jako v šachy hráti
a ot každého budem dary bráti.
Ciuzí kněz bude se nás báti;
10 nebo chc'my-li, móžem z sebe knězě dáti.
Proto nedámy kniežeciemu pľodu vzníti,
ač sami chcemy mocni býti.“
Když to Vršovici mľuviechu,
velmi peskú radu jmějiechu.
15 Snad toho nevediechu,
že kniežata se všech stran jmějiechu,
jich každý země užiti chtieše;
však ciesař v svej moci bieše.
Nemúdrí Vršovici toho se všeho nebojiechu,
20 a pro to svého knězě Jaromira jechu.
Na velezskú horú knězě vzvedú,
k jednej lípě jej přivedú,

- k tej svého kněze přivázachu.
Ach, kak se zle potázachu!
25 I počechu jím špíleti
a jako k cíliu šípy k němu stříeleti.
Ale toho i jeden nevidieše,
že svatý Jan, boží křtitel, kněze zaslánieše:
v svatého Jana húní šípi tčiechu,
30 kniežćieho těla nedotkniechu.
Kněz v tom lesě dva łovců jmějieše,
jeden Hřivec, druhý Hovora sľovieše.
Hřivec s Vršovici drzieše,
Hovora hospodě věren bieše.
35 Hřivec kněze zradil bieše,
ten jeho najviece mućieše.
Hovora, když tu řeč vzwědě,
u Pražě věrným povědě.
Řechu: „Neviemy, co tomu učiniti,
40 ani viemy, kamo jíti.“
Hovora vecě: „Budu-ť trúbiti,
k trúbě nemeškajte jíti.“
Hovora Vršovicóm se pokáza,
Hřivec na-ň jako na zľého ukáza,
45 prosí, by nedali Hovořě živu býti.
Hřivcovi kázachu jej oběsiti.
Hovora je se jich prositi,
by jemu přieli sobě tříkrát potrubiti.
Hovora je se trúbiti,
50 a po trúbeniu je se mľuviti:
„A! běda mně jest nebohu,
viziu, že živ býti nemohu.

- Kmošku, do tebe mi sě viery nadieti;
tobě porúčeju své děti.“
- 55 Vršovici sě jemu smějjechu,
Pražéné sě k nim po trúbě blížjechu.
Druhé mu trúbiti kázachu,
provaz na šíju vztázachu.
Hovora sě je trúbiti
- 60 a za dušiu Boha prositi.
Velmi dlúhý páteř jmějješe,
nebo mu toho třeba bieše.
Hřivec vecě: „Kmošku, neroď tolik blésti,
račiž výšě na dub vléztí.“
- 65 A když třetie trúbješe,
około širocě hledješe.
Jednož-t Pražéné vynikú,
na Vršovicě křikú.
Vršovici sě rozběhú.
- 70 Tu některé jechu na běhu,
jiné po lesu stiháchu,
nemile je postřiháchu.
Kochan tehdy nevědieše,
koliko kur doma jmějješe;
- 75 neb sě pod skaľú v zemiú vry,
po hřiechu ten sě tu skry.
Kněžě ot lípy otvázachu,
ale to miesto znamenachu.
Na tom miestě oltář postavichu,
- 80 potom kosteľ svatému Janu učinichu.
Hovora Hřivcě na běžě podesi,
a tiem lýkem na témž dubě jej oběsi.

Páni Hovořě z viery doděkovachu,
a pod Veleziú blíz ves jemu dachu.

XXXV.

Úklad Vršovicův o Oldřicha.

- Kochan, zbyv v tu hodinu,
obráti na knězě všiu vinu,
řka: „On jest zradil bratrcě i otcě svého;
ot nás věrných dóstojen jest všeho zlého.“
- 5 I naleze on tu radu,
by činili mezi kniežaty svádu,
řka: „Budú ny za lidí jmieti;
našě kniežata, ač budú kdy chtieti,
nemoci nem budú nic zdieti.“
- 10 Kněz Mezka doby pražského hrada,
i všie země kromě Vyšehrada.
V tu válku Kochan s pokojem sědieše,
ale svým na škodu Mezcě tajně radieše.
Vecě Kochan Mezcě, kněziu polskému:
- 15 „Chceš-li ty kněžstviu českému,
musíš prvé Oldřichovi hlavu stieti;
tož teprv v Čechách budeš pokoj jmieti.
Ješče někteří k němu čáku jmajú;
proto-ť o tobě netbajú.
- 20 Ale když jeho nebude,
v tobě všěcka našě naděje bude.“
Když Kochan Mezcě to da věděti,
Mezka po poslu káza Oldřichovi hlavu stieti.
Když Oldřich vztvědě, že mu chtie zajtra
hlavu stieti,
- 25 nevěda, co sobě zdieti,

je se svatého Jana Křtitele prositi,
 by jej, jako bratra, ráčil zprostiti.
 Svátý Jan inhed Oldřicha v Oldřiši postavi,
 kněz Oldřich na tom místě kostel jemu
 ustavi.

- 30 Kdož-ti jest v Oldřiši býval,
 ten jest kostel svatého Jana, ale pustý, vídal.

XXXVI.

Dobyti Prahy na Polanech.

- Ke kněziu se věrní sebrachu,
 tajně se před Prahu brachu.
 S pastuchů se tak smluvichu,
 dobrý dar jemu slíúbichu,
 5 by jim Prahu chtěl zraditi.
 Slíubi jim to učiniti.
 Káza jim na Strahově státi
 a své trůby dočakati.
 Že na tom místě strážiu jmiechu,
 10 proto tomu lesu Strahov vzděchu.
 Zajutra, chtě pastucha stádo vyhnati,
 je se na vrátného voľati.
 Kázav sobě most spustiti,
 je se náramně trúbiti.
 15 Čechové na Prahu vzběhú,
 Polené ote všeho s hradu sběhú.
 Čechové prostřed hradu stojiechu.
 Málo jich bieše, proto za Polany nejdiechu.
 Polené se neozřiechu,
 20 druzí nazi s stráně se pľaziechu.

Pastucha na ně sám voláše,
 Polanóm se za nimi sto ořov zdáše.
 Oldřich z země Mezku vypudi,
 Kochan ke kněziu se s Vršovici na službu
 připudi,

- 25 a se ve všem věren čině,
 kněžě Jaromira proti jemu vině.
 Tolik Kochan na bratřiu soči,
 až i káza kněz bratru vyľúpiti oči.
 Jaromir bratru povědě:
- 30 „Jáz to, báfo, dobře vědě,
 o svém's toho umě neučiniľ;
 neb's mne proti sobě ničímž neviniľ.
 Však's ty mě jměľ za věrného,
 Kochana za nevěrného.
- 35 Sukně košilě bližše nebývá,
 nemúdrý pro daleké bližieho zbývá.
 Vršovici se nesľupi,
 kdež móžeš, tu je tupi.“
 Kochana tato řeč dojde.
- 40 Vzem oščep, pod chyšiu jide,
 je se kněžě Jaromira střieci.
 Když seđe na potřebnej věci,
 hanebně prokľa nevinného,
 kněžě Jaromira cného.

XXXVII.

Pět sv. bratří.

Toho časa českých mníškov šest,
 poznavše tohoto světa lešť,

- u polském lesu sediechu.
 Zelicě za obyčej jediechu,
 5 chleb po řiedku jmějiechu,
 jahly na velikú noc jediechu,
 masa, sýra, vajec i jmenovati nechtiechu.
 Rohožě za posteli jmějiechu,
 kámen hlavě za podušku kładiechu.
- 10 Hrozným bitím na modlitvě sě tepiechu,
 řiedko kdy co mezi sobú mľuviechu.
 Jedno když bič v svej rucě jmějiechu,
 tehdy takto diechu :
- 15 „Otpustíš-li mi, hřěššš,
 tepa dobře, mě spieššš.“
 Tehdy Mezka, polský kněz bohatý,
 vztvěděv jich život tak svatý,
 posľav posľa k nim věrného,
 da jim sto hřiven stříebra čistého,
 20 aby jím své chudoby zbyli,
 za-ň snažně Boha prosili.
- Uzřěvše stříebro, mľuviti sě jechu,
 již u pól létu k sobě nemľuvili běchu,
 řkúc: „Toto jest duši zátopa
 25 a do pekľa náhľá stopa.
 Ktož sě tohoto přidrzie,
 u přiezni Boha neobdrzie.“
 Proto o něm nic netbachu,
 šestého z sebe, točiiš Barnabu, posľachu,
 30 by kněziu stříebro vrátil opěť.
 A tu osta bratrův pěť,

Benedikt, Matěj, Jan, Kristin, Isaak jim
diechu;

Barnabu s stříbrem vyslali běchu.

Zlodějie na ně přijidú

35 a v jich chyšku vnidú,

jechu se stříbra hledati.

Když jim nejmiechu co dáti,

pěti bratří po liútých mukách hrdla řezachu,

a tak je k Bohu poslachu.

40 To se sta léta od narozejie syna božieho
po tisiúciu čtvrtého.

XXXVIII.

Objevení Přimdy.

Tehdy se sta, že kněz Oldřich łovieše
a sám v pustém lese blúdieše.

Když u velikých túhách bieše,

około sebe všady zřieše,

5 uzřě, nali-ť stojí dospělý hrad.

Kněz k němu jíti chtieše rád.

Ale že cesty neumějieše

a około hložie husté bieše,

sséd s koně, mečem cestu proklesti,

10 i počě po ostrvách v hrad lézti;

neb se nemože nikohého dovołati,

by v něm ľudie byli, nemože znamenati.

Most u něho vzveden bieše,

a hrad zdi około sebe tvrdé jmějieše.

15 Když kněz s úsilím v hrad vnide

a všecky sklepy znide,

- je se po pustých lesiech túlati,
20 sličného hradišče hledati.
Nalez horu, je se hradu stavěti,
postaviv hrad, je se ztravy voziti,
júž by mohł za sto let živ býti.
Dospěv jím, káza všě dělníky zbiti.
25 Pak všiučku čeleď v jeden dóm vlúdi,
zapřev je, zežže ohněm všě liudi.
To učini pro tu radu,
aby nikte nevzvěděl toho hradu.
V tom jest velmi złú radu jměl,
30 že nikomému věřiti nesměł.
Potom ciesařovnu unese
a na svůj hrad ju tajně vnese,
na němž jest sám s níu za pět let tajně seděl,
až jeho i žádný člověk nevzvěděl.
35 Sta se, že ciesař v Řězně dvorem bieše,
vyjev na łov, sám po lesu blúdieše.
Nevěda, co sobě zdieti,
žádáše, by mohł někde ves viděti.
Po potoku nahoru počě jíti,
40 až se mu uda pod ten hrad podjíti,
na němž jeho dcí s jeho zětem bieše.
Uzřev hrad, pojide k mostu spěše,
i počě velmi prositi,
by jeho ráčili vpustiti;
45 neb juž tři dni nejedł bieše,
a dešť studený na-ň jdieše.
Hosti na hrad upustista,
jakž mohúc najlěp, jej uctista;

- neb jima juž v děk člověk přišel bieše,
50 a protož jej hrabie i ctieše.
Neb juž pět let člověka neviděla biesta,
noviny ráda zvěděti chtiesta.
I jesta sě o ciesařovi tázati
On, jako o jiném, o sobě krivě počě otpo-
viedati;
- 55 neb ciesař, je dobře znaje,
mľuvieše, jako o ciesařovi nic netbaje,
řka: „Či toho nevieta,
že jest sšel s tohoto světa?“
Ciesařovna odpovědě:
60 „Avech! kako to ráda vědě;
neb toho jemu přēju ráda,
by sě mému miľému nestała pro-ň váda.
Těhož bych přála všemu rodu svému,
bych tiem učiniła mír svému miľému.“
- 65 Otšed ciesař s hradu, na vojnu zapovědě,
kniežatóm svěho bezděčného zěti povědě.
S úsilím k hradu cestu proklestichu,
a před hradem sě položichu.
Ciesař zěti káza povědieti,
70 řka: „Sľušie tobě to věděti,
že-ť sem jedľ chléb tvój;
ale že's ty bezděčný zěť mój,
na život ti odpovědaju
i o dceři-ť nič netbaju.“
- 75 Když sě hrabí brániti bieše,
čím by sě brániľ, nejmieše;

- neb všechny tětivy zetlely biechu,
 a z čeho by jiné učinili, nejmiechu.
 Juž hrad na ztraceniú bieše,
 80 by se byla cesařovna nedomysliła spěše
 na zábradlech státi
 a taktó voľati:
 „Vězte, že-ť po mém milém nechciu živa býti;
 nezabje-li mne jiný, chciu se sama zabiti.“
 85 Kniežata se za ni k cesařovi přimľuvichu
 a jima miľosti dobychu.
 Hrabie s cesařovnú před cesaře jide:
 vzpodjem most, hradu se všiem sbožím otjide.
 Před sieniú své vše klejnoty běsta schovala,
 90 jedno že se sama na cesařovu miľost dała.
 A tak ten hrad byl i opustěl,
 až na-ň kněz Oľdřich byl i vzněl.

XL.

Kochanova smrt.

- Kněz Oľdřich, rozpomanuv na smrt bratra
 svého,
 a poznav ľest Kochana nevěrného,
 vecě j'mu: „Ty's mě zbaviľ bratrcě mého,
 jáz tě zbaviu života tvého.“
 5 Vyřězav j'mu jazyk, káza j'mu oči vyľúpići
 a z živa káza třeva vyvláčiti.
 Vršovici to vidiechu,
 i přimľuviti se nesmiechu.
 Kochan, když okoľo sochy chodieše
 10 a z sebe třeva toćieše,

na svůj rod počě tůžiti,
 a liudem takto mľuviti:
 „Neufaj i jeden do roda velikého,
 ani do smysľa hľubokého.

- 15 Kněz v svej zemi ponenahľu všě uchodí,
 má mne zľob s právem dochodí.
 Mniech ztepa všě kniežata,
 pro to mi dána dóstojná otpľata.“

XLI.

Kněžna ze sedlky.

Kněz Oldřich o Postoľoprteich ľovieše.
 Sta sě, když skrzě jednu ves jedieše,
 uzřě, že sedlská dievka na potocě stáše,
 bosa i bez rukávov rúcho práše.

- 5 A sedlka krásna velmi bieše,
 a k tomu ovšem stydlivé nrawy jmieše.
 Počě sě jejiej krásě diviti stoje,
 a inhed ju sobě za knieniu poje.
 Ta knieni šlechtná bieše,
 10 sobě jmě Božěna jmieše.
 Páni j'mu z toho za zľé počěchu jmieti.
 Kněz věcě: „Páni, račte sľyšěti!
 Z chľapov šlechtici bývajú .
 a šlechtici syny chľapy jmievajú.
 15 Neb ostaralé stříebro šlechtu činí,
 a často šlechticě chudoba chľapstvem viní.
 Vyšli smy všicni z otcě jednoho,
 a ten sě čte šlechticem, jehož otec jměľ
 stříebra mnoho.

- „Nebo té dievky dobudu,
 neb svého života zbudu.“
 Do kláštera jede jezdecky,
 ale klášter vybi vojensky.
- 15 Jutka ciesařovně diechu.
 A když Čechy v klášter jdiechu,
 Jutka v šarlatnej kapici
 skry se za oltářem v kaplici.
 Kněz Jutku z kláštera vyvede,
 20 a potom s niú na kón vsede.
 Bradáci řetězem vrata připěchu
 a zatím k oděniu dospěchu.
 A když se konvrši s svými lidmi snidú,
 proti kněziu mocně pojidú.
- 25 Kněz bradáčě silně sěcieše,
 Jutka v úžestí knězě jako řepí se drzieše.
 Některý konvrš bez ruky stojieše,
 druhý bez nohy ležieše,
 třetí přes veš chřbet saděl jmieše,
 30 čtvrtý juž bez dušě bieše.
 Řetěz velmi tlustý mečem přetě kněz Bračislav,
 i vyněde s Jutkú z dvoru, a jsa zdráv.
 Ciesář, když to vzvedě,
 na vojnu zapovědě.
- 35 Je se na tom přísahati,
 že jeho stolec drbí u Boleslavi státi.
 Bračislav, když to vzvedě,
 zemanóm tako povědě:
 „Třeba-l' mu se v Čechách vztéci,
 40 a jáz budu v Němcích žieci.“

- Knieni, když tu radu vztěděl,
 moudře velmi kněziu pověděl,
 řkúc: „Nebyla by to dobrá rada;
 stała by se pro to věčšie sváda.
- 45 Jáz pojedu proti otciu svému,
 snad to přivedu k skončeníu dobrému.“
 I jede knieni proti otciu svému
 i počě dobývati miłosti svému miłému.
 Ciesář nechtieše po jejie vůli učiniti,
- 50 řka: „Nechciu své přísahy zrušiti.
 Přisáhl sem, že drbí mój stolec u Boleslavi býti; •
 dať-li bych mñ miłost, drbíł bych to zrušiti.“
 Dci vecě: „Snadno jest toho popraviti.
 Daj mně stolec, jáz jej chciu tu postaviti.“
- 55 Podle té rady káza svój stolec v Boleslavi
 postaviti,
 českému kněziu káza k sobě přijíti.
 Ktož jest v Boleslavi býval,
 ten jest, ač chtěl, ten stolec vídal.
 Tehdy da za věno ciesář zěti svému,
 60 Bračislavovi udatnému,
 a řka: „Když ciesář k dvoru pozove tebe,
 puť oheň za míliu około sebe.“
 To viec kniežata česká za právo vzechu,
 a proto orliciu v plameném štítě nosiechu.

XLIII.

Český vpád do Polska.

Pak kněz, chtě pomstiti děda svého,
 jede na Mezku, kněze polského.
 Mezka proti jemu mocně vynide,
 a v tom boju Mezka snide.

- 5 Ot Čech až do Hlohova
 neslyšal by byl polského slova;
 neb všiu zemiu popelem postaví.
 Bračislav v Hnězdně české stany zstavi.
 Ottud pěti bratří těla vzěchu,
 10 i svatého Radima ottud vzpodjechu.
 Svatý Vojtěch neda sebe vzieti,
 až musichu tři dni póst přijieti.
 Sliuby veliké činiechu:
 krčmy v svátek zapověděchu,
 15 pravé manželstvo slúúbichu,
 pohřeb na poliú zatratichu,
 robotné ľudi zprostichu.
 Ktož by to rušili, ti biskupem kleti běchu.
 A když to rychle zděchu,
 20 tělo svatého Vojtěcha podjechu;
 neb jím dřieve proto kleti biechu.
 Toho se odpovėděvše, domov jej vzěchu,
 a všěcky jiné pobrachu svaté.
 Tu vzěchu tři dsky psané, ovšem zlaté,
 25 jichž každá tři sta funtów vázieše.
 Mezi nimi zlatý kříž bieše;
 ten byl kazaľ kněz Mezka učiniti
 z zlata, jím se mohľ třikrát převážití.

30 Z Polsky sto voz zvonův vyvezú,
jiných klénotův mnoho ottud přivezú.
To se sta léta od narození syna božieho
po tisícúciu po třech dcětech osmého.

XLIV.

Porážka Němcův u Domažlic.

Polené z násilie na Čechy žalovachu,
a na ně v Římě právo ustachu.
Papež je se Čechóm velmi hroziti,
ale když uzřé, že se Čechové nechtie mo-
dliti,
5 káza jim někak Bohu polepšiti.
Kněz za to káza klášter v Boleslavi učiniti.
Tehdy ciesař, Jutčin otec, snide,
s jehož smrtiú Čechóm mnoho cti ujide.
Druhý ciesař, chtě ot Čech polské zlato jmieti,
10 chtieše Bračislavovi kněžstvo otjieti.
S velikým vojskem do Čech pojide.
Když bavorského lesu dojide,
to kněziú Bračislavovi pověděchu,
že juž Němci u lesa stojiechu.
15 Bračislav tak svým povědě:
„Však jáz to dobře vědě,
že nemámy lučišť borových,
ani mečov lípových,
a z ciesařě-ť mléko za krev nepójde.
20 Ač ti jeho mój meč dojde,
takěž ti krev z jeho boka poteče.“
Jakž to brzo dořěče,

- káza všem v Domažlicích býti,
řka: „Tu se nám jest s ciesařem sníti.“
- 25 Uslyšě, že Sasici jdú s druhé strany,
vecě jim kněz: „Nebojte se saské rány.“
I káza Prkošovi z Bieliny na Sasy jeti
a z jednoho slova boj s nimi vzieti,
řka: „Nedaj se jim s ciesařem snieti.
- 30 Ztratíš-li co, nedám ti ni v čem škody vzieti.
Nehledaj před bojem na mnoho neb na málo;
často nad mnohým málo liudu čest vzało.
Málo sršnóv mnoho much zapúzie,
a jeden jastráb mnoho vran vzpúzie.
- 35 Sasici bíelé vlasy jmajú,
a písmo svědčí, že tací řiedko udatni bývajú.
Dobry rytieřiu, strěz se jmene zlého;
dražšieho-t nic nenie jmene dobrého.
Donidž jsem živ, *chciú* te s tvým rodem
płoditi.
- 40 Jeř s Bohem! Ten rač s tobú býti!“
Provodiv Prkošě, na ciesaře jide,
a když do Domažlic přijide,
vzvěděv, že *juž* jest v lesě,
se všemi svými vzdvižě se.
- 45 Káza všem v les vníti,
i káza Chodóm o Němcích i o sobě les zarúbiti.
Páni počěchu mu za zlé jmieti,
řkúc: „Budú-li nem silni, kudy chcem ujeti?“
Kněz vecě: „Jáz sem pro to kázař zarúbiti.
- 50 Anebo se braňte, neb se dajte zbíti:
jáz nechciú ottudto beze cti otjeti.

- Ktož ote mne pobéhne, kázał sem jej Cho-
dóm zabiti;
pro to vem sľušie sě udatně jmieti.
Oni jdú, chtiec naše sbožie bez práva otjeti.
55 Nechcete-li svých žen Němcóm dáti,
tehdy vem sľušie pohromadě státi.
Nám sě jest s právem úsilíu brániti.“
Jakž to vecě, káza na ciesařě udeřiti.
Tu Čechové Němcě hrdinsky pobichu
60 a mnoho jich velmi zbichu.
Kniežat, hrabí němečských mnoho snide,
ciesař s životem sotně ujide.
Tu velmi mnoho sľovútných lidí zbichu,
za jich dušě na tom miestě kapliciu po-
stavichu.
65 Ale Prkoš nechtěl byl Sasicóv utkati
i daľ sě jim po zemi túľati.
Každému sě nevěra zdieše,
že saský vévoda, žha zemiú, Prkošovi ne-
škodieše.
Vrátiv sě kněz, káza Prkošovi oči vynieti,
70 potom rucě i nožě utieti,
že Sasicóv nerodiľ utkati
i daľ sě jim v zemi po vóli tkáti.

XLV.

Hrazení Prahy. Smř Břetislavova.

Knieni Jutka učini biskupem rodicě svého,
Ekarda, Němcě ovšem chytrého.

- Ten od desátka celého
 vzě dva peniezě ot dýmu každého ;
 5 dva korcě ustavi dávati oráčiu každému,
 jeden pšenice, druhý ovsa dáti kněziu svému.
 Po Ekardu Hiza biskupem bieše,
 po Hizě ten Šebieř słovieše.
 Potom kněz Břěčislav uherského krále bo-
 jem pobi
- 10 a vašem Střěhomě doby.
 Tehdy kněz Bračislav
 vráti kněziu polskému Vratislav,
 aby mu léta každého
 plătil osm set hřiven stříebra čistého.
- 15 Kněz syna Spytihněva jmějieše,
 tomu otec Plzeňsko dał bieše.
 Tehdy kněz hrad pražský zděi hradieše,
 a syn jeho Spytihněv około svatého Juřie
 hraditi jmějieše.
- U svatého Juřie abatyše knieněm rodička bieše,
 20 a té pec, kdež povraz jdieše, stojieše.
 By zeď mohla rovně jíti,
 káza pec obořiti,
 i vecě: „Němkyně v tejto peci
 nebudú dnes mazancóv péci.“
- 25 Knieni, když to uslyšě,
 vyrazi se z své chyšě.
 Němečskými mniškami knězě osu
 a prostořecě se na-ň prosu,
 řkúc: „Blázě mně české rodiny!
- 30 Mám mezi nimi veliké hrdiny.

- Vězte, že český kněžic móż pec obořiti,
 tiem hrdinú mőzem veseľy býti.
 Když tu pec mohľ rušiti,
 mőžeš dobře bez peč na Šváby jeti.“
- 35 Sdržě svú kázeň Spytihněv,
 i obráti v smiech svőj hněv;
 neotpovědě jiej i slova,
 do časa ten svőj hněv schova.
 Tehdy u Moravě liud Uhři zajiechu:
- 40 Čechy sě na ně vzpodjechu.
 A když v Chrudimi ležiechu,
 roznemože sě tu kněz Bračislav pohřiechu.
 V tom městě snide česká hrdina;
 pro jeho smřt by všiej zemi smutná hodina.
- 45 Navštěvujúc rova jeho,
 každý plákáše jako otcě svěho.

XLVI.

Vláda Spytihněvova.

- Po tom by knězem syn jeho Spytihněv,
 ten inhed Němcóm zjevi svőj hněv.
 Ve třech dnech všě Němcě vypudi.
 Svatojuřskú knieniu vzrudi,
- 5 a vsadiv ju na kolesě,
 vyvez ju z země, ostavi ju na bavorském lesě.
 Ale matku s klénoty se všemi,
 i s rúchem i skřfńněmi,
 vyprovodi ju z země s jejie knieněmi,
- 10 i se všemi jinými Němkyněmi.

- Když vyple ze země Němcě
 i vše jiné *cuzozemcě*
 jako z zahrady kopřivy
 a jako řepí z koňské hřívý:
 15 jede na krále uherského,
 húbciu liuda moravského.
 Ten hrdinsky Uhry pobi,
 v Uhřiech mnoho tvrzí doby.
 Kněz čtyři bratry jmějieše,
 20 ty jako svého otcě ctieše.
 Když oni svých let dojidú,
 miľostivě k dieľu prijidú.
 Po sobě osvědčí kněžstvo Vratislavovi,
 Moravu Otě a Kunrátovi,
 25 Jaromira káza biskupem učiniti,
 ač by se událo biskupu dříeve sníti;
 pak-li by se to nemohlo státi,
 neb by mu bylo úsilno ždáti,
 dotud mu Hradecko držěti;
 30 nebyl-li by biskupem, to mu za otdieľ jmieti.
 Sto tisiúć hřiven stříebra jim rozděli:
 tak bratřiu ot sebe otděli.
 Všiej bratří byl miľ ten dieľ,
 i řeču: „Bratr náš dobře nám jest zdieľ.“
 35 Když Jaromir Hradecko držieše,
 jedno městišče se mu liúbieše;
 na tom miestě sobě dvór postavi
 a své jmě „Jaromiř“ j'mu ostavi.

XLVII.

Čechové u Mediolána.

- Spytihněv s světa snide,
 bratr jeho Vratislav na kněžský stolec vznide.
 Léta ot narozenie syna božieho
 po tisícúciu po čtyřech dcát čtvrtého,
 5 toho léta taký hlad vznide,
 že pro-ň třetina lúda snide.
 Tehdy ciesař Jindřich Třetí v Římě bieše,
 jeho cesařová k němu jdieše.
 Když skrzě Mediolán jedieše,
 10 mediolanská obec ju zabiti chtieše.
 Múdrější toho učiniti nedachu,
 však jejie koniu ocas uřezachu.
 Proto se Mediolánu ciesař položí,
 to na svej mysli ułoží,
 15 že ot města nechce otjeti,
 donidž j'ho nebude jmieti.
 Ciesař káza kněziu českému u sebe býti.
 I jechu se u městě i u vojsce mľuviti,
 že cesařovi jedú lúdie na pomoc,
 20 jichž každý jmá pěti mužův moc,
 a ti sú tak velmi lúti, ež ti jedie jiné
 lúdi.
 Kací sú to lúdie, každý vsudi!
 Když to Čechy vzeděchu,
 že ty pověsti o nich jdiechu,
 25 když se k městu přibľížichu,
 tu řeš oni učinichu.

Na rožny vzěchu těsto jako děti,
to jim do sebe dachu viděti,
že to ěakomě jediechu.

30 By Čechové děti jedli, VĽaši mniechu.
Pověst o nich veliká jdieše,
město sě jich velmi bojieše,
řkúc: „Hubená jest ta máti,
kteráž s svým dietětem lidí těchto smie
doždáti.“

35 Čechové, jakž k městu přijidú,
mociú tu řěku přěbřidú;
neb Odolen z Chyš nalezł jim byl brod,
a tiem sě vzmohł ten rod.
Čechy krabošky sobě učinichu,
40 pod nimi vařem města dobychu.
Neb když Čechové po řebří na zeď leziechu,
by črtie lezli, VĽaši mniechu.
Oni se zdi vši běžiechu,
utkatai jich nesmějiechu.

45 Čechové, chtiece ciesařové hanby pomstiti,
učinichu skutek, o němž mě hanba mřuviti.
Tu sě říkóv z prstóv jechu činiti:
podáš-li ho VĽachu, chce-ť sě o to zabiti.
Neb ktož chtěl v tom městě živ býti,
50 ten musil kobyle vytrhnúti řík ústy z říti.
Čechové v městě prví biechu,
z města najlepšie klénoty vzěchu.
Ješče stojí na hradě u svatého Víta noha
sviecnova,
pravie, by byla Šalomúnova.

- 55 Tu sú byli Mediolaněné z Jeruzalema vzěli,
 když sú byli s Titem a s Vespezianem na
 Židy jeli.
 Můžeš tu nohu, ač chceš, před oltářem ohledati.
 To věz, že nynějšíe dieľo nemož sě jiej
 vrovnatí.
- Poděbrazští prví lézti směli,
 60 pro to sú ot knězě řebřiu na ščítě přijeli.

XLVIII.

Odměny císařovy Čechům.

- Ciesářovi by v děk to poslúženie,
 i da českému kněziu volenie:
 nebo těľa tří svatých králův z města vzieti,
 neb v svej zemi královstvie jmieti.
- 5 Kněz zemanóm da na vóli,
 podle jich rady koronu zemi vzvoli.
 Nad to ciesař kněziu ščít změní,
 také úrad jemu na svém dvořě proměni.
 Tehdy za orľa černého
- 10 da j'mu o jednom ocasě lva bielého.
 A že koteľ nad ohněm kniežata držiechu,
 tú službú u dvora slúžiechu,
 tehdy jeho kotľa zbavi,
 svým čiešnikem jej upraví.
- 15 A když ciesařě budú voliti,
 ti, již volie, budú-li sě vaditi,
 tehdy mu káza mezi volenníky vníti,
 a komuž by dať, tomu ciesařem býti.

Tehdy ciesař Vratislava prvým králem ko-
ronova,
20 a králem českým i polským jej provoľa.

XLIX.

Biskup Jaromir.

Biskup Šebieř s světa snide,
Jaromir s zemany před bratra jide,
Spytihněvovy úpravy upomínaje.
A král, se v tom dobře znaje,
5 však chtieše Němcě biskupem učiniti.
Zeměné o to počěchu se raditi,
Kojaty počěchu prositi,
by jich slovo chtěl králiu mřuviti.
Když se s múdrějšími Kojata potáza,
10 v kněžě Jaromirovu řeč se uváza.
Vecě: „Králiu, rač svých zeman řeč slyšěti!
Rač na svého bratra dieľ pomněti:
za dieľ mu jest biskupstvo jmieti,
a jemu sľušie na tom stolciu seděti.
15 Nesľušie-ť, králiu, tak bratra tupiti,
ni-ť chcem biskupstva Němciu postúpiti.
Bratr tvój s úsilím Němcě z země vypudil:
neviemy, kto v tě němečskú žilü vľudil.
Králiu! ot svých Čechów máš vsľucku čest,
20 od Němców nejmás jedno ľest.
Nechcem toho dopustiti,
by bylo Němciu naším biskupem býti.“
Otáza král: „Jest-li to slovo vaše?“
Všickni řeču: „To jest slovo naše.“

- 25 Řechu: „Králiu, daj své, komu chceš, lhóty!
Držímy-ť s ním sbožie i životy.“
Král, uzřev, že obci jest sě úsilno protiviti,
vecě: „Chtěť sem vaše viery pokusiti.
Děkuju, že ste věrni kněziu svému.
- 30 Jáz biskupstva přěju bratru mému;
chciu mu k tomu pomocen býti,
ač ho však chtie kanovníci voliti.“
Kanovníci ho rádi biskupem jmiechu.
Tomu biskupu Němci Gebhart vzděchu.
- 35 Ten pobi Jana, biskupa moravského,
řka, že Ołomúc sľušie pod biskupa českého,
řka: „Činíš sě biskupem, a nemoha dolíčiti!“
On vecě: „Ež jsem biskupem, chciu toho
listy dosvědčiti.“
Kněz Jan je sě na-ň před papežem žalovati,
40 ale biskup pražský nerodi na rocě státi.
Pro to papež počě sě na-ň hněvati,
ale Mechilda, lombardská králová, je sě
j'mu pomáhati;
neb jej za rodicě jmějieše,
a pro to jej velmi ctieše.
- 45 Ta králová biskupu Jaromiru
u papežě doby mřu.
O tej královně jest mnú opuščeno,
což jest o niej v kroniku vloženo;
neb k našiej zemi nepřisľušie,
50 a také že ta řěč ke mně nesľušie,
by mne kázaný nekázanú řěciú nevinil,
řka: „Ež's to pisaľ, nekázaně's učiniľ.

L.

Beneda. Sderad.

Potom král pro kněze moravského
 pobi Liutoŕta, vévodu rakúského.
 Pak jide na kněze srbského,
 točiuš na markrabiú míšeňského.

- 5 Hvozdec hrad král blíz Míšně postavi
 a voje přéd Míšněm zstavi.
 Na Míšni Beneda, udatný Čech, bieše,
 ten královu nemilost jmějieše.
 Král za věrú káza Benedě k sobě sníti,
 10 i počě sám s ním mľuviti.
 Vzpomanu král, že Beneda za věrú chtieše
 krále zabiti,
 i zamysli nevěry nevěrú pomstíti.
 I otáza j'ho král, co by mohľ svým mečem
 zdiati?

- Beneda vecě: „Chciu jím dva žrnovy přetieti.“
 15 Diviu sě, ač ta řeč mohľa pravdú býti.
 A snad sě chtěľ pochľubiti.
 Neb také mohľa by ta síla k meciu přistúpiti,
 a ž'by řeč pravdú mohľa býti,
 jakž sě čte o Rulantovi,
 20 když sě staľa škoda od pohan Karľovi.
 Neb snad krále tu řečiú chtěľ uhroziti
 a pro to snad i chtěľ to mľuviti.
 Král, jako chtě ohledati, i vzě meč ot něho,
 ohleduje meč, i prokľa tříšla jeho.
 25 Ot Míšně posľa král syna svého
 Bračislava na kněze saského,

- a s ním múdrého pana Sderada.
Prostřed Sas přijde kněziu dětinná vnada,
i je se se panici v řeči chladiti.
- 30 Sderad je se kněziu mluvíti,
řka: „Snad si nebýval u příhodách.
Kúpě se v nepřietelských vodách,
mněš se kúpě u Vltavě?
By chtěl znamenati pravě,
35 v oděniu by na oři sedal,
na vše strany právě hlédal,
nepřátel se ostriehaje,
skoro-li vyniknú z háje.“
Kněz se na Sderada je hněvati,
40 neudatné ckety jemu dávati,
řka: „Nežuj mne! však mám svá léta.
Byl 's vše své dny neudatná cketa!“
I káza j'mu s lepšími před jeden hrad hnáti,
a kněz je se se panici kúpati.
- 45 Jeda přeč Sderad, vecě: „Strach mě otjeti;
ostały sú tuto samy děti.“
A kdyžto juž pryč jedieše,
Veždy-ť on za se hledieše.
Sderad málo pryč otjede,
50 jednož ti prach nad knězem vznide.
Sderad honciu káza, co by tu bylo, ohledati,
a v naděju vojsku káza za se hnáti.
Nali-ť Sasici na kněz udeřili,
a juž pánov mnoho dobrých zbili.
- 55 Kněz čist niti s málem stojieše
a hrdinsky se bránieše.

Juž na-ň Sasici ssédáchu,
 a kopí jim podáváchu.
 Sderad se mezi Sasicě vrazě,
 60 ot kněžě je otrazě.
 Tu Sasicóv mnoho zbichu,
 škody veliké i hanby zbychu.
 Po tom znamenaj každý mladý!
 Již netbáte stařějších rady,
 65 vězte to, že obyčěji učie starého,
 příhody činie múdrého.
 Kohož příhoda a obyčěj nenaučí,
 dotad každý jako šcmel bez smysla hlučí.
 Pro ten skutek Čechy se rozřevnichu
 70 a své škody i hanby pomstichu.
 Teprv se i jechu země hubiti,
 Sasicě i s dětmi bítí.
 Tehdy král Sasicě i Srby pobi
 a jich země mnoho doby.

LI.

Vratislav II. v Uhrách s cisařem.

Když ciesař jede na krále uherského,
 i poje s sobú krále českého.
 Ciesař uherských obyčějův nevědieše,
 pro to s nimi u práci bieše.
 5 Se *ctiú* by byl z Uher nevyjeř,
 by byl s sobú krále českého nejměl.
 Tříkrát udeři na stany král uherský,
 a tolikrát jej pobi král český;

- dřieve, než Němci dospějechu,
 10 a'ž je Čechové potepiechu.
 Do Hřek krále uherského král český zapudi
 i k tomu jej připudi,
 že musí křest přijieti
 a za znamenie kříž na ščit vzieti.
 15 V tu dobu v Uhřiech krsta mnoho bieše,
 ale král pravé viery nejmějieše.
 Tehdy cesař da zemi českéj svobodenstvie
 a u voleníu dobrovolenstvie.
 Když by přirozeného kněžě nejměli,
 20 kohož by zvolili, toho by za kněžě jměli.
 Tehdy biskup do Říma jeti chtieše,
 ale pro nepřiezň upriemo jeti nesmějieše,
 po uherskéj zemi jedieše.
 A když u Střěhomě bieše,
 25 tu s tohoto světa snide,
 a Kozma na biskupstvo vznide.

LII.

Smrt Sderadova i vzpoura Břetislavova.

- Pak král počě pýchati,
 své bratřie netbati.
 I jide na Kunráta, bratra svého,
 chtě jej vyhnati z kněžstvie moravského.
 5 A když před Brno jedieše,
 Sderad vojsko stanovieše.
 Čhtě kralovicě saským kúpáním uhaniti,
 vecě: „Kněziu musili by u řěky stan rozbiti,
 by se mohł lépe kúpati.“

- 10 Z toho slova je se kralovic velmi hněvati;
i zabi kralovic pro to slovo Sderada.
Pro-ň se sta mezi otcem a synem sváda.
Před Prahú Sderada schovachu,
a ten kosteř Sderazem nazvachu.
- 15 Kralovic Bračislav do Polan jede,
se třmi tisiúci potom z Polan před Prahú
přijede.

Na Prosiečě stojieše

a zemiu hubieše.

I počě boje na otciu prositi;

- 20 král neby dospěšen proti jemu vyníti.

Neb mnoho Čech nerodi přijíti,

řkúc: „Neslušie mezi dřvi a podvoj prsta
vložiti.“

U Prazě zjevně uzřechu svatého Vácslava,
a'n stoje město žehnává.

- 25 Svatý Vojtěch Bračislavovi se pokáza
a otciu se mu pokořiti káza.

Proto syn otciu v pokoru jide,

ale však, boje se otcě, z země vynide.

LIII.

Kunrát I. Břetislav II.

Pak král Vratislav snide,

bratr jeho Kunrát na kněžský stolec vznide.

neb zeměnie Bračislavovi země nechtiechu
dátí,

že směř živ proti otciu vstátí,

- 5 řkúc: „Dámy-li jemu toho užiti,
též nem budú naše děti činiti.“
Ciesar jim práva toho pochváli,
a pro to sú byli Kunráta z Moravy pozvali.
Kněz Kunrát v prvém létě snide,
10 kněz Bračislav k ciesařovi jide.
Tu se před ním o zemiú súdi,
i vyvede na to dobré liudi,
že, ač jest zlé vóle málo proti otcím pojměl,
však jest proti otcím v boj nevněl,
15 a pro vólím ješče i jeden nenie otsúzen.
Pro to slovo by ciesařem k zemi přísúzen.
Pak kněz Bračislav Polany pobi
a mnoho polské země doby.
Pak se je s strýčěnú bratřiu vaditi,
20 chtě je z Moravy vypuditi;
neb Vršovici je vadiechu
a, by bratřie u míru byli, tomu nechtiechu.
Bračislav na bratřiu do Moravy jede,
bratr jeho Svatopluk proti jemu vyněde.
25 Když na poliú bratry proti sobě stojiesta,
oba kněže náhodú na horu přijedesta,
a jakž se brzo uzřěsta,
sieci se bratry chtiesta.
Tehdy Svatopluk bratru povědě:
30 „Báto, jáz to dobře vědě,
že lidé naši około nás kuso sladie;
chtiec nás užívati, ny v hromadu vadie.
Poslúchaj mne, bratřě mój!
Ty se mnú s pokojem stój.

35 Když ny naši ľudie smějú vaditi,
 dajvě se jim spolu bítí,
 ati kniežat a bratří nevadie,
 a za stříbro, což sú ot nás vzěli, svá těla
 posadie.“

Bračislavovi by ta řeč miła,
 40 i vecě: „Báfo, ten jest pravá viła,
 kterýž pro řeč ciuzieho
 nepriateľ jest svého bližnieho.
 Když nás zlý ľud smie vaditi,
 dávě jim toho zlým užiti.“

45 Knězě se tajně mírem rozjedesta,
 z jutra lidí v boj svedesta.
 Vršovici, již běchu knězě svadili,
 těch sú tehdy mnoho u Moravě zbili.
 Nebo ti, již je vadiechu,
 50 v čelo postaveni biechu.
 V tom boju mnoho lidí s obú stranú snide,
 po boju Bračislav se s bratříú snide.

LIV.

Smrt Břetislava II.

Tehdy Božěj a Mutyně Vršovici,
 svých kniežat praví vražedníci,
 jesta se o tom mysliti,
 kako bysta mohla kniežecí plod zatratiti.
 5 Kněz tehdy jednoho lovcě Němcě jmějieše,
 tomu jmě Lork bieše,
 ten ot knězě mnoho sbožie jmějieše,
 tomu kněz velmi věrieše.

- Tomu Božěj a Mutyně mnoho slúúbista,
10 a'ž na tej cestě i postavista,
že se je Němec mysliti,
kak by mohl knězě zabiti.
Kněz ot věrných to slyšieše,
že j'ho Lork zabiti chtieše.
15 Kněz na-ň toho nedověřě,
však j'ho otázka k jeho vieře.
Lork tu řeč na Pukatu na Čecha ukáza,
by knězě chtěl zabiti, pokáza.
I je se v tom kněz více Němciu věřiti.
20 Kázav před se łovcóm, i je se mľuviti,
řka: „I dobře-li jest to, Pukata,
že ty s svými přátely chceš zbiti vše kniezata?
Mníte, by se to mohlo utajiti,
že vy łovci chc'te mě zabiti?
25 Může mi to na mysl vzníti,
že vy kážiu všechny zbiti.“
I káza všem łovcóm ot sebe jíti,
jedinému Lorkovi káza při sobě býti.
Tehdy kněz na řiui bieše
30 a k večeri přisiesti chtieše:
jelen trudný právě na stan přiteče,
kněz se prvý k svému koniu uteče.
V tu dobu Lork kněziu v srdce střělu vstřěli,
na tom místě jemu dušiu s tělem rozděli.
35 Všickni se u koní brojiechu,
když Němec knězě zastřěli, všickni toho ne-
uzřiechu.

LV.

Rozpory Bořivoje II. a Svatopluka.

Zeměné posláchu po kněze Bořivoje moravského,

po strýcě bratra kněze českého.

Toho sobě knězem zvolichu,

na kniežecí stolec jej vsadichu.

5 Svatopluk, bratr jeho, tehdy mu nepřítel
bieše,

pro to bratru kněžstva českého nepřějieše.

Pro to Svatopluk své věrné po Čechách rozesla,

zvlásti Budivoje, chytrého posla.

Ten se moravským zběhem činieše,

10 českým pánóm tak mľuvieše:

„Jáz Svatoplukovi nechciú slůžiti,

však pravdu mušiu mľuviti.

Kněze nevědě věrnějšieho,

ani kde čiuju šcedřějšieho.

15 Nemóže nice zachovati;

pro to-ť mě mrzí, že, což jmá, to všě musí
preč dáti.

Ale svým zemanóm přezří všěho,

proto nechciú býti člověk jeho!“

Vršovici, když to uslyšěchu,

20 v svej radě tako řečechu:

„Svatopluk — to naše doba,

neb bohatá vdova bude chudá roba.

Tomu nám jest kněžstva pomáhati!

Budem o něm nic netbati,

- 25 budem s ním jako s dítětem hrát
a ot něho dědiny jako o pni hlívy brát.
Moravěné jechu se Vršovicův dariti
a velikých slubův jim činiti.
Tak Moravěné je i namluvichu,
30 že Vršovici Bořivoje z země vypudichu,
Svatopluka knězem učinichu,
a to před císařem osvědčichu.
Ach, lakomstvo hubené!
Jsa vniutř zlé, proč si s vrchu zruzené?
35 Že pokážeš málo sladkého,
i dáš za to mnoho hořkého!
Že jmajúce kněze dobrého,
pro malý vzatek vyvrhše jej, i vzěste liúteho!
Tomu Vršovici uvěřite,
40 když bradaticiu nad svú hlavú uzříte!
Právě se jim jako žabám stało,
že se jim nepodobno zdáło,
že za král pně jmiechu,
a před ním vše žáby křěhtati smiechu.
45 Věčšie se žáby tehdy ctnějšimi mniechu,
ty mezi sobú řeč takto mluviechu:
„Budú-li se menšie koho bati,
musie nás ctnějších u příhodách hledati.“
Tak věčšie menším se na škodu poradichu,
50 svým králem čápa učinichu.
Čáp, jsa králem, o jich radě počě netbati,
i je se věčších prvé vybierati.
Malá za velikú se kryjiese,
čáp, malé netbaje, věčšiu pohltiese.

- 55 Když věčšie juž řiedky biechu,
 menšie se jim smějievu,
 řkúc: „Vy na našiu škodu krále dobyste,
 a pro svú zlob síly zbyste.“
 Tehdy jim veliká odpověď:
- 60 „Nesmějete se! Jáz to dobře věďe,
 že pozvał jest král na hody svého děda.
 Bude-ť i małym i velikým do čas běda:
 až se sběře králův rod, budú-ť ny jiesti.“
 Pro to slovo nsmě i jedna kału miesti.
- 65 „Poslúchajte slova mého!
 Blázn svým hledá *ciuzieho* zlého.
 Bychom byly pně za král jměly,
 toho zlého bychom netrpěly.
 Ač co kdy *chciú* málo podřiemati,
 70 o črveném nosu bude mi se koľotati.
 Jdětež ote mne přeč, viły,
 bude-ť mnieti král, bychom o jeho nosu
 mľuviły.“
 Podlé této kázni Vršovícóm se stało,
 jehož se jim nikdy nezdáło.

LVI.

Záhuba Vršovícův.

Ciesar kněziú na Uhry s sobú káza jíti,
 kněz sebe-miesto káza v zemi Božějovi
 a Mutyni býti.
 A když Božej a Mutyně v zemi za starosty
 ostasta,
 po kněze Bořivoje do Polan pošlasta,

- 5 chtiec tiem jiné pány umdliti,
válku vzbudiec, obú kněziú užiti.
Bořivoj velikú škodu učini.
Kněz se vrátí, Vacek Vršovicě z škody vzvini.
Kněz v Čechách město dobré jmieše,
10 to Vratislav sľovieše.
Ješče na tom hradišči stojí býlé
ot Mýta na pól mľe.
Kněz se stavi na tom hradě
i sěde tu s věrnými v radě;
15 Vršovic v radu nepustichu.
Tu kněziú všickni sľiúbichu
ni stara ni mľada živiti,
ale Vršovicě všěcky zbítí.
Kněz, vyšed z rady, v jistľu vstúpi,
20 Mutyně nevěda v jistbě jej zastúpi.
I je se kněz k němu mľuviti,
řka: „Proč si směľ živ u mój dvór vjťi,
a jsa svých kniežat pravá zhúbcě,
našich nepřáteľ v zemi pravá snúbcě?“
25 I káza jej před sobú zabiti
a jeho rod vešken zbítí.
Kněz posľa Vacka na Božěje,
na druhého zemského zľoděje.
Teň na Liubici sědieše,
30 kdežto město tvrdé i hrad jmieše;
neb Liubicii Cidlina obchodí,
a tu Cidlina v Ľabě vchodí.
Strážný jezdcě pánu povědě.
Božěj vecě: „Jáz to dobřě vědě,

- 35 že z vojny naši prietelé jedú
 a dnes k obědu přijedú.“
 I káza spěše most spustiti
 a hostě inhed v hrad pustiti.
 Vacek, jakž brzo s koně skoči,
 40 tak všeckny v jistbě zaskoči.
 Božěje tu inhed rozsěkú,
 a všiucky jeho čeled zsekú.
 Božějov syn do lesa běžieše,
 a juž ovšem utečieše,
 45 ale sukně jej črvená prosoči.
 Tu syn Vackov neboha zoči,
 toho ten tu zahubi.
 Kněz všě Vršovicě zhubi.
 Dva syny ovšem krásná Božějova u Pražě
 biesta,
- 50 ta se tu žakovstvu učiesta.
 Kat, je vzem pod pažiu, na tržišče nesieše,
 bradaticiu v družiej rucé držieše.
 Pacholíčky žalostně plakásta,
 „Matko pomoz! matko pomoz!“ voľásta.
- 55 Kat, vzved jima bradu jako bravu,
 stě krásnýma děfátkoma bradaticiu hlavu.
 Tak tiem činem kněz Svatopluk
 zahľadi vešken Vršov pluk.
 Juž vidíš, že lépe by bylo Božějovi stříebra
 nebrati,
- 60 dobrotivého knězě v zemi nechati.
 To se sta ot narozenie Syna božieho
 léta po tisiúciu po stu osmého.

Toho léta biskup Kozma snide,
na jeho stolec Daněl vznide.

LVII.

Války Svatoplukovy. Vladislav I.

Tehdy král uherský u Moravu vnide,
kněz Svatopluk proti jemu vynide.

Kněz, honě v lesě, oko ztrati,
pro to se do města do Chrudimě vrátí.

5 Jakž brzo se úraza zhojí,
inhd se do Uher vzbójí.

Uhry tu hrdinsky pobi,
jich země až do Střehomě doby.

Pak ciesař na Polany jede;
10 tu kněz k ciesařovi přijede.
Polené nemnoho ciesaře tbáchu,
ale Čech se velmi báchu.

Neb ciesař s svými k hradóm nejdíše:
kněz český, kdež přistúpieše,
15 tu každé tvrže dobudíše.

Polené jechu se mľuviti,
by mohli kako Svatopluka zabiti.

Z Vršovic jeden utekl bieše,
ten Jan Tista sľovieše.

20 Ten se je Polanóm mľuviti,
že je chce jeho zbaviti.

Ten tajně v české vojsko vnide,
a když kněz před ciesaře pojide,
v srdcě kněziu střětu s nálepem vstřěli,

25 a dušiu j'mu s tětem inhd rozděli.

Česká dráha na Jana Tistu poteče,
Tista, ze všech se vysěk, i uteče.
Ciesar učini kněžě českého
kněžicě Ottu moravského.

- 30 Páni proti ciesařově vóli kněžě volichu
a Vladislava, bratra jeho, kněžem učinichu,
ne pro to, by lepší byl,
ale, by ten, jehož ciesař da, nebyl,
radějšě chtiece sbožie i životy zvažiti,
35 než zemi volenie ztratiti,
řkúc: „Ač by nám nynie dał kněžě jazyka
našeho,

pak by nem dał rodicě svého.

U prvé i słušie nám za právo státi:
pustiece za rohy, úsilno za ocas chvátati.

- 40 Lépe nem sě jest nynie brániti,
než ny budú naše děti potom haniti,
řkúc: „Otci naši byli sú sě na pokoj otdali,
a nám sú hrdla řezali.“

- Pro to kněžě Ottu nerodiechu,
45 ale jeho bratra Vladislava za kněz jmiechu.

LVIII.

Boj se Srby mišeňskými.

Vladislav k ciesařiu jide,
miłosti ciesařovy dojide.

Když Vladislav u ciesaře bieše,
o pokoju péciu jmějieše,

- 5 tehdy někteří po Bořivoje posłachu,
Prahu s Vyšehradem j'mu vzdachu.

- Vladislav, do Čech odtad jeda,
o zemském stavu nic nevěda,
ku Pražě jedieše.
- 10 A když u Brusnicě bieše,
uzře kněz Vladislav,
nali-t jede silně kněz srbský Vácislav
na pomoc Bořivoju.
Vecě kněz Vladislav: „Nu vzvězte k boju.“
- 15 *Liudie* Srbóv mnoho uzřechu,
in的角度 velmi vzhrozichu,
knězě na to namľuvichu,
že před Srby do Prahy jede.
A když města dojede,
20 do města ho nepustichu.
Vrátiv se, s Srby se vzbichu.
Tu se Čechy dobře jmějiechu,
boj na Srbiech obdržechu.
Ktož v tom boju i málo raněn byl,
25 kako málo odrěn, však in角度 života zbyľ.
Ot toho boje Róžě vz hóru pojide,
lěň mě mľuviti, kak ten rod vznide.
Opět kněz Vladislav bratra pobi,
před Prahú jmene i země doby.
- 30 To miesto Pražěné dobře znajú,
vždy-t mu „Bojiště“ řiekajú.
Bojóv se v zemi mnoho staľo,
však tomu miestu jedinému jmě ostaľo.
Neb tu mnohu s máľem kněz český ostaľ,
35 na tom miestě třikrát se boj staľ.

LIX.

Císařův soud nad Čechy.

Vladislav je se císaře prositi,
by ráčil do Čech přijíti.
Císař do Čech přijede,
u Praze na súde sède.

5 Vladislav je se na bratra z války žalovati,
císař na knížatech je se práva tázati.

Dotud se oni súdechu,
až Vladislava k zemi prisúdechu,
řkúc: „Prvé naše volenie

10 moc má, drahé nic nenie.“

Císař vecě: „Páni, pokažte nám své listy,
nebo jinak ny učinite jisty,
by vy Čechové, mohúce koho chtiec voliti,
zvolivše i zapuditi.“

15 Císař kněze srbského Vácislava je
a kněze Bořivoje.

Mnohu pánóm káza hlavy stieti
a mnohu káza oči vynieti,
aby knížatóm svým věrni byli

20 a v hromadu jich nevadili.

Již sú byli kázali Bořivojovi v zemiú jeti,
všem káza oči vynieti.

Tehdy také Jana Tistu jechu
a oči jemu vyněchu.

25 Kněziú Bořivojovi najvíce se dostało bieše,
že svého rodu vraha v svej čeledi jmieše.

Tehdy císař mnoho Čech káza zhubiti:
věz, proč-tě to chtěl učiniti!

- Té noci svatý Apolinariš se j'mu pokáza
 a; chtěl-li by do Čech, ho otázá.
 Kněz jemu učini veliké slúbenie,
 60 aby jeho ráčil zbaviti vězenie.
 Vecě: „Kde se poznáš, tu mi kostel ustavi!“
 To řka, na Sackej jej postavi.
 To miesto dobře kněz lížemi znamena,
 jide do Miličic, kde bydliše pan Bena.
 65 Ten pán bratry u mír svede,
 a pak kněžě ctně do Prahy vede.

LX.

Boj s Poláky nad Trutinou.

- Vacek je se kněžě učiti,
 svej bratří nikdy nevěřiti.
 Uposlúchav kněz Vacka zlého,
 je Ottu, kněžě moravského.
 5 Soběslav, bratr jeho,
 boje se kněžě českého,
 do Polan uteče
 a na Čechy se vzteče.
 Sebrav mnoho Polan
 10 a rozličných pohan,
 i počě zemiu hubiti,
 chtě bratra dobytí.
 Vládislav proti jemu jede,
 a když Ľabě dojede,
 15 Polany s druhé strany uzřechu.
 Vzemše přimířie ob noc, boju rok za jutra
 vzěchu.

- Té noci se bez strážě Čechové rozhostichu,
 Polené svú vieru zrušichu.
 Přes Labě se tajně přěbrachu
 20 a v české stany vzepřachu.
 Dřieve než Čechy k oděniu přijidú,
 až lepší smrtiú snidú.
 Mezi Čechy byl jeden jmenovaný
 junoch. dobrý a velmi kázaný.
 25 Dětrříšek Buzovic to bieše,
 mezi hrdinami jako „Tuří roh“ słovieše.
 Ten byl někdy divokú svinu v lesě živú
 za uši jał,
 a pro to byl na šcítě svinu hlavu přijal.
 Ten hrdinsky se jmieše,
 30 ale pomoci nejmieše.
 Zbiv Polan mnoho, neboh snide,
 kněz český ledva bratra ujide.
 Blázě junochu dobrému
 a u viere vzchovanému!
 35 Sbožie a rozkoš přestane,
 jedině-ť dobré jmě ostane.
 Po stu let chválie Dětrříška dobrého.
 Raziu-ť: „Opustě všě po duši, dobývaj jmene
 ctného.“
 Pak kněz svej bratří hněv otpusti,
 40 bratra Soběslava na Vacka spusti;
 neb ten všě zlé kněziu o bratří radieše,
 ten je v hromadu vadiěše.
 Poznav radciu nevěrného,
 kněz Soběslav zabi Vacka zlého.

- 45 Vacek muž otłustný a krátký bieše,
harované rúcho rád nosieše.
Panici se mu smějiechu,
pro-ň křepeličnému miešku „vacek“ vzděchu.

LXI.

Čechové v Římě.

- Ciesar nový do Říma chtieše jeti,
chtě posledniu korunu přijieti,
káza s sobú jeti kněziu českému;
kněz sebe-miesto káza synovciu svému.
5 Tomu Bračislav jmě bieše,
ten s sobú tři sta vybraných šcítóv jmějieše.
Že chce dobrým býti, strýc Bořivoj se jeho
ruči,
mediolanské měščany synovciu poruči,
aby jim pro jeho nemilostivé drženie
10 učinil některé otplacenie.
Bračislav, když v Římě bieše,
po svatých rád chodieše.
Vzvědě, že papež z Mediolána rodem bieše
a tehdy lepšie mediolanské měščany u sebe
jmieše.
15 Ciesar s papežem počesta se hněvati,
papež nerodi ciesarě koronovati.
Bračislav tú válkú počě veseļ býti,
a je se papežových přátel bíti.
Tu se je svého strýcě mstíti,
20 a'ž chtieše i papežě zabiti.

- Papež k svatému Petru v kostel uteče,
 kněz Bračislav po něm poteče,
 i káza kostel vybiti
 a v něm vše Vlasy zbiti.
- 25 Kováňský pán ten kostel vybi,
 a ten prvý v kostele lidí vzbi.
 Vlasy bez rozpači tepiechu,
 až potoci krvaví tečiechu.
 Tu Čechy papežě jechu,
- 30 z kostela veliké klénoty vzěchu.
 Viece by byli paměti ostavili,
 by byli se krvavým dáčem nevzhrozili.
 I musí papež ciesaře světiti
 a Čechy kletvy zbavití i rozhřešiti.
- 35 Tehdy Daněl biskup snide,
 a Heřman na jeho stolec vznide.

LXII.

Srážka Čechův a Uhrův.

- Štěpán, dobrý král uherský,
 a Vladislav, kněz český,
 rok sobě dasta,
 u míře se na meziu brasta,
- 5 i počesta se raditi,
 kak bysta mohla u míru býti.
 A když sama dva za horú mluviesta,
 o tom nice nevědiesta,
 že, svadivše se, Uhrata na Čechy udeřichu,
- 10 s obú stranú mnoho lidí zbichu.

Juž Čechy vše běžiechu,
Uhři na ně silně jdiechu.

Juřík, Stanův syn, sám Uhřata stavi,
a své Čechy smrti zbavi.

15 Ten jūnoch šlechtný div nad Uhry pokáza,
mnoho hrdinstva do sebe ukáza.

Ve krvi do hleznu brodieše,
kam se jedno obrátieše.

Pohřiěchu ten tu snide!

20 Otta, kněz moravský, krátě chvliu, na horu
vznide;

neb oblašče za horú stojieše

a o tomto skutku nic nevedieše.

Když uzřě, a'nó tepú na české stany,
křičě na své Moravany,

25 i jechu se Uhřat se dvú stranú bítí
a nikohého neživiti.

Král a kněz, když to zvěděsta,

bez skončenie on sēm, on tam běžiesta.

Kněz i mrtva Juříka je se ctíti,

30 jeho dětem káza na ščítě črvené a bielé
prúhy nositi.

Neb šlechtný Juřík obersky byl přějimał,
když byl Uhřat dojimał.

Kněz Vladislav, dietek nejmaje

a do bratra Bořivoje velmi ufaje,

35 před zemany pozvav jeho,
postúpi j'mu kněžstva svého.

LXIII.

Střídání knížat ve vládě.

Když Bořivoj knězem bieše,

slibu zemanóm neplnieše.

V radu počě Němcě jímati,

pro to jeho bratr je se na-ň hněvati.

5 Pojem jej do komniaty samého,

vecě: „Báto, třeba mi s tobú mľuviti co s'
tajného.“

Vecě: „Báto, proč se druhem nekážeš,

že Němcóm z dvoru nekážeš?

Či nepomněš, co sú nem zlého učinili?

10 Kak sú Němci náš rod zatratili?

Vídať-li s' kdy v jinej zemi ciuzozemcě v radě?

Kterýž ten jest, ten chce svej cti vadě.

Z své země se dobrý nepostojí;

ktož se doma neschová, ten u nás stojí.

15 Kako-ť móż ciuzozemec věren býti,

jenž s svými nemohľ zbyti?

Kako ten bude tobě dobře raditi,

jenž myslí, kako by mohľ uškoditi?

Ciuzozemec nepřiseľ jest hledat dobra tvého,

20 ale na to, aby hledaľ užitka svého.

Bude-li se tobě zle vésti,

kto jemu nedá do své země lézti?“

Kněz jemu odpovědě:

„Ó však jáz to dobře vědě,

25 že, když si ty knězem byľ,

toho s' v radu pojaľ, jenž byľ tobě miľ.

- A když jáz sobú vládu,
 komuž věřiu, toho pojmu s sobú v radu.“
 Řek to, s hněvem z komniaty vynide.
- 30 Kněz Vladislav s zemany přede-ň jide,
 řka: „Když ty nechceš na své tbáti,
 jáz se chciú v své kněžstvo uvázati.“
 Ven z té sieni jej vyvede,
 vyhnav jeho čeleď, svú uvede.
- 35 Tu jeho Němci stojiechu
 a přimlúviti se nesmějiechu.
 Vladislav na kněžský stolec vstúpi,
 po třech letech opět Bořivojovi kněžstva sstúpi.
 Kněz Bořivoj na Sackej kostel postaví
- 40 a svatému Apolinařišovi jej oslaví,
 ež jej byl z vězenie vypravił
 a kněžstva českého dopravił.
 Ale Bořivoj neumě té miłosti schovati,
 i je se Němców opět v zemiú zváti.
- 45 Když mnieše, by kněžstvem byl jist,
 posla do Domažlic list,
 aby Němcé lesem do země pustili,
 Domažlic jim s tiem krajem postúpili.
 Když to kněz Vladislav zvědē,
- 50 zemanóm tako povēdē:
 „Ó, ó, ó! nemóz-li to tak býti,
 musí on sám do Němec jíti.“
 Vladislav se s zemiú poradi,
 Bořivoje opět s kněžstva ssadi.
- 55 Káza j'mu do Němec jíti,
 řka: „Báto, nemóžeš bez Němców býti;

beř sě, báto, na Rýn s nimi,
 dobudeš ciesařovstvie jimi!
 Raději uzřiu smřt všeho rodu svého,
 60 ne potupiu ani zabju jazyka svého.“

LXIV.

Porážka Lothara II. u Chlumce.

Biskup Heřman s světa snide;
 neb před jeho smřtíú hlas přijide,
 řka: „Ty's byl kázał židy krstíti;
 proč si přepustil opěť sě židoviti?
 5 Bylo sě tobě zdiú za právo posaditi,
 a tiem-t bylo křěstanstva nehaniti.
 Pójď na súd před súdciu pravého,
 vydaj počet, pastýřiu, z brava svého.“
 S velikým pláčem s světa snide.
 10 Sylvester v biskupstvo vznide.
 Tehdy také umřě kněz Vládislav,
 po něm by knězem bratr jeho Soběslav.
 Ten udatně Bavyory pobi
 a v Čechách mnoho Němcóv zbi.
 15 Ciesář Lotr, chtě tehdy Němcóv pomstíti,
 počě do Čech mocně jíti,
 řka: „Chciu sě tiem oplátiti
 i chciu všěcky Čechy zbiti.“
 Když ciesář, žha i tepa, Chlumcě dojide,
 20 kněz český tu sě s ním zjevně bojem snide.
 Čechy za knězem jako lvové jdiechu,
 svého knězě věrně strěžiechu.

- Ot kněžích ran také jiskry jdiechu,
 že jej ne člověka, ale ďábla mniechu.
- 25 O vězních ni o kořisti tbáchu,
 neb nic, jedno jmene dobrého, hledáchu.
 Tu Němce hrdinsky pobichu,
 ciesaře na bězě chopichu,
 biskupy a opaty jechu,
- 30 i jednoho jiného vězné nejmiechu.
 Biskupy a opaty v oděniu pod hełmy vodiechu;
 neb Čechy takto mľuviechu:
 „Kletvy se chovajte,
 kněží se nedotýkajte.
- 35 Jakž ste jich zejмали, tak jich nechajte,
 sěna jim dosti jiesti dajte;
 neb sú nám jiné zžehli a pobrali
 po všiej zemi, kdež sú stali.“
 Rádcě je vezechu zbšti,
- 40 kněz toho neda učiniti,
 řka: „Kterěž kniežě po přirozeni vzchodí,
 když ho zabijú, mátě j'ho druhé neurodí.
 Ale kteréž kniežě volenie rodí,
 toho kniežecie smrt nemnoho škodí;
- 45 neb někteří jich smrti žádajú,
 ti najviece, již k témuž čáku jmajú.
 Vězte, že, když kto volením móž knězem býti,
 toho kněže nemóž nikto zbaviti.“
 Česká rada tu řěč oblúbi
- 50 a ciesař to zemanóm zalúbi,
 že zemi viec nechce škoditi,
 ale českú česť chce ve všem pľoditi.

- Tehdy ciesař koronu zemi vráti,
 řka: „Netřeba-ť vám viac jie kupovati.“
 55 Neb ciesař dříve nechtěl korony dáti,
 až ju musiechu předraho kupovati.
 Řka: „Znaju to, že krále můžete jmieti,
 ale koronu musíte ote mne vzieti.“
 Ten boj se sta ot narozenie syna božieho
 60 po tisíúciu po stu po třech dcětech čtvrtého.

LXV.

Boj s Poláky. Pobití židův.

- Toho léta Polené v zemiú vnidú,
 Čechy je bojem podjidú.
 Tehdy Polan mnoho zbichu
 i polskou zemiú poplenichu.
 5 Tehdy nalezú svatého Vojtěcha hlavu,
 jeho ukázáním ješče krvavú.
 Tehdy kněz svej zemi k okrasě
 zdiú obnovi hrad u Pražě.
 Tehdy také židie křesťanské dietky zbichu,
 10 a to na ně usvědčichu.
 Kněz je káza všěcky zbíti
 a jich domy rozpleniti.
 A když židy tepiechu
 a jich domy pleniechu,
 15 v jich škole nalezú hada velikého,
 ve všiej zemi nevidáno takého.
 Věděli-li sú o něm židie či nevěděli,
 nikomému sú toho nepověděli.

LXVI.

Smrt sv. Prokopa. Vladislav II. králem.

Léta ot narozenie syna božieho
 po tisiúciu po stu čtvrtého
 za Oľdřicha, kněze zličského,
 točúš knězem potom nazvaným kraje kúfim-
 ského,

- 5 svatý Prokop s světa snide,
 v němž veliká pomoc Čechóm vznide.
 To Němec opat svědčieše,
 když jej svatý Prokop kyjem tepieše.
 Pak snide šlechtný kněz Soběšlav,
 10 po něm by knězem syn jeho Vladislav.
 Ten nenásladováše otcě svého,
 prietel bieše jazyka němečského.
 Ten hrdinstva ni v čemž nepokázał,
 jedno že s ciesařem se byl v přiezni svázal.
 15 Ciesař Bedřich Vladislava do Řezna pozva,
 v Řezně j'ho králem českým koronova.
 Král Vladislav jede pod korunú u Prahu,
 veda s sobú Němców velikú dráhu.
 Směje se, k Čechóm počě mľuviti:
 20 „Juž-li věříte, že bez vás mohľ sem cti dojřiti?“
 Synu jeho počě ta řeč nepodobna se zdáti,
 i je se z té řeči zemanóm na otcě žalovati,
 řka: „Nechciu býti dľužen věrú otciu mému,
 když viziu, že jest nevěren jazyku svému.“
 25 Páni, když to znamenachu,
 ku kralevicu se sebrachu,

- i jechu sě s kralevicem Soběslavem raditi.
 Uradivše sě, jechu sě královi mluviti,
 řkúc: „Králiu, rač svých kmetóv slovo slyšěti,
 30 a co-t budú mluviti, neroď řečnřku za zlé
 jmieti.
 Toho tebe kmetie tážiú, kto tě k tomu snuziř,
 že si všiu svú moc i čest súziř?
 Však smy s tvým otcem korony bojem dobyli,
 a svými životy smy ciesařovy moci zbyli.
 35 Kako s' ty živ směř koronu v Němcřch bez
 nás přijieti,
 a ty s' ju beze všech děky mohř u Pražě vzieti?
 Kdyř chceš s Němci přěbývati,
 kako sě živ smieš českým králem nazývati?“
 Král děle neda řečnřku mluviti,
 40 i počě jim ciesařem hroziti.
 Zeměné tu krále inhed chtiechu zabiti:
 ukryv sě král, musi z země jřti.

LXVII.

Soběslavovo stihání Němcův.

- Po králiu syn jeho Soběslav knězem bieše.
 Ten, kteréhož Němcě uzřieše,
 k sobě přivesti kázáše
 a nos jemu uřězáše,
 5 řka: „Němcě, pò světu nesledi,
 v svej zemi mezi svými sedi!
 Po dobré s' ot svých nevyšěř;
 pověz, proč mezi ciuzie přišěř?“

*

Jiní, ot kněžě vidúčě,
 10 kďěž uzřiechu Němcě jdúčě,
 jako na vlka voľáchu,
 uši a nosy jim řezáchu.

Kto jemu němečských nosóv ščit přinesieše,
 tomu sto hřiven dadieše.

15 Po všech Němcích pověšt jdieše,
 že Soběšlav jich nenávidieše.
 Múdrý j'mu za dobré jmějieše,
 že *ciuzozemcě* v *zemiu* nepúštieše,
 řka: „Dobry svóy jazyk plodí,
 20 nevěrný o svém jazyku nerodí.
 Země jest máti každého,
 ktož jiej nepřěje, nejmám j'ho za šlech-

ného.“

Tkačata se země české obfjiechu,
 neb se kněžě Soběšlava stydiechu.

25 Král se je na Čechy žalovati,
 ciesař mu káza málo poždati:
 „Pro tvého syna *chciu* všě Čechy zbiti,
 a v Čechách *chciu* tě němečským králem
 učiniti.“

Hrabie jeden, tu řeč když o Čechách vzedě,
 30 toto-ť vám divně povědě,
 nemože do Čech posla jmieti,
 a'ž musi jednoho najieti.

Soběšlav ve mši nemľuvieše,
 ani kterého poseľstvie sľyšieše.

35 Poseľ, chtě kněžě brzo zbyti,
 počě ve mši kněziu poseľstvie mľuviti.

- Kněz, se na posla ocek, k Bohu vzdeše,
 Němec, užas se, zdeše.
 Ciesar Čechóm ·otpovědiati chtieše,
 40 ale posla jmieti nemožieše.
 Jeden udatný rytieř se obra,
 s tiem poseřstvím do Čech se bra,
 řka: „Co by tu kto hrozú boniř?
 Však sem sám často na desěť honiř.
 45 Bude-li mi co chtieti učiniti,
 a jáz se s ním budu bítí.“
 A když uzřě knězě poseř,
 sta, užas se, jako oseř.
 Kněz ku poslu líc přistúpi:
 50 z posla strachy dušě vystúpi.
 Tehdy biskup Sylvester snide,
 po něm na biskupstvo Minhart vznide.

LXVIII.

Bitva nad Lodenicí.

- Ciesar chtieše Němcóv mstíti,
 počě s velikú siřú do Čech jíti.
 Kde Bravanti a Fryzové,
 Rýněné i Švábové,
 5 Durinkové, Bavořéné,
 Sasici i Frandřéné:
 ti se všichni na českú škodu otdachu i se-
 brachu.
 Někteří se se všiu čelediu brachu,
 chtiece všěcky Čechy zbíti
 10 a zemiú prví osaditi.

A když ciesař, Zotr Druhý, Łodína dojde,
Soběslav proti jemu jako se dvěma stádcoma
pojide.

Užřev kněz maľost ľiuda svého,
počě prositi na pomoc Krstitele svatého.

- 15 Vzděděv Čechy, ciesař ku Prazě ľic horú jdieše,
Soběslav s svými na vsi jeho ždieše.
Němci úvozem ku Prazě ľic jako zeď jdiechu,
a Čechové, na jednom miestě stojiece, je
tepiechu.

Pak jedni v týľ, druzí údoľem v bok Něm-
cóm jidú,

- 20 třetí mociú na ně snidú.

Tak všěcko německé vojsko zbichu,
ni ciesař ni kniežata ostoju.

Potok ten tři dni krvavý tekľ.

Nebo byl kněz před bojem řekľ:

- 25 „Neživte chuda ni bohatého,
nemíjejte i jednoho!“

Tu kosteľ svatému Janu učinichu,

a ku Prazě ľic na paměť kopec snosichu.

Mezi kořistiú, juž sú tu vzěli,

- 30 pól třetieho tisiúce prstenóv z ruk zbitých
rytieřóv sú sněli.

Usľyšav Vľadislav, někdy král český,

že zabit ciesař, bóh německý,

žalostiú se roznemože

a smrti zbýti nemože.

- 35 Soběslav do Čech přinese otcě svého,
a na Vyšehradě pohřebú jeho.

LXIX.

Smiřeni Soběslava II. s císařem.

Potom zvolichu ciesaře jiného.

Ten, znamenav Soběslava mužě udatného,
že jest hotov za svého jazyka čest umřieti,
počě sě k němu dobře jmieti;

5 neb nevědieše co sobě zdieti,
že dvů stů rytierův nemože tehdy jmieti.

A to všickni byli v Čechách zbiti,
a bez mále nemohł i jeden ujti.

Tehdy u ciesaře nebyla dobrá rada,
10 nebo v Němcích biechu kniezata mlada.

Z této řeči móż mi někto za zlé jmieti,
řka, že také bývajú múdré děti.

Znaju to, že mladý, ač řiedko, múdr bývá,
ale věz to, že mladý řiedko své múdrosti
užívá;

15 neb obyčěj činí dobré řemeslo,
a časté zkušenie mistrovstvo jest nalezlo.
Pro to starý obyčėje a zkušenie móż užiti,
a tiem mladý nemóż starému roven býti.

Že to pravda jest, ciesař dobře vědieše,
20 a pro to i jedné války nejmějieše.

A také, že velmi medł bieše,
za přitel knězě českého rád jmějieše.

Kněz Soběslav dva syny jmějieše,
jednomu Boleslav jmě bieše,

25 druhému Přemysl diechu.

Těma Němci jména převzděchu:

Boleslavu Bedřich říkáchu,
 Přemysla Kunrátém nazýváchu.
 Ciesář, nemoha Soběslavově moci uškoditi,
 30 Ľstivě zamysli syny jeho českým obyčejóm
 otučiti.

I je sě Soběslava prositi,
 by chtěl svá syny k němu otpustiti.
 Soběslav nechtieše toho učiniti,
 řka: „Mohú sě děti ve nra viech proměnití.“
 35 Řka: „Ciesářiu, to ty sám móžeš věděti,
 že pro své země nra vy kniežeti jest česť
 jmi eti.

Kterýž sě sích i oněch nra vóv chce přidržeti,
 tiem sě méně bude svých zeman držeti,
 a tiem každé kniežě svú česť ztratí.
 40 Pro to k tobě svých dietek nechciu dáti.
 Mój otec pro též svú česť ztratí,
 a pro němečskou řeč musi sě z země bráti.“

LXX.

Smrt Soběslava II.

Ciesář je sě velmi nastati,
 až mu musi své děti poslati.
 Tu svého jazyka česť jako vól za rohy upusti,
 když k ciesařovi děti otpusti.
 5 Ciesář Soběslavovi vieru sľubuje,
 a jeho děti česky otučuje.
 Káza sě jima němečsky učiti,
 domóv já nerodi otpustiti.

- Když juž česky málo umiesta,
10 po poslu ona to vztvďesta,
že její otec velmi nemůže.
Řesta: „Snad bez najú umřieti móže.“
Bez otpušćenie do Čech sě vrátista,
otcě nemocna zastúpista.
- 15 Otec je sě jima mľuviti,
řka: „Tomu-ť vy chciú učiti.
Nemá-ť nikte nic věrnějšieho
než matku a otcě svého.
Protož věrně chciú vy učiti,
- 20 jímž móžeta cti dojíti.
Zemiu váma ostavuju,
jazyk váš váma poručiuju,
abysta jej vzdy pľodiľa,
v zemiu Němcóv nepustiľa.
- 25 Když němečský jazyk v Čechách vstane,
našeho rodu všě češť stane.
Neb zradie zemiu i kniežata,
pro něž bude naše korona do Němec vzata.
Němci-ť sě najprvé krotie,
- 30 ale, jakž sě rozpľodie,
tehdy o svej hospodě netbajú,
z své země pána sobě hledajú.
Bych mohľ i po ptáčku vztvďeti,
že budeta sě k Němcóm držěti,
- 35 kázaľ bych vajú v kožený měch vľožiti,
a u měšě u Vltavě utopiti.
Snadněje bych vajú zaželeľ,
než bych hanby mého jazyka, i mrtev ležě,
želeľ.“

- I káza zemanóm před se jíti,
 40 je se k nim tako mluviti:
 „Jáz děkuju vem z pravé viery;
 neb ste ju ke mně jměli bez miery.
 Prošiu, túž jmějte k dětem mým,
 ač-ť se budú držěti k svým.
 45 Nebudú-li-ť svých miřovati,
 neroďte o nich nice tbáti,
 všie viery k nim prázdni buďte,
 kněžě sobě ot pluha oráčě dobuďte.
 Spieše orác dobrým knězem bude,
 50 než taký Němec věrně s Čechy zbudě.“

LXXI.

Vláda i vypuzení Soběslavicův.

- Tak ten šlechetný kněz snide,
 jeho syn Bedřich na stolec vznide.
 Ten počě Čechóm na hanbu mluviti,
 Němcův je se v zemi ploditi.
 5 Toho Čechy z země vypudichu,
 Kunráta knězem učinichu.
 Tiem své škody zle polepšichu,
 neb za býl kopřivu proměnichu.
 Neb ten počě bratra následovati,
 10 Němcě mocně v zemiu zváti.
 Polené, když to znamenáchu,
 že Čechy svého kněžě netbáchu,
 v niuz na zemiu udeřichu
 a velikú škodu učinichu.

- 15 Čechy na ně s knězem mile jidú,
 bojem udatně je podjidú.
 A když je tu pobichu,
 kněžě z země vypudichu,
 řkúc: „Tobě smrdí česká dušě;
 20 náhle do Němec, hubená kušě.“
 Na meziu jej vyprovodichu,
 pak jej na mezi zabichu.
 Neb-ť riekáše: „Smrdí-ť mi česká dušě
 právě jako umrlá kušě.“
 25 Tehdy biskup Minhart snide,
 na biskupí stolec Daněl vznide.

LXXII.

Úklady Stanimirovy.

Tehdy jeden kněžského pokolenie v Němcích
 biše,

ten sobě jmě Stanimir jmějieše.

Ten počě tak mľuviti,

že, by jměľ moc, chtěľ by z Čech všě Němcě
 vypuditi.

- 5 Věčší menšie namľuvichu,
 tak Stanimira knězem učinichu.
 Ten počě Němcóm do země nedati,
 káza nosy Němcóm řězati.
 Když se ve všě tvrže uváza,
 10 miľost juž Němcóm ukáza.
 Je se Čechóm hlav puditi
 a Němcě velmi pľoditi.

Dvór vešken německý jmějieše,
Čechův před se nepustieše.

15 Na Praze hrabiu německého posadi,
vše tvrže Němci osadi.

I je se kněz Stanimir Čechóm mluviti,
řka: „Bez vaše děky Němci budú zde by-
dliiti.“

Zeměné na Křivoklát se tajně snidú
20 a tu v tajnú radu vnidú.

Po Bedřicha poslachu
a tu jemu radu dachu,
by s Křivokláta jiezdy činil,
Stanimira z svého kněžstva vinił,

25 řka: „Jáz nechciú býti bez kněžstva svého,
pro své chciú dobývati života tvého.

Však chceš-li mi stříbro dáti,
nechtěl bych tebe věč upomínati.“

Tomu Stanimir počě rád býti,
30 i káza se všem Němcóm sníti,
by před ním na rocě byli
a jemu věrně radili,
kak by Čechy oklamali,
a sami při zemi ostali.

35 Když se všickni Němci snidú,
na Bojiště s knězem k roku přijidú.
Stanimir, jda na rok, Němcóm mluvieše
a je tejto lsti učieše:

40 „Když vem řku: Proměňte se! proměňte!
tehdy brzo v oděnie se oblecte.

- Nechce-li po našej vůli býti,
 nemeškajte Bedřicha zabiti.“
 Čechy Stanimirovu ľešť vzvěděchu,
 oděnie pod sukně na rok vzěchu.
- 45 Bedřich je sě na Stanimira ťalovati,
 ťe sě směľ v jeho zeměu uvázati.
 Inhed sě Stanimir je hněvati,
 i je sě němečsky voľati:
 „Proměňte sě! Proměňte sě!
 50 a v hromadě drťte sě!“
 Kdyť sě chtiechu Němci v oděnie obľáčiti,
 Čechy sě jich jechu běti,
 řkúc: „Tuto sě proměnímy,
 črvené vem sukně vykrojímy.“
- 55 Tu Stanimira s jeho Němci zabichu,
 zeměu ot Němcův učistichu.
 Kteří na tvrziech ostali biechu,
 vzvěděvše o svých, všickni sběhú.
 Tak Bedřich kněťstvo obdrťě
 60 a s svým jazykem věč drťě.
 Němcův věč nemiľováše
 a jim, jako otec, nosy řězáše.
 Pro to jmějieše česť veliu,
 nebo mľýni klepaní ľepe meliú.

LXXIII.

Přemoťení Moravanův.

Moravský kněť nerodi bratru slůťiti,
 pro to kněť Bedřich musi na-ň jěti.

Ale že lidí nejmě dosti,
Vršovicě přije k miřlosti.

- 5 Ale, by svú hanbu jměli na paměti,
káza jim bradaticiu na ščítě jmieti,
júž sú byli jich přietelé zbiti,
i káza jim jich dědiny vrátiti.
Tak kněz Bedřich do Moravy jide,
10 kněz moravský proti jemu vynide.
Tu *liútě* Bedřich Moravany pobi
a všie Moravy doby.
Rod knězě moravského Bedřich vešken zhubi,
a dva mocná ščítý moravská v boju zahubi,
15 a'ž se věc nemožeta opraviti,
neb bez mála tu všickni bychu zbiti:
v zeleně ruka biělá s rózďkú zlatú,
v zlatě panna s střělú rohatú.
V Čechách také snide jeden ščit,
20 neb ten rod by vešken zbit:
v zlatě dva kly nad uhel čřvena.
Po tom to věz, ž' est přietelská válka nebez-
pečna.

- Tehdy Morava tu kniežat opustěla,
a ot toho času českým kniežatóm slúžila.
25 To se sta léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po stu po osmi dcát čřvrtěho.

LXXIV.

Bitva na Bojišti u Prahy.

Toho léta kněz Bedřich s světa snide,
na jeho stolec syn jeho Otta vznide.

Toho léta také pohani Jeruzalema dobychu,
a co bylo v něm křesťan, všecko zbichu.

5 Pak kněz Otta, opravovav zemi i svůj
jazyk v ctnosti,

i snide v dobrej starosti.

Po něm jeho syn Václav jako raní květ vznide,
ale že pravé vláhy nejmě, siřě snide.

Počě velmi Němcě miřovati

10 i dědiny jim dávati.

Pro to jej u věži zahubichu,

Němcův tehdy mnoho zbichu.

Bratra jeho Přemysla knězem učinichu,
toho také pro Němcě vypudichu.

15 Tehdy kněže Otty bratr, Bračislav, po Da-
něliu biskupem bieše,

ten kněže-miesto zemiú vládieše.

Ten kněz Srby hrdinsky pobi,

mnoho jim měst a tvrzí doby.

Kněz Přemysl do Čech s Němci se vrátí,

20 na Bojištiu smě udatně státi;

neb cesařovu moc všiučku s sobú jmějieše

jedno že samého cesaře nebieše.

Čechy se do Prahy snidú,

na Bojiště k nim vesele vznidú.

25 Neb to prorokováno diechu,

že na Bojištiu Čechy jisto svítězstvie jmiechu.

Tehdy zima veliká bieše

a také liútě mrznieše.

Čechy u Pražě dosti teplá jmiechu,

30 Němci na poliu studeni biechu.

Když se Němci s Čechy snidú,
 Čechy Němcě udatně podjidú.
 Knězě Přemysla zabichu,
 tři tisiúccě a dvě stě Němcov jmenovaných
 zbichu.

- 35 Krev po mečích v nadra tečieše
 a v nadřiech jim zmrzieše.
 A když doma oděnie svláčiechu
 po jistbě krvaví potoci tečiechu.
 Zač by byli tu česť dali,
 40 když sú juž v svých domiech stali,
 a'no jich meči ščrbivi biechu,
 z oděnie krvaví potoci tečiechu,
 avšak sami zdrávi biechu,
 kořist jich panie vidiechu!
 45 Slušie každému dobrým býti,
 neb jeho česť budú po stě let mľuviti.
 V tom boju mezi nálepšimi Chvaľ bieše,
 ten na ščítě ostrvu jmějieše.
 Tu ostrva k jmeni přijide,
 50 slušno by bylo sľyšěti, kak ten rod najprv
 vznide.

LXXV.

Prohlášení sv. Prokopa svatým.

Léta ot narozenie syna božieho
 po tisiúciu po dvú stú čtvrtého
 by svatého Prokopa vzdvňanie
 a jeho mezi svaté pripisanie.

- 5 Potom kněz i biskup snide,
 Vladislav, jeho synovec, na kněžstvo vznide.
 Biskupem Ondřeje zvolichu,
 toho, ne jakž právo, zeměné uctichu.
 Nedachu se j'mu v sbožie uvázati,
 10 ni chtiechu j'ho poslúchati,
 že bieše Němciu v Pražě obrok dať
 a Němcě byl v svůj dvór vzať.
 Biskup, zaklev zemi, do Říma jide,
 v krátce v chudobě v Římě snide.
- 15 Kněz Vladislav kardinála do země připraví,
 ten zemi všie kletvy zbaví.
 Peľhřima na biskupstvo zvolichu
 a jeho s velikú ctiú světichu.

LXXVI.

Kníže Přemysl v Řezně.

- Toho léta kněz Vladislav snide,
 syn jeho Přemysl na otcov stolec vznide.
 Ten počě nemúdrě mľuviti,
 řka: „Vy, Čechy, i s Bohem nemóž'te mne
 z země vypuditi.“
- 5 Pro to slovo chtiechu jej Čechy zabiti:
 kněz, kryv se dlúho, musí z země jíti.
 Když kněz v ciesařově dvoře stojieše,
 donidž stravu jmieše, dotud ctěn bieše,
 ale když nic nejmějieše,
 10 za jiného chlapa stojieše.
 K tomu jej jeho chudoba připudi,
 že svůj život robotú vztrudi.

- V Řezně koľem vz hóru kamenie tiehnieše
a v tom ze dvú peněziú cěľý den stojieše.
- 15 S knězem Smiľ Světlík bieše,
ten s knězem v kole chodieše.
Jeden mu mzdy nerodi dáti;
nedobýv právem, je sě Bohu žalovati.
Kněz sě na svóј stav rozpomanu
- 20 a to mu na myslí tanu,
že pro jeho řeč nemúdrú Bóh na-ň to pře-
pustiľ.
Je sě s pláčem prositi, by mu to Bóh otpu-
stiľ.
- A když v tom stavu v Řezně biesta,
jeden den svatý jiesti nic nejmiesta.
- 25 Vľadař, jenž sobě jmě Bořek jmějieše,
ten kněziu ovšem věren bieše;
ten kněžě v Řezně naleze
a zľata j'mu sto hřiven přinese:
A když kněz to uzřě zľato,
- 30 věz, kako-ť on tbáše na to!
Kakž chud ovšem bieše
a jiesti nic nejmějieše,
usmiev sě, počě Smiľa tázati,
umie-li zľato plavati?
- 35 Smiľ, mysle, kako za zľato chleba kúpiti,
směje sě vecě: „Byľo by toho pokusiti.“
Kněz vecě: „Hlediž na to!“
i vrže v Dunaj zľato.
Smiľ s své hľavy vľasy dera,
- 40 vecě: „To letí! hera črte, hera!“

I je se Smiš na kněžě hněvati,
 kněžiu velmi porokovati,
 řka: „Chudé kniežě, co chceš dnes jiesti?
 By svátek nebyl, pro kus chleba musíš by
 celý den hlinu miesti.“

- 45 Kněz vecě: „Toho nechciu učiniti,
 raději budu v kole choditi.“
 Tak svej chudobě se nasmiesta,
 neb každý den z chleba slúziesta.
 To-f bieše na-ň Bóh přepustil,
 50 že nemúdrú řeč z svých úst vypustil.
 Když se poká svého hřiecha,
 přijide mu božie útěcha.
 Páni češčí po-ň poslachu,
 zemiu jemu opět vzdachu.
 55 Kněz je se svých miřovati
 a o Němcích nic netbatí.

LXXVII.

Děpolt Zlický. Most v Praze.

- Tehdy kněz Děpolt zlickský,
 jenž by nynie sluš kúřimský,
 nechtě kněžiu Přemyslu slúžiti,
 kněz Přemysl musi na-ň jíti.
 5 Kněz Děpolt proti jemu vynide,
 a v tom boju Děpolt snide.
 Zlicov město dobré bieše,
 nad ním tvrdý hrad stojieše.
 Čechy před Zlicov přijidú
 10 a vašem u přiekop vnidú,

všickni: „Vz kúřim! vz kúřim!“ řechu;
 pro to tomu městu Kúřim vzděchu.
 Děpořtova čeleď do Polan jide,
 tu bez mála s světa snide.

- 15 Tehdy knieni Svatava káza u Prazě most
 učiniti.

Kněz káza mnoho němečských kopáčův zbíti.
 Kněz u městě v okenciu stojieše,
 a na město snažně hledieše.

- Nali-ť z Řězna měštěnin jedieše,
 20 jenž jemu dvěma penězma dlužen bieše.
 Před súdem je se na-ň kněz žalovati,
 že j'mu jeho mzdy nechtěl dáti,
 řka: „Táhł sem na hórú jeho kamenie!“
 i ukáza mu všě znamenie.

- 25 A když to mu zapłati,
 vecě: „Chciu je ofěrovati
 neb za ně celý den musich děłati;
 pro to je bezpečně mohu Bohu dáti.
 K tomu mě Němci pripravichu:
 30 mé Čechy s právem mi to učinichu.“

LXXVIII.

Přemysl králem i nazván Ottakar.

Ciesář Otta na Sasy jide,
 kněz k němu do Sas přijide.

Kněz sám o sobě stojieše,
 ciesář s svými jinde bieše.

- 5 Sasici na české stany udeřichu,
 Čechové je tu pobichu.

- Opět je kněz Přemysl pobi,
 mnoho na Sasiech tvrzí doby.
 Pro to počě ciesař Přemysla miľovati,
 10 káza se j'mu koronovati.
 Na biřmováníu ciesař kněziu rúšku vzwáza,
 a Ottakar, točúš Ottě miľ, j'mu řiekati káza.
 Druhým ocasem obdaři lva bielého,
 Budišinem a Zhořelcem rozšíři zemi jeho.
 15 Tehdy tě městě ciesař k dědině jemu da,
 před kniežaty prstenem mu vzda.
 Tak Ottakar, třetí král, u Pražě korunu přije,
 pak ležě na Křivoklátě s Smiľem, a tyje.
 Čechy všě své nepřátely zbichu.
 20 Tak všě súsědy uhrozichu,
 že po všěch Němcích jechu se mľuviti:
 „Ten válej s Čechy, ktož nechce živ býti.“

LXXIX.

Proměna v mravech českých.

- Pak na velikú rozkoš se otdachu,
 pro to o dobrém jmeni nic netbachu.
 Staří jechu se doma jako vepři týti,
 mladí počěchu s ohaři ľoviti.
 5 Ot toho časa šlechtici toho se přijechu,
 ježto hoľoty dřieve za úřad jmějiechu.
 Dřieve psy u vláščí dóm s hoľotami otľúciechu,
 a sami čistý dóm jmějiechu.
 Dřieve páni často se sjieždiechu,
 10 o cti a o pokoju mľuviechu.

- Dřieve lovcí sami loviechu,
páni k nim na čas vyjediechu.
Dřieve na říju páni se sjieždiechu,
po hromadě v útěse pobudiechu;
15 za obyčej v radě sediechu,
pokoj v zemi veliký činiechu.
Ale tehdy páni hořoty z sebe zčiniechu,
v jednom domu s ohaři bydliechu.
To sobě za kratochvil a za česť přijechu,
20 že jedno o ohařích mľuviechu.
Pro to se jechu v sbožiu chuditi,
pro psf smrad brzo mřieti.
Ot té doby ľud silný krátký věk jmějieše,
nemocných v nohách mnoho ležieše.
25 Dřieve, na vojnu jdúce, své země nehubiechu,
mezi nepřátele mečem dosti dobudiechu:
pak, dřieve než na nepřátele vyndiechu,
až svú zemi zhubiechu.
V tom tehdy dobře činiechu,
30 že zádušnieho nepleniechu:
potom některé vládyčie ctiechu,
ale zádušnie pusto položiechu.
A když na vojně meď vypjechu,
beze cti se vždy vrátiechu.
35 Dřieve ve třech dnech na vojnu vstaiechu:
tehdy ve čtvrti léta na vojnu zapovědiechu.
Tak se tehdy proměniechu,
tiem jmene dobrého zbychu.
Tehdy kněz Peřhim biskupstva sstúpi,
40 kněz Jan na biskupstvo vstúpi.

LXXX.

Dominikáni. Boj s Rakousy.

Léta ot narozenie syna božieho
po tisícíciu po dvú stú po dvú dcátú sedmého
predikateři do Prahy přídú

a k svatému Klimentu do Pořiečan vnidú.

5 Tehdy u svatého Klimenta u mosta pří-
zednicě bieše,

ta sobě pravé jmě Trubka jmieše.

Ta je sě mľuviti,

že svatý Kliment velí jim u mosta sobě
skůžiti.

Pro to predikateři z Pořiečie vynidú

10 a k svatému Klimentu k mostu přijdú.

Lipořt, rakúský vévoda,

ten veliký svoboda,

krále českého zbáda

a uváza sě až do znojemského hrada.

15 By krále leň na vojnu vstáti

i je sě k němu posľov sláti.

Vévoda, uzřev, že sě král nechce brániti,

i je sě vsie Moravy pleniti.

Král vždy k němu počě posľy sláti,

20 a vévoda počě jemu sľiuby sľubovati.

I je sě Moravy hubiti,

vřak Čechóv nemože na vojnu vzbuditi.

Tehdá vévoda je sě mľuviti:

25 „Donadž jsem živ, musí mi Čechóv žel býti,

že v krátkých dnech ty hrdiny sě oblenichu

a své dobré jmě tak brzo ztratichu.“

LXXXI.

Prostopášnosť Václava I. Stadice.

Tehdy král Přemysl Ottakar s světa snide,
syn jeho Václav na jeho stolec vznide.

V tu dobu Lipořt sšeř bieše,
Bedřich Udatný Rakúsy vľadieše.

5 Kněz Václav posľa po Míšeňského,
s ním a s Čechy jide na Rakúského.
Hľédaj, kako-ť sú Čechy byli se zmeňili!

Již sú byli ciesaře sami pobili,
pak na vévodu sami nesmeľi jíti,
10 a'ž musichu pomoci dobyti!

I zhubi Bedřichovi zemiú jeho
a doby na něm opěť svého.

Pro to Rakúský svú škodú vzdy Čechy viniľ,
kněz Český jezd pro to na-ň mnoho činiľ.

15 Potom se kněz koronova,
tiem všiucku svú čeř osnova.

I počě král za obyčej se psy honiti,
se psy v svém domu bydliti.

Honě v lesě, oko ztrati,
20 v lesě se je přebývati.

Na Křivokľátě přebýváše
a o Praze nic netbáše.

Ale že se psy rád bydlieše,
snad pro to jej noha bolieše.

25 Jakž se na královstvo zsvěti,
je se svým rodem styděti.

Káza z Stadice rod svůj rozehnatí
a tu všiu ves Němcóm dáti.

- Páni pod sobú větev podtěchu,
 30 že královi z toho nic neřečechu;
 neb uzřě, že péčě nejměti na pány,
 rozdělí Němcóm své dědiny v lány.
 Tehdy kněz Jan biskup snide,
 na jeho miesto Bernart vznide.
 35 Ten, přěbyv u biskupství čtrnácte let, snide,
 a Mikuľaj na biskupí stolec vznide.

LXXXII.

Záhuby vpádu tatarského.

Léta ot narozenie Jezu Krista miľostivého
 po tisiúciu po dvú stú po čtyřech dcětech
 druhého

- Kartasi jdiechu,
 taterští spytáci biechu.
- 5 Na pět set těch lidí jdieše,
 a tento obyčej jich bieše.
 Kľobúčky vysoké velmi jmějiechu,
 rúcho krátké a toboľky nosiechu.
 Všickni v nohavičkách chodiechu,
 10 holi dľuhé v rukú drziechu.
 Když píti chtiechu, s břěha nakľoňmo pijiechu,
 když chleba prosiechu, „Kartas boh“ tak
 mľuviechu ;
 pro to jim Kartasi vzděchu.
 Ľomičští Kartasa na ščit vzěchu.
- 15 Ti ľudie, když Rýna dojidú,
 opěť za sě pojidú.

- Ach českého nedomyšlenie,
jich nemúdré dopuščenie,
že dachu neznámým ľuďom po zemi sě túľati,
20 svú zemi dachu komu's sptati!
Kací sú ľuďie, byľo jim vztvėďeti,
skrzě svú zemi byľo jich nepúščeti.
Na léto Tateři pojidú
a třmi prameny vnidú.
- 25 Jako po své vezde jdiechu,
neb sptáci je vediechu.
Jedni v Rusi Kyjova, města velikého, hoľuby
dobychu,
- druzí krále uherského pobichu,
třeti všě Polsko zhubichu
30 a mnoho křěšťanstva zbichu.
Přěd Olomúcem sě stavichu,
tu Tateři kralovicě ztratichu.
Jeho pěstúny Tateři zjímachu
a přěd městem je zvázachu.
- 35 Že svého kralovicě nechovali,
pro to je nepřátelóm na smrt dali.
Tateři sě za sě vratichu,
přěd Vratislavem sě položichu.
Kněz Jindřich proti jim vynide
40 tu velmi žalostně snide.
Na kopiu hlavu jeho Tateři nosiechu,
a všěmku zemi hubiechu.
Tehdy Čechy, Tater sě bojiecě,
neprázdni bychu, hrady činiecě.

- 45 Král Prahy zdiú je se hraditi
 a s hradu cesty k řecě je se zdiú činiti.
 Tateri vsecko Polsko zhubichu,
 až se před Kladskem stavichu.
 Do Čech mnoho lidí z Němec přijide,
 50 král s nimi mimo Žitavu na Tatery jide.
 Tateri, když to vzeděchu,
 za se se inhed vzpodjechu;
 neb spytáci byli řekli, nikohého se nebáti,
 kromě českého krále, toho nikoli nedočakávati.

LXXXIII.

Václav při dvoře Bedřicha II.

- Ciesar Bedřich poslední snem zapovědě.
 Jakž to král český brzo vzedě,
 k dvoru jede.
 Tu se mnoho kniežat snide.
 5 Mezi jinými tu opat z Fuldy bieše,
 velmi se nastrojně jmějieše.
 Ten s králem českým počě státi.
 Je se opat krále třepati,
 řka: „Bych u tebe' seděl blíze,
 10 postavil bych tvój stolec níže.
 Jměl by ve mně súsěda zlého,
 učinił bych z tebe kralíka malého.“
 Ojier host, když to uslyšě,
 přistúpi blíz, a vzdyšě.
 15 Vzděv na ruku brněnú rukavicíu,
 puči opata po lícíu.

- „Věz, pope, že s králem stojíš.
Proč svú řeč tolikú strojíš?
Snad si jměl pěstúna zlého;
20 neučil tebe, kak rucě držěti u ctného.“
Opat, přijem ránu po líciu,
protřev svú rukú kciciu,
do hospody jide
a viec králiu na řeč nepřijide.
25 Přietelé králiu dachu věděti,
že j'ho ciesař chce jieti.
Král s svými je sě raditi,
co by bylo z toho učiniti,
„že chce ciesař v Čechách a u Moravě šest
měst jmieti,
30 a pro ty mě chce jieti.“
Páni řechu: „Toho jest dřiev nebývalo,
ni sě nem jest ot kterého ciesaře to stá-
valo.
Tiem-li ny chce porobiti?
Než to bude, dajmy sě zbítí!
35 Králiu, když nemóžeš z města jeti,
slušie-ť sě hrdinsky jmieti.“
Ciesař inhed posla po krále,
král přede-ň jide u mále.
Jiným sě káza přípravně jmieti,
40 řka: „Inhed chcem domóv jeti.“
Když král k ciesařovi jdieše,
plny ulicě lidí oděných vidieše.
Král před ciesaře v komniatu jide,
Ojieř za králem v komniatu násilím vnide.

- 45 Ten v králově krzně obinut meč jmieše,
tajně u sebe nůž nosieše.
Král ciesaře za obojek je,
a nůž k hrdľu přistavuje,
ciesařiu je sě mľuviti —
- 50 tehdy Ojier je sě krále mečem brániti — :
„Ciesařiu, neb-ť jesť tuto zabitu býti,
neb mě tuto ubezpečiti,
bych mohľ z města volně vyníti
a po vóli do mé země jíti.“
- 55 Ciesař musi všě slúúbiti,
což královi liubo, všě učiniti.
Král se ctiú z města vynide
a tak do svých Čech přijide.

LXXXIV.

Uvedení turnajův do Čech.

- Král, přizvav Ojierě hrdiny,
sstúpi mu k dědině Bieliny.
Ojier klánie do Čech přinese,
tiem chudobu v zemiu vnese.
- 5 Ot té doby jechu sě na turneje jezdití,
neužitečné ztravy činiti.
Jechu sě dětiných rúch a dekóv na koně
krájeti,
- by sě dali v mnohých rúšiech viděti.
Múdrí sě jim vzdy rúhajú,
10 že s nich ľotři deky trhajú.
Když by na užitečnú vojnu jeti,
nejmiechu kde potreby vzieti.

- Neuměju toho věděti,
 by mi kto ráčil povědieti,
 15 proč Čechy za lidi stáchu,
 když turnejón a klánie neznáchu!
 Jakž se jechu v turnej jhráti,
 tak za nic počechu v boju státi.
 Že sú někteří dobří turnějnčí,
 20 již sú v boju praví špatníci:
 všem turnějnčíkóm jmene toho nedávaju,
 však jáz jich dosti znaju.
 Pravie, nynější by lepší byli.
 By mi ciesaře třikrát pobili,
 25 až by pól třetieho tisiúce prstenów s zbitých
 rytieřów ruk po boju sněli,
 tehdy by v svej řeči pravdu jměli.

LXXXV.

Boj Václava I se synem Přemyslem.

- Král Václav šcedrý bieše,
 ale Němcě velmi pľodieše.
 Pro to se někteří páni proti králiu vzdrastichu
 a syna Přemysla proti jemu vzbudichu
 5 léta ot porozenie Jezu Krista milého
 po tisiúciu po dvú stú po čtyrech dcát osmého.
 Toho časa jeden šlechtic v zemi bieše,
 ten Ctibor „múdrá hlava“ slovieše.
 Toho rady v zemi posľušno bieše,
 10 však často nemúdrě mľuvieše,
 řka: „Jáz mohu radu i Bohu dáti;
 mohľ by mě rád v svú radu pojímati.“

- Opět řka: „Musil by Bóh mnoho mysliti,
by mě mohl chuda učiniti.“
- 15 Ten kněz Přemysla proti otciu vzbudi,
a ten prvý s svým synem Jarošem krále vzrudi.
I je se kněz měst dobývati
a svého otcě hanby hledati.
Všěcka země s knězem bieše,
- 20 král Boršě a Havla a málo starých jmieše.
S těmi, jakž moha, král se bránieše,
ale kněz po zemi volně jezdieše.
Ti, již tehdy s knězem biechu,
ti Havlovi a Boršovi žžiechu.
- 25 A kdež Němcě potkachu,
inheď mu nos uřezachu.
Boreš s Havlem z země jedesta,
mnoho lidí s sobú přivedesta.
Tehdy kněz před Mostem ležieše
- 30 a Boršovi sbožie žžieše.
Tu ta pány knězě podstúpista
a udatně j'ho pobista.
Ta dva pány jesta se za knězem jezdití,
kněz se nemože opraviti.
- 35 Kněz s svými pomocníky otciu na miľost
jide,
jedno Ctibor s svým synem z země vynide.
Kráľ káza svého syna s jeho miľostníky
k objedu pozvati,
káza jim kráľový objed dáti.
Když za stoľem vesele sediechu
- 40 a sobú juž bezpečni biechu,

- král posla všem ryby bez hlav syrové.
 Uzřevše to, sedú jako zmámení vlkové.
 Kněze stříbrnými okovami okovachu,
 jiné všechny u věžiu umetachu.
- 45 Kniežata kněze z vězenie vypravichu,
 ale jiní za tři léta u vězeniu bychu.
 Němci Ctibora rádi přijechu,
 bezpečenstvie mu dávajíc, velmi jej ctiechu.
 Pak jej i s synem královi prodachu,
- 50 do Prahy je svázána poslachu.
 Král káza Ctiborovi na Pětríně prknem
 hlavu dolóv sstrčiti,
 syna Jaroše na koło vzbíti.
 Ten, jenž dieše, by mohł i Bohu raditi,
 neumě sebe ni syna smrti zbaviti.
- 55 Když Ctibor na smřf jdieše,
 tuto řeč k liudu mľuvieše:
 „Kterýž chce zbýti všeliké strasti,
 neroď prsta mezi dřvi a podvoj klásti.
 Jakž jistě věz, že tě uskrine,
- 60 takež vše přátely hněv mine.
 To mieniu, ktož chce bez škody ostatic,
 neroď u přietelskú svádu se uvázati.
 Řci: „Svoji se psi hryzte,
 a ciuzí nepřistúpajte.“
- 65 Že jest to pravda, svú smřtiú žehnach:
 běda mně nebohu, že tak pozdě znamenach.“

LXXXVI.

Křižáci a Židé.

- Tehdy křižovníci do Čech přišli běchu,
 ti nad židy moc papežovu jmějiechu.
 Té moci velikým stříbrem dobyli běchu.
 S sobú lidí mnoho jmějiechu,
 5 chtiec ot židóv veliké peníze brátí,
 neb je všechny zejmati.
 Král o tej válce počě netbati,
 obojím řka: „Nechciu se v to uvázati.
 Drž se každý svého práva;
 10 ktož ostojí, buď jeho hlava zdráva.“
 Král židóm ku brani pokynu,
 řka: „Zbjete-li je, nepočtu vem za vinu.“
 Židie tajně oděnie a lidí dobychu.
 Když na ně křižovníci udeřichu,
 15 židové křižovnícky pobichu,
 na dvě stě Němcův tehdy zbichu.

LXXXVII.

Blažená Zdislava.

- Léta ot narozenie Jezu Krista miřostivého
 po tisícúciu po dvě stú po pěti dcát druhého
 svatého života paní Sdislava s světa snide,
 pro niuž pracným veliká útěcha přide.
 5 Pět mrtvých vzkřiesila,
 mnoho slepých prosvietila,
 chromých a mařomocných mnoho uzdravila,
 nad jinými pracnými veliké pomoci činiła.

- Sta se, že pan Vseslav, šed k židům, ži-
dovku podávi,
10 pak žid, v dóm jej příúdiv, do smrti jej
zadávi.

- Přietelé jeho pomstichu
a pro-ň mnoho židův zbichu.
Král ty všěcky chtieše zbíti,
musichu všickni z země jíti.
15 Pak miľosti kráľovy dobychu
a s židy se umľuvichu.
Ale židy že bíti směli,
pro to sú kobľúk židovský na ščit vzěli.

LXXXVIII.

Volba krále říšského. Vpád Uhrův.

- Tehdy se sta krále říšského volenie,
pro to král tam posla tři pány neléně:
Hrona z Náchoda, Smiľa Světlického
a pana Havľa Jabľoňského.
5 Hron tu byl v radě ze všěch múdrějši nazván,
pro to mu říšským kráľem černý lev na zľa-
tém šcitě dán.
Haveľ ratišcem doby poľovičného,
pán Smiľ kláním doby za znamenie kapra
črveného.
Tehdy Uhři Moravu zhubichu,
10 ale Uhři knězě Přemysľa nikděž nezwichu.
Kam se jedno obrátiechu,
vesde Přemysľa uzriechu.

- Tomu sě Uhři velmi diviechu,
 a škodu ot něho velikú jmiechu.
 15 A když Čechy přijidú,
 Uhři tajně z země vynidú.

LXXXIX.

Povaha Přemysla II. Boje s Bavory.

- Toho léta král Václav snide,
 po něm Přemysl jako krásný květ pojide.
 Jako róziu prostřed lúky postaví,
 takež Bóh českú zemiú Přemyslem oslavi.
 5 Krásné nrawy ovšem jmieše,
 životem hrdinským bieše.
 V radě netřeba múdrějšieho,
 z mládu nikděž kniežete šcedřějšieho.
 Uměl rozuměti každému stavu,
 10 směje sě, každému pokloni hlavu.
 Prvú vojnu na Prusy učini,
 z pohan mnoho křěsfan zčini.
 Tehdy bavorščí zloději do Čech jezdiechu,
 mnoho nepodobizny činiechu,
 15 i veliké pány jímáchu,
 panie i také panny bráchu.
 Tehdy kněz vévodě je sě žalovati,
 vévoda nerodi svých ukázati.
 Sta sě, že těch Bavor blíz tři dcěti jechu,
 20 zsadivše je po řád, hlavy jim ssěčechu.
 Uzřechu, že jeden na pěti na dce let ošedivě,
 čakaje své smrti strašlivě.

- Však j'mu neotpustichu,
s jinými hlavu spudichu.
- 25 Opět je se kněz žalovati,
vévoda o tom počě nic netbati.
Kněz mlád mladého se skutka dopusti,
u mále vněd u Bavy, oheň pusti.
Pól země popelem postavi,
- 30 prostřed Bavor své stany zstavi.
Sebrav se vévoda, káza kněziu povědieti,
že chce z jutra s ním boj jmieti.
Uzřev kněz, že nemóz s ním boje vzieti,
sám šestý na dčt je se k Rakúsóm běžeti.
- 35 Čechové kázachu za sobú střělcóm státi,
sami počěchu se k městu Cyrndorfu bráti.
Nepřietelé se všech stran Čechy ostúpichu.
V Cyrndorfu most Bavoři podrubichu,
tak jakož ledva stromieše
- 40 a div že neletieše.
Nepřietelé brzo přispěchu
a k tomu městu Čechy připřěchu.
Když české vojsko toho města dojde,
a když po mostu pojide,
- 45 tu se most s nimi propade,
mnoho dobrých v řeku upade.
O jiných zažhú město Bavoři;
již sú tu byli, vědie-f praviti o tom hoři.
Musichu Čechové vévodě slúžbiti,
- 50 že, kdež káže, chtie se postaviti.
Vypraviv liudi, kněz silně do Bavor jide,
z země dřieve nevynde,

- až vsiu zemiú popešem postavi,
 mnoho hradův pustých ostavi.
- 55 Hradi velmi vysokí stojiechu,
 a u malých časech Čechy jich dobudiechu.
 A na hradiech Bavor mnoho tehdy zhořělo
 a mnoho pak hladem zemřělo.
 Neb těch vojn jest kněz blíz deset učinil,
 60 a donadž byl živ, svú škodú je vždy vinił.
 Mnoho dobrých pánův, své hrady ožehem
 zavrúce,
 s svú čelediú biechu v Čechách, a žebřiúce.
 Toho časa biskup Mikušaj s světa snide,
 po něm Jan šcedrý na biskupí stolec vznide.
 65 Kněz Přemysl Margaretu poje,
 po niej věně Rakúsy obje.

XC.

Naháci.

- Léta ot narozenie syna božieho
 po tisúciu po dvú stú po pěti dcát devátého
 blud starý novým činem na javo vynide
 a toho léta do Čech přijide.
- 5 Naháci tehdy pojidú
 a vsiucku zemiú projidú.
 Ti, svúj chřbet obnažiece,
 biči tepiechu, u blátě ležiece.
 Tu službu božiu tupiechu,
 10 i také kněziú haniechu,
 řkúc: „Našě jest lepší pokánie,
 než vašě nemúdré voľánie.“

- I kázachu božiej službě přestati,
a to se musieše státi.
- 15 Češčí páni, uzřevše je tak chodiecě,
proč to činie, nevěducě,
takěž se, s nimi chodiec, tepiechu.
Paní, v svém pľucě chodiec, též činiechu.
By byli chtěli užitečno duši jmiati,
- 20 bylo jim to od kněže za pokánie vzieti.
Ale ti první naháči zlý úmysl jmějiechu,
neb pro črta Lucipera, by na svůj stolec
všeľ, to činiechu.
- Když to na ně Římněné vzvěděchu,
všem ohněm jako kacieřóm životy otjechu ;
- 25 neb sú kacieři byli,
svůj tajný bľud tak zjevili.

XCI.

Boje s Uhry.

- Pak kněz jide na Běľu, na krále uherského,
na svého nepřietele dávného.
Když Čechy u Stožcě ležiechu,
hrabě z Cyrdika a Weyzové na jiezdě biechu.
- 5 Na ty Rakusicě Pľavci udeřichu,
ti mnoho Rakúsóv zbichu.
Pak Čechy a Uhři proti sobě jidú,
o řeku Moravu se snidú.
- Uhři na tom miestě dva dni státi sľiúbichu,
a Čechy za se vstúpichu.
- 10 Uhři své viery nesdržiechu,
té noci na Čechy udeřiti chtiechu.

- A jakž brzo Moravu přebředú,
inhd na Čechy pojedú.
- 15 Kněz český na Uhry sě vráti,
je sě s nimi bojovati.
Róžě najprvé Płavcě pobi,
Boreš uherského krále vozów doby.
Když ty vozy domów přiveze,
- 20 svatého Jana Křstitele mezi klénoty prst
naleze.
Ktož by chtěl ten svatý prst viděti,
ná Osěcě mohl by jej ohledati.
Tehdy kněz český ctně krále uherského pobi,
mnoho měst a hradów doby.
- 25 Kněz Rakúsy po ženě jměše,
ottud do mořě všě země držieše.
Potom sě kněz koronova
a tiem svú česť všiu osnova.
Margareta sobě dosti let jmějieše,
- 30 pro to juž k dietkám čáky nebieše;
pro to legát a Mohučský manželstvo to roz-
lúči.
Margaretě za věno nedachu i lúči;
za Rakúsy jiež nic nedachu,
pro to na krále všě kniežata bez mála ne-
vstachu.

XCII.

Příkoří pánům a boje s králem Rudolfem.

Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po dvú stú po šesti dcát čtvrtého

- hled veliký v zemi bieše;
 pro to mnoho lidí, a najviec Plzňan, mříše.
- 5 Potom král počě o svých netbati,
 města i vsi počě Němcóm dávati.
 Němców sě je zdiú hraditi,
 pánóm počě násilě činiti.
 Svě vládařě na Vitkovicě spusti,
- 10 násilě jiným pánóm činiti přepusti.
 Pro to sě páni někteří rozhněvachu,
 Rudołta, krále říšského, na-ň pozvachu,
 řkúc: „Lépe jest dědinu pustu jmieti,
 než Němci budú královým kázaním držěti.“
- 15 Rudołt do Rakús přijede,
 král, po němečskej radě, k němu jede.
 Tu král Rudołtovi všě své země vzda:
 Rudołt, jiné sobě obdržav, Čechy a Moravu
 královi vzda.
- 20 Král, upustiv za rohy, počě za ocas chvátati,
 i je sě na Rudołta jako bez vesla proti
 vodě hrabati.
- Ach běda krále šlechetného,
 že neschova jazyka přirozeného,
 jímž byľ dobyľ jmene dobrého,
 také sbožie velikého;
- 25 s nímž by mohl více dobytí,
 své nepřátele všěcky zbíti!
 I je sě král svých tupiti,
 a kdež moha, je hubiti.
- 30 Závišiu, výborného rytieřě, z země vypudi,
 Vitkovicě s Úšského hradovišče zapudi.

Budivojovicé otje Čiečovi,
Poděbrady Vilémovi.
Kladsko otje Zvierětickým
a Łúně Žirotinským.

- 35 Jiným pánóm otje mnoho jiného,
činieše jim mnoho zlého.
Pána Benešě káza u věži užžieci.
Ti skutci nemohú j'mu dobře stéci.
Vdovy k Bohu na-ň žalováchu,
40 i sirotci na-ň pľakáchu.
Těch hlas právě před Bóh jdieše,
neb jim ot krále násilé bieše.
Pro to, když mu Čechów třeba bieše,
hotové služby ot nich jmieti nemožieše.
45 Čie klešče liška ohryzľa vědúci,
vzdáliľa se ot něho, a potřebu jmajúci.
Takéž král nesmě Čechów u potřebu přivinúti,
věda, že nemohú túhu toliko zlého zapomenúti.
Vecě král: „Až se z vojny vráciu,
50 zavalíu Čechóm velikú práciu.
Chciu Petřín pavľakú přistřieti,
na pražském mostu nebude Čecha viděti.“
Právě živ býti nerodieše,
když tu řeč zjevně mľuvieše.
55 Máľo Čechów s sobú poje,
s Němci jide, juž je svoje.
Závišě s svú bratřiu s Rudoľtem tu jdieše,
to králiu českému velmi škodno bieše;
neb ten jeho moc všiucko vědieše,
60 v jeho vojsku přáteľy jmějieše.

Když za jutra již boj chtiechu vzieti,
 Záviš káza královi povédieti,
 chtěl-li by mu miřostiv býti,
 chtěl by mu za jutra užitečně poslužiti.

65 Král k tej řeči nerodi i stanu přistaviti,
 řka : „Než bych to učinil, raději se dám zabiti.“
 Tehdy král s Němci proti Rudořtovi u boj
 vnide,

a pohřiechu ten tu snide.

70 Ta túha sta se v svatého den Rufa u pátek,
 ten svatý mučenník jest veliký svátek,
 léta ot narozenie syna božieho
 po tisiúciu po dvú stú po sedmi dcát osmého.

XCIII.

Boje Bramburských s Čechy.

Rudořt po boju do Čech pojide,
 ale markrabie bramburský přijide,
 chtě za kralovicě s ním boj vzieti.
 Vzvěděv to Rudořt, počě za se jeti.

5 Bramburský markrabie v zemiú se uváza,
 svého rodicě, Vaňka kralovicě, do Sas nésti
 káza.

Záviš Vitkovic kralovú poje
 a jmě proti Němcóm prospěšné boje.
 Měščéné na města mnoho Němców pustiechu,
 10 s nimiž měščéné zemanóm mnoho zlého uč-
 nichu.

Zpleniece je, i sežžiechu,
 zejmúce je, z nich dušiu vypudiechu.

Sami páni jechu se vaditi,
to počě zemi najviece škoditi.

15 Opěť se jechu mířiti,
na Němce jiezdy činiti.

Časté boje s Němci jmieváchu
a mnoho jich na Němcích obdržěváchu.

Pan Ctibor z Lipnicě około Prahy,
20 Jaroslav Jabłoňský około své drahy.

V Albrechticích Mutyně Skuhrovský
u Hořimivsi Mutyně Vřěščovský,
Tas Wissemburský, Beltrám s trúbú Zebinský,
pan Hynek, słovútný rytieř, vojensky
25 cizozemcě podstúpichu,
tu jich mnoho velmi zbichu.

Pan Hynek z Dubé také rány dáváše,
ot jeho rázov jako hrom hřfmáše.

Mlatem německé hełmy kováše,
30 z nichž světlý oheň prcháše.

Bez přestánie vzdy křicieše:

„Vrtněte se na ně, hrdiny, spěše!“

Jeho hrdinstvem Čechy vychozováchu,
jemu všiu chválu vzdáváchu.

35 Kdež se Čechy s Němci potkáchu,
mezi sobú Němci vztázáchu:

„Vidíte-li z Dubé pana Hynka?”

Proti jeho ranám jsú naši hełmové jako
dýnka.“

40 Jakž jej brzo zvěděchu,
tak se na běh otdadiechu.

- Tak se jeho Němci bojiechu,
 až jej Dětrichem Berúnským zoviechu.
 Pro to se Němcóm české baby sméjiechu;
 neb kdežkoli je uzřiechu,
 45 Hynkem Dubským je strašiechu.
 Neb dřieve Čechy túhu jmiechu,
 že je Němci právě zahľaditi chtiechu.
 Když vládyky do města přijediechu,
 koblúk k nim přivrhuće, hlavy jim setniechu.
 50 To se ot měščan vládykám dálo,
 mé oko to často vídało.
 Tehdy kněz Jan, šlechetný biskup, snide,
 po něm Dobeš na biskupí stolec vznide.

XCIV.

Hladomor v Čechách. Boje v Polště.

- Po králově smrti na třetie léto
 by hlad v Čechách. Pravie, to léto bylo
 samým Bohem proklete,
 že ľudie mrchu ľudskú, i své děti jediechu.
 Až hróza byla, tako velmi mřiechu,
 5 že v každém městě vóz bieše,
 ten jiného nečinieše,
 jedno že umrlcě vozieše,
 po jednu více než desět v dól uvrzieše.
 Pak na léto taká žizn bieše,
 10 že kořec žita šest peněz zlych pátieše.
 Pak páni kralovicě Václava z Sas dobychu,
 všě města i hrady zálabské za-ň zastavichu.

Pak kněz v skóře všiu zemiú od ciuzozem-
cúv vypravi,

dobry pokoj v zemi upravi.

- 15 Tehdy Záviši pro mateř hlavu spudi,
jeho bratřiu z země vypudi.

Pak kněz doby kněžstva krakovského,
pak Kališě, kněžstva pomořanského
a království poznaňského.

- 20 Neb královnu polskou pojať bieše,
a ty země u věně jmieše.

Kněz sirazský počě j'mu u Polšče překážeti,
kněz český musi na-ň jeti.

Před Sirazem mnoho rytieřóv učinichu,

- 25 Sirazě jako jhrajúce dobychu.

To se sta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po dvú stú po devieti dcát tře-
tieho.

Tehdy pan Jan z Michałovic kole po Rýnu
do Pařížě jede,

tu ctně právé kláv, túž cestú do Čech přijede.

- 30 Tehdy kněz Dobeš biskup snide,
Řehoř na biskupí stolec vznide.

XCV.

Korunování a vady Václava II.

Pak kněz Václav přije koronu království
českého,

po tom koronu království polského.

Zatratí v zemi rozličné obrazy,
dobry peniez, točíúš groš, zarazi.

- 5 Otevřě Bóh královi stříbrné hory,
nejmě ot nepřátele i jedné vzdory.
S volíú také krále říšského
doby markrabstvie míšeňského.
Pak se je král Bohu slúžiti,
10 božíu česť mnohým činem ploditi.
Kláštery rozličným zákonnfkom stavieše,
aľmužny veliké činieše.
Mší mnoho rád poslúcháše,
hodiny jako kněz riekáše.
15 V tom pokoju v svém úředě rozléně,
o němž mu bylo býti, o tom počě tbáti
najméně.
Kniežeci úrad jest na súdě seděti,
sirotčiu žalobu slyšěti.
On sirotku na súdu nesědieše,
20 dievčie dědiny jiným dadieše.
Sirotcie, vdovy k němu voláchu,
vdovy se dcerami před ním klekáchu,
on to vida, pryč pojdieše,
pánu některému súd rukú poručieše.
25 Ti páni tak sirotky súdiechu,
jich dědiny sobě prisúdiechu.

XCVI.

Spolky i nesnáze Václava II. s Albrechtem.

Když král tomu násilíu v zemi býti přepustí,
Bóh na krále tento nedostatek spustí,
že v svú radu Němcě počě púsčěti,
jich rady je se velmi držěti.

- 5 Na to jej němečská rada přemože,
že Rudolftovicu k říši pomože,
jehož otec byl zabil otcě jeho.
Proti věrných radě na svú hlavu vsadi
vraha svého.
- O věrných radě nerodě tbáti,
10 i počě Albrechtovi lidí i stříbra sláti.
To bylo zjevné znamenie
božieho syna rozhněvanie,
že byl tak ohlúpen smysl jeho,
ež za přietel jmieše vraha svého.
- 15 Albrecht s Čechy krále říšského Adolfa zabi.
Kak se jměl v tom boju Smil Ojierovic, i dnes
mľuvie Švábi.
- Tehdy biskup Řehoř snide,
na biskupí stolec kněz Jan vznide.
Když Albrecht s Čechy své nepřáteľy pobi,
20 když českým stříbrem i zlatem říšě doby,
počechu Němci měšččné k němu listy sláti,
jej na svého krále do Čech zváti.
Když Albrecht v říšiu se silně uváza,
na českého krále práva potáza,
25 že mu nechce hor stříbrných dáti,
ni chce j'mu nejlepších tří měst v svej zemi
vzdáti.
- To královi českému škodno bieše,
že v svej radě Němcě jmějieše;
což se s nimi uradieše,
30 to Albrecht inhed zvvědieše.

XCVII.

Václav III. králem v Uhrách. Vpád Albrechtův.

- Král český syna Václava jmieše,
 ten juž králem uherským korunován bieše.
 Mně, by se jemu u boj s Říšským sníti,
 umysli dřieve do Uher k synu jíti.
- 5 Neb jedinkého syna jmieše,
 pro to jej raději v Čechách vidieše.
 Čechy mocně v Uhřiech na Rakuši ležiechu,
 což jim liubo, to činiechu.
 Vje král tehdy do Budína,
- 10 vzě z Uher i s korunú syna.
 Král se s synem se ctiú do Čech dobra
 a s sobú uherskú koronu i klénoty pobra.
 Albrecht, král říšský, v českú zemíu vnide,
 před Hory stříbrné přijide.
- 15 Na Horách pan Jan z Stráže a Jindřich Lip-
 ský biesta;
 tě hrdině i páchnúti jim nedadiesta.
 Dětoch z Hořúpníka mnoho pícníkův u mále
 švábských pobi,
 Švábův mnoho zbi.
- Když se králova moc všěcka snide,
 20 Albrecht z Čech během vynide.
 Jindřich s Ješkem vždy o Švábiech biesta,
 škodu jim velikú činiesta.
 To Jindřichovi i pomože,
 pro své hrdinstvo ot toho časa se vzmože.
- 25 Když bez škody vrah z země vynide,

tehdy král český, pro žalost u velikú nemoc
upad, smrti neujde.

K tomu mu také někteří pomohú,
ale tu řěč porúčiemy Bohu.

XCVIII.

Zavraždění Václava III.

Skóro po tom král Václav snide,
po něm syn jeho Václav, král uherský, vznide.
České i polské královstvie držieše,
Ottu, vévodu bavorského, sebe-miesto do
Uher poslať bieše.

- 5 Do toho dietěte Vaňka čáka k dobru bieše;
jeho ujec, král říšský, péčíu velikú jmieše.
Ten tři Durinky v službu krále českého při-
pravi,

tiem vrah český sestřěncě ztravi.

- 10 Král Vaněk, jda na vojnu, do Ołomúce přijede,
tu sě lidí k němu mnoho snide.

U vigilji svatého Dřminika král o poledni
spat jide;

když všickni vynidú, Durink před komniatu
přijide.

- 5 Před králem nebieše strážě jiného
kromě komorníka jediného.

- 15 Durink před komniatú stáše
a svého tu času ždáše.

Král Václav, vstav ze spanie,
činieše veliké vzdychánie.

- Je sě na děkana voľati,
20 aby k němu ráčil vstáti,
řka: „Poď ke mně, neb-ť mě jest túha.“
Ten Durink, nevěrný sľuha,
jako chtě královi na vzhod pomoci, z kúta
sě vytasi,
v tu dobu královi hrdlo přetasi.
- 25 Ach Durinku, zľý člověče,
co si spáchaľ, nevěrníče!
Co-ť to miľé dietě učinilo?
Snad to, že tě dary velmi dařilo?
Pro to-li-ť jej bylo zabiti,
30 takú zemi osiřiti?
Snad tvému jazyku to jest přirozeno,
že druhé kniežě v Čechách ot vás jest za-
hubeno?
- O nevěrných tuto více bylo by mľuviti,
ale Bohu je porúciem súditi.
- 35 Boží súd nalezne i tajného;
snad juž jest osúdiľ jeho smrti vinného!
Ješče-ť bude některé súditi.
Té řeči netbaju, neb jmám o Durincě do-
mľuviti.
- Toho Durinka inhed jechu,
40 ruku, juž krále zabiľ, mu ottěchu.
Psi jeho tělo všěcko sněchu,
ruky té sniesti nerodiechu.
To zľé sě sta léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po třech stech šestého.

XCIX.

Vláda Rudolfa I.

- Co-t pak Čechy učinichu!
 Svého vraha sobě za kněz zvolichu,
 Rudolta, vévodu rakúskeho,
 Albrechtova syna, krále říšského.
- 5 Vrah nemož dobře učiniti!
 Jsa český kněz, chtieše vše české pány zbíti.
 Ktož tomu nechce věřiti,
 a chtěl-li by tiem jist býti,
 otěž pana Jana Wartmberského
 10 neb pana Jindřicha Lipského.
 Kněz Rudořt kněžsky se u stoła jmieše,
 v jeho kuchyni kaše vzdy vřieše.
 Snad to pro lékařstvie činieše,
 neb mdlého života bieše.
- 15 Tehdy pravě královně,
 tě šlechetně Václavovně,
 s násilím s hradu Prahy vedú,
 u podružstvie do města uvedú.
 Snad že její otec též sirým pannám činiš
 bieše,
- 20 Bóh otcov hřiech nad dětmi mstieše!
 Pak kněz Rudořt na pana Bavora jede,
 na tej vojně v Ohraždějovicích snide.
 Neplačte ho, české děti,
 neb račte to jistě věděti:
 25 by-t byl pobyl ten kněz živ déle,
 byla by pošla mezi pány veliká mele.

Listy jim po vůli dáváše,
 ale jich zlého chytrě hledáše.
 Neb tak j'mu bieš' otec kázal,
 30 by o českéj prosbě nic netázal,
 a řka: „Daj Čechóm bělpucha a črnidla do
 vóle,
 opěť jim otejmeš, šíju jim mečem ohole.“
 Tehdy Vilém Zajiec srdcě udatného,
 nešťivý prietel jazyka českého,
 35 doby Křivokláta, hradu králového,
 i zbavi ten kraj plena švábského.

C.

Volba Jindřicha, boje s Albrechtem.
 Pak učinichu králem Jindřicha, kněze koru-
 tanského,
 člověka velmi dobrého,
 k tej věci ovšem sprostného.
 Ten za sobú královnu jmieše,
 5 tómu král Václav, na vojnu jeda, zemiú po-
 ručil bieše.
 Ten kněz o jiniem práce nejmieše,
 jedno že rád, boží muž, syt býti chtieše.
 Tehdy říšský král na českú sě zemiú složi,
 přijed do Čech, silně sě před Horú položi.
 10 Ale když na cestě byl, pan Plichta z Žirotína,
 ten jmenovaný hrdina,
 mnoho škody učini v koncích i liudech Říš-
 skému;
 tiem česť velikú učini rodu svému.

- Tehdy pan Jindřich Lipský
15 a pan Beneš Wartnberský
přátely své s lidmi sebrasta,
proti Říšskému na Hory se brasta.
Tu úsilé mnoho podjesta,
i před Horníky bezpečna nebiesta.
20 Mnoho j'mu škody učinista,
Hory a Kolína mociú obránista.
Tolik škody ot niú jmieše,
až juž z země jeti chtieše.
Z měst Němci, když jich zlé znamenachu,
25 na svá města jich pozvachu.
Hradčéné ti vše zlé zemi počechu,
Mýcené, Chrudiméné, Bydžovené, Poličené
dokonachu.
Ti Šváby na svá města pustichu,
mnoho zlého zemi učinichu.
30 Ti na Čechy navodiechu,
Čechy kupujúc mučiechu.
Čechové na rozličných cestách Šváby pobichu
a mnoho jich v Čechách zbichu.
Sta sě, že sě Švábi na Chrudimi sebrachu,
35 a do Mýta jdúce, mnoho vsí vzebrachu.
Některí Čechové Šváby ostřehú,
řkúc: „Vězte, že-ť vás Čechové střehú.“
Švábi jechu sě chľubiti,
že každý chce desěť Čechów podstúpiti.
40 Mezi Turovem a Opočnem Čechy sě s Šváby
snidú,
Čechové s nimi v tvrdý boj vnidú.

- Nebo málo Čechův proti mnohu Švábův jdíeše,
 a mezi Šváby devět hrabí bývalých bieše.
 Však Čechové ctně Šváby pobichu
 45 a mezi sobú vše koně zbichu.
 Ctibor z Uherska ten tu mezi nejlepšími bieše,
 a ten mnoho věžňův dobrých domův vedieše.

CI.

Zavraždění krále Albrechta.

- Na léto vrah český, Albrecht, do Čech počě jíti,
 chtě překotem jazyk český zahladiti.
 Chlapi s kosami s ním jdíechu,
 ti vše obilé na poliú ssieci chtiechu,
 5 by Čechy hladem se rozlezli
 a Švábi u pustú zemiú vlezli,
 hradův by nemohli držěti,
 řkúc: „My budem u městech ležěti.
 Nám z jiných zemí ztravu povezú,
 10 Čechové s hradův hladem i z země polezú.“
 Ale ten Bóh, jenž právě súdí,
 jinak to všěcko rozkliudi.
 Jda do Čech, když se přes Rýn poveze,
 Ješek, jeho synovec, na strýciú se sveze.
 15 Ten junoch šlechtný zabi tu strýcě svého
 a tiem i pomsti krále, ujcě bratra svého.
 Ten Ješek byl z sestry krále českého,
 a pro tož i zbavi Čechy vraha nemilostivého.
 Také že neslušalo, než od svého, sníti,
 20 jenž tak nevěrně směl svého sestřěncě zabiti.

CII.

Proměny v mravech českých.

Pak se čeští páni zlých obyčejův přijechu,
za kratochvíl v kostky jhrajiechu.

Z něhož dřívě lotróm za zlé jmiechu,
toho se sami páni přidržiechu,

5 řkúc: „To v jiných zemiech lotři činie,
a velikým bláznovstvem se vinie.“

Obyčje se zlého přijímáchu,
a dobrého nic netbáchu.

Chceš-li se *cizích* obyčejův ty přijieti,
10 hlédaj, můžeš-li to v kterej zemi uzřieti,
by *cizozemcě* při sobě jměli
a v svú radu je púščeli.

By vy se téhož přijeli,
toho by užitek i česť jměli.

15 Ale ot zlého se nectného obyčje přijieti,
to jest, ztratě ctné jmě, zlé jmieti.

A pro zlý příklad na svůj jazyk *juž* nic netbajú,
a za česť v kostky jhrajú.

Tehdy se jechu bez popruhův kláti,
20 a panny jim za dar počechu chrústův sláti.

Jechu se *cizím* paním slúžiti:
toho bieše více, ale mrzí mě i mľuviti.

Tak páni svú kratochvíl jmiechu,
a menší *zemiu* hubiechu.

25 Neby, kto se za pravdu postavě,
ni kto českú česť opravě.

Páni kostku a klánie plodiechu,
a měščené s hostmi o nich se radiechu.

- Neb měščené nesměchu nikam vyněti,
 30 pro to jim nemohú déle hověti.
 Pan Jindřich a pan Jan v Sedlcú biesta,
 Rémunt a Hynek u Pražě kratochvíl jmiesta.
 Ty pány Horníci s měščany jednoho dne jechu
 a životy jim otjeti inhed chtiechu.
- 35 Toho učiniti někteří nedadiechu,
 však je tvrdě schovachu.
 Juž vidíte, ktož na vysokém stavu jmá výhledí,
 a vsdy kratochvíl jmaje, na radě nesedí,
 ten v svú rukú jmá jistú škodu
- 40 i sobě i svému rodu.
 Ta se hanba šlechticóm nikdy nestávała,
 a ta příhoda chłapóm vnadu dała.
 By chtěli právě rozuměti,
 nedali by cizím v Čechách té moci jmieti.
- 45 Neustavični jsú časové:
 již dnes stříebro dávajú, zajtra budú vrahové.
 Chłap svú volíú tobě nic nedá,
 pánkaje tobě, svého časa hledá.
 Moci-li-ť bude kdy s tě býti,
 50 káže-ť své i s lichvú zaplatiti.
 Juž vidíte, páni, dobré-li ste rady,
 dávajúce cizozemcóm v zemi hrady.
 By vás nejměli kde schovati,
 nedrzli by byli na vy vstáti.
- 55 Přietelé těch pánóv dotad se ručichu,
 až je však i vypravichu.
 Však za chłapie syny své dcery odati musichu,
 ale však jim potom jich děti vrátichu.

60 Neb dietky o rocě a málem stařejšie biechu,
 a šlechtné dietky u Horníkův umřieti chtiechu.
 A pro to je i vrátichu,
 a také že přátelé za to mřuvichu.

CIII.

Boje mezi stranama v Praze.

Kněz ot pánův u potupě bieše,
 tak že často jiesti nejmieše.
 Pozva sobě na pomoc rodicě svého,
 Bedřicha, markrabíu míšeňského.
 5 Mnohým nevěra sě zdieše,
 že Míšeňský u mále po zemi jezdieše,
 zemíu překotem hubieše,
 a nikte jemu toho nebránieše.
 Před Hory bez strachu jede,
 10 ottad pak před Prahu přijede.
 Kněz u městě bieše,
 Míšňany do města pustiti chtieše.
 Měščéné sě rozdělíchú:
 Kokotovici a Vořbramovici s Čechy biechu,
 15 Velflovici a Ot kamene sě s Míšňany slichu
 a jim pražské město zradichu.
 Když Míšněné chtiechu tehdy u město vníti,
 jiná strana chtieše brániti.
 Vítek Ojjeřovic tehdy na hradě sědieše.
 20 Ten, dospěv, vnide u město spěšě,
 chtě měšťanóm pomoci,
 ale nemože proti moci.

- Neb Voľbramovici s Kokotovici na ospitál
 běžiechu,
 a Míšnéné juž u městě volni biechu.
- 25 Velflovici Vítka na Novém Městě řetězem
 přěpěchu
 a tu jeho i lúdi zbiti chtěchu.
 Však se tej síle obránichu,
 ale koní mnoho ztratichu.
 Ale že řetězy biechu přěpěti,
 30 nejmějiechu, kady vyněti.
 Tehdy Sudek, silné dietě,
 jednu ranú řetěz mečem přětě.
 Viděch, když na hrad jediechu,
 a'no po pániú Vítkovu ořiú třěva se vlečiechu.
- 35 Voľbram ospitál osěde,
 s druhé strany mosta Pavlík z Liudic sěde.
 Obojí mosta dobře brániechu,
 a pro ně Míšnéné vóle u městě nejmějiechu.
 Potom se umľuvichu,
 40 a věžě, ospitála a pražského hrada kněziú,
 sstúpichu.
 Kněz hrad poruči Heřmanu Zvieřetickému,
 rytieřiú mladému, ale přěšlechetnému,
 do něhož vieru i hrdinstvo vztvědě,
 a příslovie i jednoho do něho nevztvědě.

CIV.

Další boje s Míšňany.

Pak té nemúdrosti kněz se dopusti,
že v témdni, Heřmanovi hrad otjem, Míšňany na-ň vzpusti.

Míšňené jechu se země hubiti,
a Čechy jmúce, nemilostivě mučiti.

5 Nemohl-li dáti' ale kořec ovsá, Čecha zabichu,

neb jej jinak v síle zhubichu.

Dłani jim prořežíúce, žinú jim provláčiechu,
a tak je nebožátka po hradu i jinudy vodiechu.

Kněz, to vida, se smějieše,

10 ni jim pro to kdy co dieše.

Vilém Zajiec, neštivý přietel jazyka svého,
ten udatný šlechtic je se želeti toho zlého.
Dostřeh se jich, i zbi Míšňan mnoho,
nebo biechu dóstojni toho.

15 Ten šlechtic věrný Míšňanóm cti ukráti,
ni se směchu viec na tu stranu postáti.

Čechy se před hradem položichu,

na předhradú Míšňany a Korutany pobichu.

Tu Vítek Ojjeřovic hrdinsky se jměl,

20 ten šlechtný rytieř prvý nepřátely projeł.

Ale juž právě jat bieše,

by se neopravił spieše.

Tu zabichu Kamýka, rytieře udatného,

a Čechy jechu Aufsteinéřě, hrabú korutan-
ského.

- 25 Tu pan Jan z Strážě po nepříteliech udatně
jedieše,
a ovšem po nich v hrad vendieše,
by byl s ním most u přiekop nelefał.
Na ten boj sem jáz z města hledał.
A když Čechy s Němci boj jmiechu,
30 tehdy Čechové Němcě u městě tepiechu.
V zástupiech Čechy po městu chodiechu,
ale Němci v svých dómiech zatvořeni sě-
diechu.

CV.

Veliké povodně.

- Léta ot narozenie syna božieho
po tisiúciu po třech stech desátého
v rozličných krajích taká povodeň byla,
jakž mnoho vsí i lidí zhubila.
- 5 U Lintomyšle v Heřmanicích tanec i s pišt-
cem vzała.
Ta božie spústa den svatého Jakuba sě dala.
V druhý den v Kladšče podměstie blíz všě
potopiła
a tu na dva tisiúce liuda ztopiła.
Zvieřata pod Kladsko na kládii řevúce ploviechu,
10 domové cělí, a na nich lidé sědiechu.
Tu otec ot syna, máti ot dcerě,
syn od otcě, dci ot materě,
preč plovúce, žalostivě otpuščenje bráchu,

- muž ot ženy, žena ot mužě; nebo svú smrt
znamenáchu.
- 15 Juž tonúce, však v naději druh k druhu
sě zpoviedáchu,
a prietelé, po nich hľadiece, s pláčem vľasy
s svých hlav dráchu.
Pak na dřievii kolébky s dětmi živými na-
lezáchu,
a domovité věci po dřievii sbieráchu.
Tiem práštem voda mnoho vsí zkaziľa
- 20 a mnoho ľudí ztopiľa.

CVI.

Vypuzení Korutanského a volba Jana.

- Po tom, když Čechy uzřechu,
že v Korutanském statka nejmiechu,
královnu Elžku za Jana ciesařovicě dachu,
toho hrabiú z Licmburka na královstvie po-
zvachu.
- 5 Pro Míšňany Korutanského vyhnachu,
Jana z Licmburka králem českým korunovachu.
Toho, Bože, rač dľúho uzdraviti,
a rač jeho, Tvórcě, naučiti,
aby miľovaľ zemany
- 10 a v svej radě jměľ české pány.
S těmi-ť móže cti dojíti,
bez nich nemóz země upokojiti.
Aneb jemu zemanóm uvěřiti,
nebo se ctiú z země jíti.

- 15 Pánóm *raziu* múdru býti,
 kdež mohúc, pokoj činiti.
 Neb vem lépe jest *zemi* samým pokojiti,
 než vaši nepřietelé budú vy súditi,
 dobrých *junochov* v životiech nehubiece,
- 20 nebo vem jich v skóré třeba bude více.
Raziu vem, smysľ svůj při sobě jmějte,
 hostí v *zemi* nepúšćějte.
 Nechcete-li v tom múdři býti,
 bude sěkyra na sě dľubny činiti.
- 25 *Raziu* vem, přídě-li vem které volenie,
 chovajte sě skrzě les na křivá drva chozenie.
 Co-ť tiem *mieniu*, sám znamenaj:
 vol svého jazyka, *ciuzieho* nechaj.
 Pomni, čemu-ť *Liu*bušě jest učila,
- 30 jež v svej řeči nikdy neskřiviľa.
 Mnoho by bylo jiného mľuviti,
 ale v tom *chciu* dosti učiniti.
 Ta kronika mľuvi ot narozenie Jesu Krista,
 pána našeho,
 do léta po *tisiúciu* a) po desieti i čtvrtého.
 b) po dvú dcatú až še-
 stého.

Přídavky druhé redakcí.

CVII.

Soudní klání v Hradci.

- Léta ot narozenie syna božieho
po *tisiúciu* po třech stech po desieti pátého
pro mužobojstvo sta se súd neslýchaný,
ni v českej zemi vídaný.
- 5 Rudořt z Kosic zabi panošiu Věňkovi, súsědu
svému,
pro to Věňek zabi syna jemu,
pak Rudořt zabi Věňkovi syna.
I by to tak veliká vina,
že jie nemože i jeden ułožiti,
- 10 až jima musichu okoľ v Hradciú učiniti.
Šest a šest dobře oděných
a na jednostajných koních
proti sobě v okoľ jeli
a tak se silně v okole zavřeli.
- 15 Rudořtovici jmiechu na oděniú sukně zelené
a Věňkovici červené.
Rudořtovici se prvé dobře jmějiechu,
ale smysleti nechtiechu,
že, když porazili kterého,
- 20 nechali choditi jeho.

- A ten, jenž pěš chodíeše,
 najviece jim škodieše.
 Ale Věnkovici, když kterého srazili,
 inhed jeho ku podáníu připudili.
- 25 Tak Věnkovici i získachu,
 a Rudořtovici sě jim na miřost dachu.
 A kakož koli nepřietelský liúty boj byl,
 však i jeden z nich života nezbyř.
- Avřak sů sobě oděnie zpodjímali
 30 a nepřietelsky sě sklřáli.

CVIII.

Boje s Uhry a mezi panstvem.

- Toho léta na svatého Jakuba
 sta sě v zemi vodů zhůba veliká,
 vsí a domův mnoho ruřila
 a obilé přieliš zkazila.
- 5 Při tom časě v Moravě zle sě dějieše;
 neb Matěj z Třenčina,
 ten uherský hrdina,
 hradův pomezských několik držieše,
 s nich Moravu všiu hubieše.
- 10 Krále rada jeho naradi,
 že na Brod pány silny posadi,
 již by země bránili
 a přěd ty hrady jiezdy činili.
 Tehdy Matěj mnoho Uhrův sebra,
- 15 a třmi sty o Hradiřčiu všě vsi vzebra,
 a s jinými na Bánově sě založi.

- Tehdy Čechové nebozí,
lští uherské neznajúce,
dobré rady nejmajúce,
20 kľopotně se na ty Uhry vybrachu
a k Bánovu se sami otdachu.
A když na horu češčí ľudie vznidú,
Uhři na ně silně vynidú;
inheď Čechy pobichu,
25 a mnoho jich Uhři na bězě jechu.
Pro to král vojensky na Matěje jide,
a když Holíčě dojide,
před ním se položí
a okoľo jeho voje rozľoží.
30 Nechtě král jinak pracovati,
káza kopáčóm hrad podkopati.
V tom se j'mu nezvede,
neb Matěj své kopáčě na hrad vzvede.
Ti se nad naše kopáčě vzkopachu,
35 a tak naši kopanie i přěstachu;
neb je Uhři tepiechu
a u vodu topiechu.
Tu Čechy i jedné cti neučinichu,
jedno že Moravu dohubichu.
40 Tú vojnú počě se král styděti,
i chtieše Lipského Jindřicha jieti;
bo jeho svú hanbú vinieše.
Ale že j'mu pan Jindřich silen bieše,
nemože j'ho tehdy inheď jieti,
45 ale da to Vilémovi Zajiecovi věděti.

- Tolik o něm král s Vilémem rad *kłade*,
až jeho Vilém i popade.
Pro jeho jetie Ostrva vsta proti královi
a proti panu Vilémovi;
50 neb ten s králem věrně držíeše,
a také s králem Strěla bieše.
Ostrva na poliū ležieše
a zemiū hubieše.
Liudie královi do Prahy přijedú
55 a ottud tajně na Ostrvu jedú.
Ostrvéné sě ostrěhú
a na ně ze vsí vytěhú.
Tu sě Ostrvéné dobře jmiechu
a na nich boj obdržechu.
60 Tu z Strěly nejlepší jat bieše,
ten sobě Sbyněk jmě jmieše.
S Ostrvú jedni Němci biechu,
ti Kokorščí sľoviechu.
Zajieciū sě na nich dobře pokobi,
65 ten ty Němcě udatně bojem pobi.
Tehdy král ot Zajiečě chtieše Jindřicha vzieti,
chtieše j'mu inhed hľavu stieti.
Zajieč sě za Jindřicha posadi
a s králem sě dobře svadi,
70 řka: „Králiū, rač to věděti,
že-ť sě je Jindřich nedaľ jieti,
až sem musil sľiūbiti,
že j'mu životu nic [nechciū] nečiniti.“
Nerodi jeho na smrť dáti,
75 pro to král počě sě na Zajiečě hněvati.

Pak páni v dobrou řeč s králem vnidú
 a o vše dobré se s nim snidú.
 Inhed pana Jindřicha pusti
 a vše Němce pryč rozpusti.

CIX.

Boj s králem. Hlad v zemi.

- Léta ot narozenie syna božieho
 po *tisúciu* po třech stech po desieti šestého
 král bez zeman z země jide
 i za půl druhého léta nepřijide.
 5 Sám šest po zemiech se tuľáše
 a kniežecie dvory ohledováše.
 Pak se s Němci do země vráti
 a s nimi počě po vše zemi bráti.
 I jednomu pánu neotpustieše,
 10 pořád všiu zemiú žžieše.
 Toho se szěli Zajieci,
 točíúš z Valdeka Vilémovi,
 i počě mľuviti:
 „Juž živ déle nechciú býti,
 15 té spústy nechciú déle trpěti;
 chcú s Bohem na ty Němce jeti.“
 Uzřev, že jeho sbožie Němci pále,
 vecě: „Nechciú jim hověti dále.“
 U mále poteče proti mnohu,
 20 řka: „Vědě, že s ně býti nemohu;
 ale ufaju do pomoci svatého Václava,
 jenž jest česká mocná hlava.

- Na jeho milost chciú k nim jíti!“
 Dojed jich, je se s nimi býti.
 25 Tehdy zjevně Čechóm svatý Václav se pokáza
 a za sobú u boj jim jíti káza.
 Tu Čechové dobři biechu,
 udatně Šváby pobichu.
 Slušie každému dobrým býti
 30 a své země životem brániti,
 pro svůj jazyk i smrt přijieti:
 a toho tvé děti budú čest jmieti.
 Na Rýně počěchu mluviti,
 kto by byl mohl krále pobiti?
 35 Když jim Švábi na Zajiečě pověděchu,
 Rýněné jim odpověděchu:
 „Neřiekajte ‚zajiec‘ Vilémovi,
 ale přirovnajte jej ke lvovi,
 řkúc: ‚Móž‘ ten rytieř dobrý býti,
 40 že pro své země čest směl v taký boj vníti.“
 Král pro tu škodu,
 aby nevšeľ v hroznú příhodu,
 s zemany se snide
 a v jich milost vjide.
 45 Pro tu válku za tři léta taký hlad vznide,
 že pro-ň dobřě třetina liudu snide.
 A vlcie tak liudi jediechu,
 že i oděné liudi s samostřieľy dáviechu.
 Liudie jiné liudi tepiechu
 50 a svařiece jediechu.
 Tehdy jest nalezena
 některá chudá žena,

tu jest u pusté pivnici seděla.
 Ta se třmi dcerami ľudi jedla,
 55 potom také i dcery sně,
 však hľadu neobrání sě.

CX.

Rytířské skutky Plichtovy.

Těhdy rytieř jeden v zemi bieše,
 ten Plichta z Žirotína słovieše.
 Ten z země vynide
 a do cizích zemi jide.
 5 Když pravý boj zvěděl,
 těm na pomoc jeř.
 Byř v boju krále řířského
 a u krále anglického,
 a ve mnohých bojích jiných
 10 i u přřhodách rozličných.
 Však vesde škody zbyř
 a vesde s obú stranú lepří byř.
 Ve stě let nenarázěl sě rytieř taký,
 jehož by chválil jazyk všaký.
 15 Ale česká kronika jeho neumie chváliti,
 že sě pro své země česř nechtěl potruditi.
 Posľúchajte, mocní páni,
 jenž ste ku popravě českéj zemi Bohem vydáni!
 Chtěl-li by kto věčného jmene dobyti,
 20 ten neroď pro své země česř leň býti.
 Tiem jmene ctného dobudete
 a potom s Bohem ostanete.

- Při tom časě zle se v zemi vedieše,
přeboji velici biechu,
25 a druzi v noci kradiechu.
Nebo páni, již popravu jmiechu,
svým lidem bráti přepúsčiechu.
Na jich lidi nikte sáhnúti nesměl;
tak i jeden dobrý pokoje nejměl.
30 Neb bieše bieda stádciu chudému,
jež jest poddáno pastýřiu nepravému.
Toho časa nožě se v Čechách pokázachu,
jimiž zloději skot a koně z domów střihachu.
-

Rejstřík historický.

- Adolf Nassavský*, král říšský (1292—1298) 159.
Albrecht I., král říšský (1298—1308) 158—166.
Albrechtice (na Pardubsku) 155.
z *Aldemburka* hrabie 66.
Alexander Veliký 20.
Amazonské panie 19.
anglický král (Edward II. 1307—1327) 181.
Apolinářiš sv. 104.
Apolinářiše sv. kostel v Sadské 110.
Aufsteiněř, hrabě korutanský (Jindřich z Aufensteina 1309—1310) 171.
Bánov u Uherského Brodu 176, 177.
Barnaba mnich 64, 65.
Bavor ze Strakonice († 1318) 163.
Bavoři 111, 117, 147—149, 161.
bavorský les 75, 79.
Bedřich, Boleslav Soběslavic, kníže (1173, 1178—1189) 119, 120, 122, 124—126.
Bedřich I., císař (1152—1190) 114.
Bedřich II., císař (1212—1250) 139.
Bedřich Udatný, vévoda rakouský (1230—1246) 136.
Bedřich, markrabí míšeňský (Fřidrich s rozkousnutou tváří 1292—1324) 169.
Běla, král uherský (Bela IV. 1235—1270) 150.
Beltrám Zebinský (1280) 155.
Bena, na Miličicích pán 104.
Beneda, velitel na Míšni za Vratislava II., 86.
Benedikt, mnich 65.
Benedikta sv. zákon (řád) 55.
Beneš ze Cvilína (popraven 1265) 153; Wartenberský, viz tam.
Bernart, biskup pražský (1236—1240) 137.
Berún, viz Děřich.
Bielina řeka 12.
Bielina hrad 76, 141.
biskupství pražské založeno 55.

bohové pohanští 33.

Bojiště za Vyšehradem 19, před Prahou 101, 124, 127.

Boleslav I. Liutý (935—967) 43, 50—54.

Boleslav II. Šedý (967—999) 54—56.

Boleslav III. Skupý (999—1002) 57.

Boleslav Soběslavic, viz *Bedřich*.

Boleslav Stará 2, 3, 43, 50, 54, 72, 73, 75.

Boleslav Mladá 55.

boleslavská kronika 3.

Boreš z Oseka i z Risenburka (1231—1276) 143, 151.

Bořek, vladař za Přemysla Ottakara I. 130.

Bořivoj I. (891—894 asi) 40, 43, 44.

Bořivoj II. (1100—1107, 1117—1120, † 1124) 94—111.

Božej Vršoric († 1108) 92, 96—98.

Božena, kněžna († 1052) 70, 71.

Bračislav, Břěčislav, Bretislav I. (1037—1055) 71—79.

Bračislav II. (1092—1100) 86—93.

Bračislav, synovec krále Vladislavův (1112) 106.

Bračislav, biskup (1182—1197) 127, 129.

bradatice na štítě Vršovcův 126.

brady starých Čechův 16.

bramburský markrabie (Otta I. 1170—1184) 154.

Bravanti 117.

břevněvská kronika 2.

Brno 89.

Brod Uherský 176.

Brusnice, potok 101.

Budín 160.

Budišín 133.

Budivoj, posel knížete Svatopluka 94.

Budivojovice 153.

Buzovic Dětršek († 1110) 105.

Bydžovské 165.

Cidlina 97.

císař 41, 48, 52, 57, 58, 66, 72, 75, 76 atd.

cizozemcův způsob 11, 109, 116, 121, 167.

Otbor „múdrá hlava“ (1248—1250) 142—144.

Otbor z Lipnice († před 1308) 155.

Otbor z Uherska (1309) 166.

Otirad 24—26.

z Cyrdika hrabě (z Hardeka, 1260) 150.

Cyrndorf (Mühldorf nad Innem) 148.

Cyrus 20, 39.

Častava 21.

Čech praotec 6 sld.

- Čechové*, Čechy 7, 36 atd.
česká duše 123.
Čieč z Budějovic i na Hluboké, sudí zemský (1251—1264) 153.
česká kronika 181.
čiešník říšský, král český 83.
člověk, poddaný 94.
črní mniše 43.
črtie 26, 45, 82, 150.
Daněl I., biskup (1148—1167) 99, 107.
Daněl II., biskup (1197—1214) 123, 127.
dědina 11, 33, 39, 95, 127, 141, 152, 158 a j.
dědky (penates, duchové a obrazy dědův) 6.
Děpolt, syn Neklanův 38.
Děpolt, kníže zličské (1194—1218) 131.
desátek 78.
dešć krvavý (1112) 107.
Dětmar biskup (973—982) 58.
Dětoch z Hoříupníka (1299, † před 1334) 160.
Dětřich Beránský (pověstný král Ostrogothův, nazvaný po sídle svém Berúně = Veroně, † 526) 156.
Dětříšek Buzovic († 1110) 105.
Děvín hrad 16—29.
děvěč válka 15—29.
Dobeš biskup (1279—1296) 156, 157.
Domažlice 76, 110.
Dominika sv. vigilje 161.
Dominikáni, viz Predikatéři.
Drahomír ze Stodor (manželka Vratislava I. † po 927) 43—45.
z Dubé Hynek (1276—1280) 155, 156.
z Dubé Hynek Hynkovic příjmím Žák a Berka, nejv. purk-rabi (1305—1316) 168.
Dunaj 130.
Durinkové 36—38, 117, 161, 162.
erby: bradatice, kapr, kartas, kly, kříž, lev, orel, orlice, ostrev, panna, polovičný, průhy, řebří, róže, ruka, střela, sviní hlava, trůba, židovský klobúk.
Ekard biskup (1017—1023) 77.
Elška královna (dcera Václava II., manželka krále Jana, † 1330) 163, 173.
Frandřené, Flandřené, Flandrové 117.
fík z prstův, Vlachům na potupu 82.
Fryzové 117.
z Fuldy opat 139.

- Gebhart* biskup, viz *Jaromir*.
groš, dobrý peněz, zaražen 157.
z Hardeka, viz *z Cyrdika*.
Havel z Jablonného i z Lemberka (1233—1253) 143, 146.
Heřman biskup (1099—1122) 107, 111.
Heřman Zvieřetický 170, 171.
Hermanice u Litomyšle 172.
Hiza biskup (1023—1030) 78.
hladomor 81, 152, 156, 180.
Hlohov 74.
Hněsa (účastník ve vraždě sv. Václava 935) 52.
Hnězdno 74.
Hodka 21.
hody 40, 50, 57, 96.
Holíč (na Slovensku) 177.
holoty (psvodové) 133, 134.
Hora, *Horníci* 160, 164, 165, 168, 169.
Horazdějovice, *Ohraždějovice* 163.
Horiměves (Hořiněves v Hradecku) 155.
z Hoříupníka a *z Třebelovic Dětoch* († před 1334) 160.
Hory stříbrné (Kutná H.) 160.
host, *cizinec* 98, 167.
Hostivit kníže 38—40.
Hovora lovec, výbavce *Jaromira knížete* 59—61.
Hradec Levý 41.
Hradec Králové, *Hradčenské* 165, 175.
Hradecko 80.
Hradišče Uherské 176.
Hřekové 6, 89.
Hřivec lovec, *stoupenec Vršovicův* 59.
Hron z *Náchoda* (předek *náchodské větve Hronovicův*,
 při volbě *Richarda Kornwallského* 1257) 146.
hvozd 6.
Hvozdec, *hrad v Míšni* 86.
Hynek Dubský, viz *z Dubé*.
Charvaty 6.
chlapi (sedláci i měšťané v poměru ke šlechtě) 12, 14
 (sbor), 20, 70, 71, 166, 168.
Chlumec pod Krušnými Horami 111.
Chodové 76, 77.
Chrudim, *Chrudiměné* 79, 99, 165.
Chval hrdina (v bitvě na *Bojišti* 1179) 128.
Chýnov u *Turska* 32.
z Chyš Odolen (u *Milána* 1086) 82.
Isák mnich 65.

- Jablonšský*, viz Havel a Jaroslav z Jablonného.
Jakuba sv. den 172, 176.
Jan sv. (Křtitel) 59, 62, 118; sv. Jana prst v Osece 151.
Jana sv. kostel nad Loděnicí 118, v Oldřiši 62, na velezské hoře 60.
Jan císařovic, hrabě z Licmburka, král 173, 176—180.
Jan II. biskup (1226—1236) 134, 137.
Jan III. Šedrý, biskup (1258—1278) 149, 156.
Jan IV. biskup (1301—1343) 159.
Jan I., biskup olomoucký (1063—1086) 85.
Jan či *Ješek* ze Stráže, jinak z Wartmberka († 1316) 160, 163, 168, 172.
Jan mnich 65.
Jaromír kníže (1003—1012, † 1038) 57—63.
Jaromír biskup (1068—1089) 80, 84.
Jaromír dvůr 80.
Jaroslav z Jablonného (1272—1289) 155.
Jaroš, syn Ctiborův 143—144.
Seruzalem 83, 127.
Ješek, viz Jan ze Stráže.
Ješek (Joannes Parricida, syn Rudolfa II., vévody švábského, a Alžběty, dcery Přemysla Ottakara II., † 1313) 166.
Jindřich III., císař (1053—1106) 81.
Jindřich Brada, kníže slezské († 1241 u Lehnice) 138.
Jindřich Korutanský, král český (1307—1310, † 1335) 164, 173.
Jindřich z Lipé, Lipský († 1329) 160, 163, 165, 168, 177—179.
Jíva Durinkova 38.
Juří sv. kostel a klášter na hradě pražském, tamní knienabatyně 55, 78, 79.
Juřík Stanov syn, župan na hradě Žatci († 1116) 108.
Jutka (Judita), sestra Otty Sviňbrodského, manželka Břetislava I. († 1058) 72, 73, 75, 77.
kacíři 150.
Kališ v Polsku 157.
Kamýk (Tamík) rytíř 171.
kaple na bojišti v bavorském lese 77.
kapr červený, erb nabytý Smilem Světlickým 146.
kardinál 129.
Karel Veliký 86.
Kartasi, spytáci tatarští 137.
kartas, znak Košíkův z Lomnice 137.
Kazé, dcí Krokova 8.
Kazín 8.

- Kladsko* 139, 153, 172.
Klepy, hrad 39.
kláně 30, 141, 142, 157, 167 (bez popruhův), 175—176.
kletva 56, 74, 107, 112, 129.
Klimenta sv. kostel na Levém Hradci 41, v Poříčanech
 čili na Poříčí 135.
Klimka 21.
kly dva v zlatě nad uhel červená 126.
kmetie 45, 115.
knížata volená a rozená 112.
Kochan Vršovic (994—1037) 58, 60, 61, 63, 69.
Kojata Všeborovic (1068) 84.
Kokorščít (Kokotovici?) 178.
Kokotovici (pražský rod německý) 169, 178.
Kolín 165.
Komoň, vrah sv. Lidmily 44, 45.
kopáči (kovkopové) 132, 177.
kopec (mohyla) na bojišti 118.
korona česká 41, 83, 113 a j., polská 157, uherská 160.
koronování na království české 84, 114, 133, 136, 151, 157,
 173.
Korutane 171.
korutanský kníže, viz Jindřich Korutanský.
z Kosic Rudolt (1315) 175.
kostel nejstarší 41, kostelův 20 nových 55.
kostky 167.
kotel nad ohněm držeti 53, 83.
Kováňský pán v Římě (1112) 707.
Kozma biskup (1091—1098) 89, 99.
Krakov 53, 157.
Křesomysl kníže 30.
křest, křist Bořivojův 40, Uhrův 89, Prusův 147.
Kristin mnich 65.
Křivoklát 124, 133, 136, 164.
kříž znamení 34.
kříž na štítě krále uherského 89.
křížovníci (křížáci) 145.
Krok 8.
kronika pražská, břevněvská 2, opatovická 3, Kosmova 85.
Kunrát I. kníže (1092) 80, 89, 90, 91.
Kunrát Přemysl, syn Soběslava II. 119—122.
Kůřim 132.
Kůřimsko 38.
kůřimský kraj 114, 131.
Kyjov (ruský) 138.

Labě 97, 104, 105.

lech 6.

les (hraničný) polský 64, bavorský 75 sld., 79, 110.

lev bílý o jednom ocase, erb knížat českých 83, druhým ocasem obdařen 133.

lev černý, erb Hronem z Náchoda dobytý 146.

Le-a Vlastislavic 38.

Liemburk (Lucemburk) 173.

z *Lipnice* Ctibor († před 1308) 155.

Lipolt vévoda rakouský (Leopold VI. Slavný 1198—1230) 135, 136.

Lipský či z *Lipé* Jindřich, viz Jindřich z Lipé.

Liubice hrad 15, 21, nad Cidlinou 55, 97.

Liubuše 8—15, 20, 174.

Liubušin dvór 14.

Liubušin soud 9—10, proroctví její 14—15.

z *Liudic Pavlík* (měšťan pražský) 170.

Liudmila sv. 44, 45.

Liutolt vévoda rakouský (Leopold II. Sličný 1073—1096) 86.

Liutomysl 172.

Lodín potok (Loděnice) 118.

Lombardská králová, viz Mechilda.

Lomničští (rytířský rod Košíkův z Lomnice) 137.

Lork lovec (1100) 92, 93.

Lotr, Lothar císař (1125—1137) 111, 118.

Lovoš hora 31.

Luciper črt 150.

Lučsko 29, 33, 34, 36, 38.

Lučéné 32, 34, 35.

Lúně (Louny) 153.

Margareta králová (dcera Leopolda VI. vévody rakouského, choť Přemysla Ottakara II. † 1267) 149, 151.

Márie sv. kostel na Praze 41.

Matěj (Matúš) z Třenčína (1316) 176.

Matěj mnich 65.

Mechilda, lombardská králová (markrabina Mathilda toskánská) 85.

Mediolán, Mediolaněné 81, 83, 103, 106.

meďské panie 39.

z *Meissavy* páni, viz Weyzové.

Mělník 44.

Metuděj, arcibiskup na Velehradě 40.

o *mezi soud* 9.

Mezka, kníže polské (Měčislav, vlastně Boleslav Chrabrý 992—1025) 57, 61, 63, 64, (Měčislav II. † 1034) 74.

- Michal* sv. 51.
z *Michalovic* Jan (z rodu Markvarticův, ok. 1283—1294) 157.
Mikulaj biskup (1241—1258) 137, 149.
Miličice 104.
mince obnova za Václava II. 157.
Minhart biskup (1122—1134) 117, 123.
Mišeň *86.
Mišněné 169—171, mučitelé Čechův 171, 173.
mišenský markrabí 86, 136, 158, 169.
Mládu (dcera Boleslava I., abatyše svatojirská 973) 21, 55.
Mnata kníže 29.
mohučský arcibiskup 151.
Morava 40, 41, 43, 79, 80, 91, 92, 95, 99, 126, 135, 140, 146, 152, 176, 177.
Morava řeka 150, 151.
Moravěné 43, 95, 108.
moravská kronika 41.
moravský biskup 85.
moravský kníže 86, 89, 94, 100, 125.
moře adriatické 151.
most pražský přes Vltavu, kněžnou Svatavou založen 133.
most přes příkop hradu pražského 62, 153, 172.
most vzvoditý 28, 65.
Most Hněvin 143.
mravové Čechův prvotní 7—8.
mravůr českých proměny 133, 136, 141, 167.
Mühlendorf, viz *Cyrndorf*.
Mutyně Vršovic († 1108) 92, 96, 97.
Mutyně Skuhrovský a Vřešťovský (1280) 155.
mužobojstvo 6, 175.
Mýto Vysoké 97, 165.
Mycené, Mýtěné 165.
z *Náchoda* Hron, viz *Hron z Náchoda*.
nav 8.
naháči (flagellanti) 149.
Neklan kníže 30—38.
Němci, Někyně 37, 71, 72 atd. přečasto.
nemoci co pokuta vrahův 52.
Nezamysl kníže 29.
nezletilost knížete českého pokud trvá 45.
Nové Město (část Malé Strany pod hradem pražským) 170.
nože dirotvorné 182.
obec co jest 10.
Odolen z Chyš, viz z Chyš.

- Ohraždějovice*, viz Horaždějovice.
Ohře řeka 36.
ojieř z Friedberka (1238—1253) 139—141.
okol ke kláně 175.
Olbramovici, viz Volbramovici.
Oldřich kníže (1012—1037) 57—71.
Oldřich, kníže zličské 114.
Oldřiš 62.
Olomúc 85, 138, 161.
olomúcký děkan 162.
Ondřej biskup (1215—1224) 129.
opatovická kronika 3.
Ópočno (u Moravan při státní dráze) 165.
ořechy z otky Přemyslovy 13.
orel černý, znak knížat českých 83.
orlice fioletná, znak Vladislavicův 39.
orlice v plameném štítě, znak knížat českých 73.
Osek klášter 151.
Oskořin 25.
ospítal, špitál křižovníkův konec mosta pražského 170.
ostrva, znak Hronovicův 128, 178.
Ostrvené, Hronovici 178.
otdiel, úděl knížecí 80.
Ot kamene (rodina pražská) 169.
Otta Bílý, císař (mylně) 71.
Otta Sličný, kníže olomoucké († 1087) 80, 100, 104, 108.
Otta kníže (1189—1191) 127.
Ottia, vévoda bavorský (1305) 161.
Ottakar = Otěmil 133, viz Přemysl.
panna v zlatě s stěelú rohatú (erb) 126.
panim cizím služba (minnedienst) 167.
papež 75, 85, 106, 107.
Paříž 157.
Pavlík z Liudic, viz z Liudic.
Pelhřím biskup (1224—1225, † 1240) 129, 134.
Pět sv. bratří 63.
Petra sv. kostel v Římě 107.
Petrín 15, 144, 153.
Plavci (Kumani) 150, 151.
plavecký pokřik 21.
Plícha z Žerotína († 1322) 164, 181.
pluk, rod 98, zástup 150.
Plzeňsko 78.
Plzněné 152.
Poděbrady 153.

- Poděbrazští* (u Milána 1086) 83.
Podiven. komorník sv. Václava 47.
podýmné 78.
pohani 16, 26, 40, 43, 46, 55, 104, 127, 147.
pokora, soudní obřad 42, 90.
Polané 56, 57, 62, 63, 76, 90, 91, 96, 99, 104, 113, 122, 133.
Poličené (z Poličky) 165.
polovičný (t. j. štít), erb Havla Jabloňského a pak rod z Wartmberka 146.
Polska 57, 75, 138, 139, 157.
polská země 57, 113, koruna 157.
polský kníže 74, 78. Králem polským Vratislav II. 84.
polský les 64.
pomořanské kněžstvo 157.
Poříčie 135.
Poříčany 135.
Postoloprty 37, 70.
postoloprtský kraj 36.
povodeň 172.
poznánské království 157.
práh tesařův 15.
Praha 15 41, 46, 47, 50, 55, 59, 62, 90, 98, 100, 101, 102, 104, 114, 115, 118, 127, 132, 133, 135, 136, 139 (hrazení), 155, 168, 169.
právo zemské 14, ženské 26, pohanské 40, potaz práva 45.
Pražané 31, 33—35, 38, 39, 60.
pražská kronika 2.
pražský hrad 61, 78 (hrazení), 113, 169—171; cesta k řece s hradu 139; most 132, 153.
přeboji velicí 182.
Predikatéři 135.
Prémysl Stadic 12—29, proroctví jeho 14.
Prémysl, bratr Václava II. 127—128.
Prémysl Outakar I. (1192—1230) 129—136.
Prémysl Ottakar II. (1253—1278) 142, 147 sld.
Příběk hora 31.
Přibyslava, sestra sv. Václava 53.
Přiema pán 66.
Přimda hrad 66.
prkno stínací 144.
Prkoš z Bieliny († 1041) 76, 77.
Prokop sv. († 1053) 114, 128.
Prosiek 90.
průhy červené a bílé na štítě potomkův Juřika, Stanova syna 108.

- ové* 56, 147.
hrad 44.
a potůček 44.
ita lovec (1100) 93.
im (Gaudentius), bratr sv. Vojtěcha 74.
islav, kníže zlíčské, současník sv. Václava 47, 48.
lý dvůr 35.
ustci 150.
iský vévoda 86, 135.
úsy 136, 148, 149, 151, 152.
uš (pole Rákoš u Peští) 160.
í, znak pánů z Poděbrad 83.
oř biskup (1296—1301) 157, 159.
ík 54, 71, 115.
nunt (Raimund z Lichtenburka, ok. 1278—1316) 166.
z zatahovací 72, 170.
no 67, 114, 130, 132.
n 6, 55, 56, 75, 81, 89, 106, 129.
měně 150.
p 7.
oty 20, 50, 56.
lic, člen rodu 39, 100, 154, rodička 78.
n 32, 79.
že erb i rod Vitkovický či Rožmberský 101, 151.
udolt I. (Habsburský, král říšský 1273—1291) 152—154.
udolt I. (vévoda rakouský a král český, 1306—1307) 163.
udolt z Kosic (1315) 175.
udoltovic (t. j. Albrecht) 159.
udoltovici (Kosičtí) 175.
ufa sv. den 154.
ika bílá v zeleně s rožďků zlatú (erb) 126.
ulant (Roland, Orlando) 86.
lus (země) 138.
lusín 40.
lým (Rýněně) 111, 117, 137, 157, 166, 180.
adská 10, 110.
asici, Sasi 55, 76, 77, 87, 88, 117, 132, 154, 156.
ázavský opat Němec 114.
bor chlapi 14, dívčí 21, 29, říšský 48.
Sderad († 1090) 87—90.
Sderaz (v Praze) 90.
Sdislava blažená 145.
sédáníe, meč sedací 42.
Sedlec 168.
o skyře a dlubnách bájka 103, 174.

- Sennar* 5.
Siraz (Sieradz v Polsku) 157.
skladatel té kroniky 1—4, 101, 142, 156, 161, 162, 170, 172.
ze *Skuhrova Mutyně* (1280) 155.
Slavník na Libici († 981) 55.
slovensky 40.
Smil Ojřeovic, syn Ojře z Lomnice (1281—1293) 159.
Smil Světlík, viz Světlík.
smutná hodina 79.
snem 9, 27 a j.
Soběslav I. (1125—1140) 104, 105, 111—114.
Soběslav II. (1174—1179) 115 sld.
sok 42.
Spytihněv I. (ok. 895—912) 43.
Spytihněv II. (1055—1061) 78, 81, 84. -
Srbové míšeňští 88, 101, 127.
Srbové, obecný název kmene slovanského 6.
srbský jazyk 6.
srbské (míšeňské) kniže 86, 101.
Stadsci 12, 136.
Stanimír kniže 123—125.
Stanov Juřík, viz Juřík Stanov.
starosta rodový 7, 58, zemský 96.
Stodory v kraji žateckém 43.
stolec otcov, kněžský 38 a j.
Stožec (Staats u Lavy v Dolních Rakousích) 150.
Straba 33, 35.
Strahov 62.
Strachkvas (syn Boleslava I. † 997) 52, 54, 55, 56.
ze *Stráže Jan*, viz Jan ze Stráže.
Střehom (Ostřihom) 78, 89, 99.
střela, znamení pánův ze Strakoníc, z Bavorova, z Počešína 178.
ze *Střely Sbyněk* 178.
Střezislava, manželka Slavníkova 55.
Styr 32—36.
Sudek, silné dietě (1309) 170.
Scatopluk, král moravský (870—894) 40—42.
Scatopluk kniže (1107—1109) 91, 94—99.
Scatara dívka 21.
Scatara (kněžna polská, dcera Kazimíra I., manželka krále Vratislava II., † 1126) 132.
Světlík Smil 130, 133. Světlický Smil (z Lichtenburka, Hronovic, ok. 1243—1269) 146.

- Sviň-Brod* (Schweinfurt v Bavorsku) 71.
svinie hlava na štítě Buzicův 105.
Sylvester biskup (1139—1140) 111, 117.
šachy 58.
Šalomúnov sviecen 82.
Šárka 24, 26.
Šebieř biskup (1030—1067) 78, 84.
šlechta, šlechtici 70, 133, 168, a j.
Štěpán II., král uherský (1114—1131) 107.
Švábi 79, 117, 159, 160, 164, 165, 166, 180.
Tas Wissemburský (děd arcibiskupa Arnošta, † 1304) 155.
Tateré 36, 137, 138.
Tekdák biskup (Thiddag 998—1017) 56.
Tetín 8, 44, 45.
Tetka, dcí Krokova 8.
Tista Jan Vršovic (1109) 99, 102.
Titus císař 83.
z Třencína Matouš 176, 177.
trůba na štítě Zebinských 155.
Trubka přízvednicě (poustevnice) 135.
Tuň, vrah sv. Lidmily 44, 45.
turnie, oblek turnejní 19.
turnejův do Čech uvedení 141.
Tursko 34.
Turov (ves na Chroustovicku při státní dráze) 165.
tuří roh (Dětříšek Buzovic) 105.
uherská korona 160.
Uhersko (u Vys. Mýta) 166.
Uhřata 107, 108.
Uhři, uherská země 42, 43, 78—80, 88, 89, 96, 99, 108, 138, 146, 150, 160, 161, 176, 177.
Unislav kníže 29, 30.
Úšcké hradovišče 152.
Vacek († 1113) 97, 104—106.
vacek, křepelichý mšek 106.
Vácislav, kníže srbské (syn Viprechta Grojského, 1109 u Prahy) 101, 102.
Václav sv. 15, 43, 46—53, 90, 179, 180.
Václav II. kníže (1191—1192) 127.
Václav I. král (1230—1253) 136—147.
Václav II. král (1283—1305) 154—160.
Václav III. král (1305—1306) 160—162, 164.
Václavovny královny (Alžběta a Marketa, dcery Václava II.) 163. Anna, choť Jindřicha Korut. 164.
z Valdeka, viz Zajiec Vilém.

- Vaněk*, viz Václav II. a III.
 z *Wartmberka* Jan, viz ze Stráže.
 z *Wartmberka* Beneš (bratr Janův 1318) 165.
věd 33.
Velehrad 40, 41.
Velez 61.
velezská hora 58.
Velflovici (rodina pražská) 169, 170.
Věnek z Třesic 176.
Věňkovic (1315) 176.
Vespezián císař 83.
věstby Libušiny 10.
Weyzové (páni z Meissavy 1260) 150.
rče babylonská 5.
Vilém z Poděbrad (1250—1262) 153.
Wissemburský Tas († 1304) 155.
Vita sv. ruka 50.
Vita sv. kostel 35, 50, 53, 82.
Vítek Ojjeřovic z Landšteina (ok. 1300—1312) 169, 170, 171.
Vitkovci 152, 154.
vládař (správce hospodářství) 36, 130, 152.
Vladislav I. (1110—1125) 100—111.
Vladislav II. (1140—1173, † 1174) 114—118.
Vladislav III. (1197) 129.
Vlasta 16—28.
Vlastislav kníže lučské 29, 31—36, syn jeho 36, rodici 39.
Vlastislav město 31, 39.
Vlaši 82, 103, 107.
Vltava 15, 87, 121, 139.
Vojen kníže 29.
Vojtěch sv. 15, 55, 56, 74, 90, hlava jeho 113.
Volbram, měšťan pražský 170.
Volbramovici (rodina pražská) 169.
volenníci (kurfiršti) 83.
volitelské právo krále českého 83. Čechův 89, 102.
Vracka dívka 21.
vrata veliká hradu pražského 41.
Vratislav I. (asi 912—926) 43.
Vratislav II. (1061—1092) 80—90.
Vratislav, město v Slezsku 78, 130.
Vratislav, hrad u Vysokého Mýta 97.
Vrěšcovský Mutyně (1280) 155. Vřeštov u Hořiněvsi v Hradecku.
Vršov pluk, Vršovci 98.
Vršovci 58—63, 69, 91, 92, 94—99, 126.

- Všeslav, pán český 146.
výr u Tatarův 36.
výr ušatý za boha ctěn 40.
Vyšehrad 19, 22, 23, 26, 27, 61, 100, 118.
vyšehradská kronika 3.
vzdání prstenem 133.
Zabor, klášter v Uhrách 43.
zádušnie (statky) 134.
Zajec z Valdeka Vilém († 1319) 164, 171, 177—180.
zálabské hrady 156.
Záviš, Vitkovic († 1290) 152, 154—157.
Zderad, Zdislava, viz Sderad, Sdislava.
Zebínský s trúbú Beltram (1280) 155. Zebín nedaleko hradu Kumburka v Bydžovsku.
zeměné 9, 54, 94 a j.
Zhořelec 133.
Zlícov město 131.
Zličsko 38, 47, 48.
zličské kníže 47, 55, 114, 131.
znojemský hrad 135.
Zvieretičtí 153, Heřman (ok. 1309—1321) 170, 171.
o šabách a čápu bájka 95.
Zatečsko 29, 31.
Zatečský kraj 43.
Židé 26, 83, 111, 113, 145, 146.
židovská škola a had v ní 113.
židovský koblúk, erb potomkův pana Všeslava 146.
z Žirotína Plichta († 1322) 164, 181.
Žirotinští (Janovici) 153.
Žitava 139.
Žitoměř (nyní Štolmíř) 48.
žitoměřský dvůr 47.
-

Výklad slov méně známých.

- a**, 1. ale; 2. v souvětích: Zaplaka, a řkúci. Sta Vlastislav, a boj bera (Nákres §. 356).
- asia**, aspoň.
- a'ž**, a už.
- báta**, bratr, přítel.
- bělpuch**, pergament.
- blěsti bledu**, zmateně mluvíti, blábolati, šetiti.
- bo**, nebo.
- boniti**, strašiti, strachu naháněti.
- bradáč**, 1. muž s dlouhou bradou; 2. bratr laik či konvrš v klášteřích, jenž se neholíval na rozdíl od mnichův kněžími jsoucích. *Ješín*.
- bradaticé**, bradatá široká sekera, švancara.
- brav**, drobný dobytek, zvlášt ovčí. *Ješín*.
- brojiti se**, přemílati se, hemžiti se, semotam běhati.
- brzo**, rychle. *brž* rychleji.
- budiech, budieše atd.**, imperfektum slovesa „budu“, ve smyslu: byl sem, byl jsi, byl jest.
- býž, býlé**, plevel, beylí.
- cierekev**, kostel.
- ciesarovna**, dcera císařova.
- ciesarová**, choť císařova.
- ciesarovic**, syn císařův.
- cketa**, sketa, zbabělec.
- če**, co.
- česte, česejte**.
- čist niti**, do čista nahý.
- čúti**, slyšeti, pozorovati.
- dci dceře**, dcera.
- děcký, dětecký** (Alex.), čacký, statečný.
- dědina**, pozemek dědičný.
- děk**, pokrov na koně.
- děvojna**, dívka snubná, ale nevdaná.
- dhubna**, topor, násada k sekeře.
- doba**, co vhod jest. *Ješín*: štěstí, zvůle, pohodlí.
- dobrý**, udatný, statečný.

dobudiech, dobyl jsem.

doje, 1. dojal; 2. dojel.

donid, donidž, donad, donud, doněvadž, dokud.

dráha, 1. prostor v dél i v šíř; 2. způsob, úprava. *Ješín*: „tovaryšstvo, houf, rota, zástup; item položení místa neb kraje.“

drbít, drbiu, musiti, musím.

dřevo, 1. „mezi stěnou a dřevem“ (str. 53) t. j. mezi dřvem, dveřem; 2. strom.

dřvi, dveře.

dřevie, stromoví.

duše smrdí, dech páchne.

dým, „dva peníze od dýmu každého“ (str. 78), ohnisko.

Dávka ta obecně slula *podymné*.

dýnko, tenká pokryvka ze dřeva anebo z jiné tahé hmoty.

F. Procházka (str. 307) myslil na dýně.

ež, že.

harovaný, merhovaný, strakatý.

hlezno, kůtek, kotník.

hláva, houba.

holota, pacholek, jenž lovecké psy opatroval a k lovu vořil.

honec, lehký jezdec.

hosпода, pán.

hubcie, zhoubce.

hušcie, houšť, dav, tíseň.

chrúst, chroust, treta.

chyše, chyška, 1. chalupa, dům, bouda, střecha; 2. záchod, stříška. *Ješín*.

i, ani. I jeden, i žádný tolik co nijeden, niždáný (Nákres §. 384.)

ihned, ihned.

jedno, jen.

jednož-t, aj tu, tuť, náhle.

jmenovaný, na slovo vzatý, proslavený.

žmu se, počnu.

kabele, mošna.

kak jako kaký, jak, jaký.

kázaný, mravný, mravů zřízeníých.

kázati, trestati.

kcice, kštice, dlouhé vlasy nad čelem.

kletva, klatba.

klieti, v klatbu dávat.

kliuditi, kliditi, rovnati.

kmošek, kmoť, kmoch.

kněz, kníže. *kněž*, knížecí, knížeti patřící

- kněžic*, syn knížete. *kněžek*, malý kníže.
kněžna, dcera knížete.
kněžstvo, knížectví.
knieni, *knieně*, choť knížete.
koblík, klobúk.
kolesě, vůz dvoukolý.
konvrš (conversus), bratr laik, prostý mnich nekněz.
kopáč, kovkop, havíř.
kopec, mohyla (str. 118).
kraboška, larva, škraboška.
kralovic, syn králův.
královna, dcera králova.
králová, choť králova.
krastavý, chundelatý, rozčásaný, rozdrchaný.
krášť, krásnější.
krzno, plášť, který nošen býval nad brněním.
kůřim, dým *Ješín*.
koso sladiti, *koso hladiti*, drážditi, podštívati.
kušě, fena, psice.
lada, panna.
laňú, lehnú.
lakomý, lakotný.
laz, novina, role posud neoraná.
leň, „by krále leň, jest mě leň“, lenivo býti, pro lenost
k něčemu se nemítí.
lhóta, svoboda, zvěle.
lic k čemu, *lic* horú, *čelem* k čemu, *čelem* horou.
lichva, úroky.
liuf, zuřivost, rozlícenost.
lutice, litice, furie.
liutý, lítý, zuřivý.
lížě, líha, znamení na stromě, udělané vyseknutím kusa
kůry.
ločiu lokati, lokám, chlemtám.
lom, praskot, lomoz, rvanice.
lýčeny, z lýka udělaný.
malotevstvo, malomocenství.
mažženstvo, manželstvo.
medl, mdlý.
měch, pytel.
mieně, méně.
miesti, *matu hlinu*, mísiti, hnětiti.
mužobojstvo, zabití muže, vražda.
náboženstvie, pobožnost, vykonávání pobožnosti.
naďra, náďra.

- najú*, nás dvou.
nálep, jedovatý nátěr na šípů, šíp jedovatý.
na-li, na-li-t, v tomhle, ajhle, náhle.
napokon, konečně, posléze, k posledku.
narásėti, naroditi.
nastati, naléhati nač.
nastrojně, hrdopyšně.
nav, sídlo mrtvých.
ne, než, ne-že.
nejiež, jejíž (o nejiež str. 51, o níž).
nem, nám.
nemáhám, nemohu, stůni, nemocen jsem.
nepodobizna, neplecha, neřest.
neprázdný, zaměstnaný, pilný, snažný.
neroditi, nechťeti; o *někom*, nedbati o někoho.
neudacstvie, neudatnost.
ničėti, dolů se kloniti.
niše, nice, nic.
nikte, nikdo.
nožmčė (pl.), pošva na meč.
nrvav, mrav.
nsietí, chřadnouti.
o, 1. s lokálem: o rocě, o *Postoľoptiech*, o *Hradiščiu*, o jiných zažhú město = okolo (Nákr. §. 330); 2. s akkusativem: o řeku *Moravu* se snidú = obapol řeky.
objėti se, odrážeti se, straniti se (obcházeti, objížděti *Ješ.*).
obinúti, obvinouti.
oblášče, obzvlášť, zvlášť, sám o sobě.
obraz, mince.
obrok, praebenda.
ohař, lovcí pes.
oheknúti se, oheknouti se, obeknouti se.
okož, ohrada při klání.
oprávěti, opravovati zemiu, řídit, spravovati.
opustěti, spustnouti; *opustěti něčeho*, pozbyti.
oslediti, shromážditi.
osnovati, založiti.
ostrabiti se, zotaviti se.
ostrva, osekáný kmen, z něhož jen zbytky větví ven trčí.
osúti, obsypati.
osvět, osvětlení („slunce v svém osvětú“).
otka, botka u pluhu.
otkleti, klatbu sejmouti.
otpoviedati, nepřátelství vypovídati.
osrieti se, ohlédnouti se.

ožeh, opálená hůl, sochor *Ješín*, hřeblo. *ožehem zavřieti*, zapáliti.

páknúti, páchnouti.

palcěk, paleček.

pánkati, „pane, pátku“ říkati.

páteř, otčenáš, vůbec modlitba.

pavlaka, povlaka.

péče, starostlivost nepříznivá, obávání (str. 160).

plavecky, způsobem Plavcův či Polovcův.

podáviti, násilí učiniti.

podbiti, podrobiti.

podesiti, postihnouti.

podjeti, podniknouti, podstoupiti.

podpieti, podepnouti popruhy.

podvoj, veřej, prapisko.

poleci poleku, políknouti, poléceti.

pokobiti se, podařiti se.

polúčiti se, vydařiti se.

poprava, moc soudní, pravomocnost.

porok, hana, výčitka.

porokovati, haněti, výčitky dělati.

potázati se práva, o právo potaz vzíti.

poteci poteku, uběhnouti.

povraz, provaz.

požidati, počkati.

pracný, nemocný.

pramen, větev.

přáslo, prouh.

přeboj, loupež.

predikátér, dominikán, kněz řádu kazatelského.

přepieti, přepnouti.

přibiti sobě, servati se vespolek.

připřeti se, přitisknouti se.

přislovie, pomluva, zlá pověst.

přízednicé, poustevnice, v přízdí (clausura) bydlící.

proměnití se, převleci se, oblek změnití.

proněž, pročež.

prosočiti, vyzraditi.

prosvietiti slepého, navrátiti mu zrak.

proviniti něco, vinou svou něco ztratiti, propadnouti.

pučiti, udeřiti.

ratišče, dřevce, kopí.

řebří, řebřík.

řechu, řekli.

řepí, řepík, lopucha.

- řešetný pecen*, řešeta zvicí, anebo snad místo ržený, režný.
říuje, doba říjení vysoké zvěře.
roba, chudinka, ubohá.
rok něčemu dáti, lhůtu ustanoviti, do kteréž se co státi má.
rov, vyvýšená část nad hrobem, mohyla.
rozklíuditi, urovnati, v pořádek uvesti.
rozpač, rozpak.
rozplískati šipy, zbytečně rozstříletí.
rozřevniti se, roznítiti, rozhněvati se.
rozžka, rozžička, větvička.
rušku vzvázati, obvázati rouchu biřmovancovi.
s, s akkusativem: s *Němec*, způsobem Němce, jako Němec.
saděl, rána.
sbožie, jmění.
sedací meč, meč k sedání způsobený.
schoditi se něčeho, něčeho se vystřící, něčemu ujíti.
schovati, 1. pochovati, pohřbíti; 2. zachovati.
siesti sedu, sednouti.
skop, škopek.
skoro, brzo.
sléditi, slídití.
slúiditi někým, oklamati.
slúpiti se někým, podpírati se na koho, spoléhati na kom.
smiera, míra.
smolník, smolný kabát.
smútiti, v smutek uvesti.
smysleti, nabyti smyslu.
snem, sněm.
snúbiti dívku, ucházeti o dívku ke sňatku.
socha, kůl, sloup.
sota, sotka, rána, udeření.
sotně, sotva.
spuditi hlavu, sraziti, stíti.
spytati, vyzvídati, špehovati.
spyták, vyzvědač. špehěř.
sstrčiti hlavu, stíti, sraziti.
stáje, stanoviště, obydlí.
stařejší, starší.
starosta, hlava rodu, vládyka, vládař.
statek v někom míti, zdar, oporu na někom nalezati.
stešte se, stesкло se.
stěžiti, stěhovati.
stolec, na nějž knížata byli posazováni, když nastupovali panství.
stroměti, strměti, držeti se u výši.

strýčená bratřie, strýcové.
svatí (po svatých, u svatých), ostatky svatých, tudíž kostel.
svoboda, muž udatný a podnikavý.
svojiti se, přizniti se.
svyknúti, vycvičiti se, navyknouti.
šmel, čmelák.
šěrživý, štěrbivý.
špileti, pohrávati.
tčieti, vězeti, váznouti.
t'dy, tehdy.
tkáče tkáčete, tulák, potlukač.
trudný jelen, utruzený, uhnaný.
trutiti, usilovati, naléhati.
túha, žalost, hoře.
uchvátiti, předstihnouti.
ukásati, potrestati.
úlehl, úhoř.
úsilno, těžko.
uskřinu, uskřipnu.
ustati právo, právo obdržeti tím, že se druhá strana opomine dostaviti k soudu.
úžest, poděšení.
ušeci, upáliti.
užiti někoho, míti jej k lepšímu.
vacek, tlumok, mošna.
vajú, vás dvou.
vdružiti, vraziti.
věd, vědma, veštčyně, prorokyně.
vem, vam.
vesde, všude. *vesdy*, vždy.
věstba, vědomost věcí budoucích.
viča (str. 9, 92, 96), blázen.
vilost, chtivost, rozvášnělost milostná.
vlastiny boje, boje vlasti.
vláščí, zvláštní.
vnada, choutka, obyčej.
vnaditi, vnaďu klásti, léceti.
vněd, vjed, vjev.
vod, vedení.
vrch ůba, poutce, vrchol lebky.
vzatek, dar, poplatek.
vzdieti vzděju, nazvati, jméno dáti.
vzdrástiti se, zježiti se, zprotiviti se.
vzpoviedati, rozhlásiti.
vzřiući vzřuju, zarvati.

vzrudití, zarmoutiti, v pláč přivesti.
vzvázati k boji, připravití se k púťce.
vzvoditý most, zdvihací most.
zábradlo, hrabba.
zakleti, klatbu vydati.
zákon, řehole.
zákonník, řeholník.
zaliúbiti, zaslíbiti.
zamyslíti právo, vymyslíti.
zapovědíeti na sněm, na vojnu, obeslati, vyzvati.
sapřěti, zavřítí.
zástavu zastavítí, zálohu, nástrahu učiniti.
zastúpiti, zastihnouti.
zavřítí, zavřítí.
zavražditi se k někomu, dáti se s někým v nepřátelství.
zelicě, zeleniny.
zlob *zlobi*, zloba.
zruzený, očervěnený.
zore (pl.), ranní záře.
žákovstvo, kněžstvo.
ždátí, čekati.
žieci, ohněm hubiti.
žien, hojnost.
žuji *žúti*, *žvátí*, *žvýkati*, přetřepávati.

Přehled obsahu.

	Str.
Předmluva	1
Hlava I. Potopa. Rozdělení jazykův	5
" II. Praotec Čech. Osazení země	6
" III. Krok. Libuše	8
" IV. Prorocství Libušino	10
" V. Poslání o Přemysla a nalezení jeho	12
" VI. Prorocství Přemyslovo	13
" VII. Sňatek Libuše a Přemysla. Založení Prahy	14
" VIII. Smrt Libušina. Vlastiny snahy	15
" IX. Upravení vojska Vlastina	17
" X. Válka dívčí	18
" XI. Vystavění Vyšehradu	21
" XII. Dívčí lsti	23
" XIII. Přelstění Ctirada	24
" XIV. Dívčí práva	26
" XV. Pobití dívek	27
" XVI. Smrt Přemysla a jeho následníci	29
" XVII. Neklan	30
" XVIII. Vlastislav Lucký	31
" XIX. Věd pražská a věd lučanská	33
" XX. Bitva na poli Turském	34
" XXI. Vlastislavic a Durink	36
" XXII. Hostivít a Leva	38
" XXIII. Bořivoj a Svatopluk	40
" XXIV. Svatoplukovy boje a konce	41
" XXV. Spytihněv. Vratislav a Drahomíř	43
" XXVI. Smrt sv. Lidmily	44
" XXVII. Vláda Drahomířina. Sv. Václav	45
" XXVIII. Setkání s Radislavem Zlickým	47
" XXIX. Sv. Václav u císaře	48
" XXX. Zavraždění sv. Václava	50
" XXXI. Boleslav Lítý	52
" XXXII. Boleslav Štědrý. Biskupství pražské	54
" XXXIII. Boleslav Skoupý. Mezka	57
" XXXIV. Úklad Vršovicův o Jaromira	58
" XXXV. Úklad Vršovicův o Oldřicha	61
" XXXVI. Dobyetí Prahy na Polanech	62
" XXXVII. Pět sv. bratří	63

	Str.
HI. XXXVIII. Objevení Přimdy	65
" XXXIX. Pověst o Přimdě	66
" XL. Kochanova smrt	69
" XLI. Kněžna ze sedlky	70
" XLII. Břetislav a Jitka	71
" XLIII. Český vpád do Polska	74
" XLIV. Porážka Němcův u Domažlic	75
" XLV. Hrazení Prahy. Smrt Břetislavova	77
" XLVI. Vláda Spytihněvova	79
" XLVII. Čechové u Mediolána	81
" XLVIII. Odměny císařovy Čechům	83
" XLIX. Biskup Jaromir	84
" L. Beneda. Sderad	86
" LI. Vratislav II. v Uhrách s císařem	88
" LII. Smrt Sderadova i vzpoura Břetislavova	89
" LIII. Kunrát I. Břetislav II.	90
" LIV. Smrt Břetislava II.	92
" LV. Rozpory Bořivoje II. a Svatopluka	94
" LVI. Záhuby Vršovicův	96
" LVII. Války Svatoplukovy. Vladislav I.	99
" LVIII. Boj se Srby míšeňskými	100
" LIX. Císařův soud nad Čechy	102
" LX. Boj s Poláky nad Trutinou	104
" LXI. Čechové v Římě	106
" LXII. Srážka Čechův a Uhrův	107
" LXIII. Střídání knížat ve vládě	109
" LXIV. Porážka Lothara II. u Chlumce	111
" LXV. Boj s Poláky. Pobití židův	113
" LXVI. Smrt sv. Prokopa. Vladislav II. králem	114
" LXVII. Soběslavovo stihání Němcův	115
" LXVIII. Bitva nad Lodenicí	117
" LXIX. Smíření Soběslava II. s císařem	119
" LXX. Smrt Soběslava II.	120
" LXXI. Vláda i vypuzení Soběslavicův	122
" LXXII. Úklady Stanimirovy	123
" LXXIII. Přemožení Moravanův	125
" LXXIV. Bitva na Bojišti u Prahy	126
" LXXV. Prohlášení sv. Prokopa svatým	128
" LXXVI. Kniže Přemysl v Rezně	129
" LXXVII. Děpolt Zlický. Most v Praze	131
" LXXVIII. Přemysl králem i nazván Ottakar	132
" LXXIX. Proměna v mravech českých	133
" LXXX. Dominikáni. Boj s Rakousy	135
" LXXXI. Prostopášnost Václava I. Stadice	136
" LXXXII. Záhuby vpádu tatarského	137

	Str.
Hl. LXXXIII. Václav při dvoře Bedřicha II.	139
LXXXIV. Uvedení turnajův do Čech	141
" LXXXV. Boj Václava I. se synem Přemyslem	142
" LXXXVI. Křižáci a Židé	145
" LXXXVII. Blažená Zdislava	145
LXXXVIII. Volba krále říšského. Vpád Uhrův .	146
" LXXXIX. Povaha Přemysla II. Boje s Bavyry	147
" XC. Naháči	149
" XCI. Boje s Uhry	150
" XCII. Příkoří pánům a boje s králem Rudolfem	151
" XCIII. Boje Bramburských s Čechy	154
" XCIV. Hladomor v Čechách. Boje v Polště .	156
" XCV. Korunování a vady Václava II.	157
" XCVI. Spolky i neznáze Václava II. s Albrechtem	158
" XCVII. Václav III. králem v Uhrách. Vpád Albrechtův	160
" XCVIII. Zavraždění Václava III.	161
" XCIX. Vláda Rudolfa I.	163
" C. Volba Jindřicha, boje s Albrechtem .	164
" CI. Zavraždění krále Albrechta	166
" CII. Proměny v mravech českých	167
" CIII. Boje mezi stranama v Praze	169
" CIV. Další boje s Míšňany	171
" CV. Veliké povodně	172
" CVI. Vypuzení Korutanského a volba Jana	173
Přidavky druhé redakci.	
Hl. CVII. Soudní klání v Hradci	175
" CVIII. Boje s Uhry a mezi panstvem	176
" CIX. Boj s králem. Hlad v zemi	179
" CX. Rytířské skutky Plichtovy	181

O p r a v y.

Hlava	strana	verš	čti
IV.	10	18	stołcem
"	11	37	koně
XXXI	53	35	svěho těla
"	54	56	a město Boleslav
XXXIII	57	1	šlechetný
"	"	18	stařejší
LXXXII	138	14	Lomničti
XCII	153	37	užieci

the same time, the fact that the same person can be both a subject and an object of a verb is not surprising. For example, the sentence 'John saw John' is perfectly acceptable. The only problem with the above analysis is that it does not account for the fact that the subject and object of a verb can be different people.

One way of solving this problem is to assume that there are two different kinds of subjects and objects. The first kind is the kind that we have been talking about so far. The second kind is the kind that is used in the sentence 'John saw John'. This second kind of subject and object is called a 'self' subject and object. The self subject and object are used to refer to the same person who is both the subject and the object of a verb.

Another way of solving this problem is to assume that there are two different kinds of verbs. The first kind is the kind that we have been talking about so far. The second kind is the kind that is used in the sentence 'John saw John'. This second kind of verb is called a 'self' verb. The self verb is used to refer to the same person who is both the subject and the object of a verb.

There are many other ways of solving this problem. For example, one could assume that there are two different kinds of people. The first kind is the kind that we have been talking about so far. The second kind is the kind that is used in the sentence 'John saw John'. This second kind of person is called a 'self' person. The self person is used to refer to the same person who is both the subject and the object of a verb.

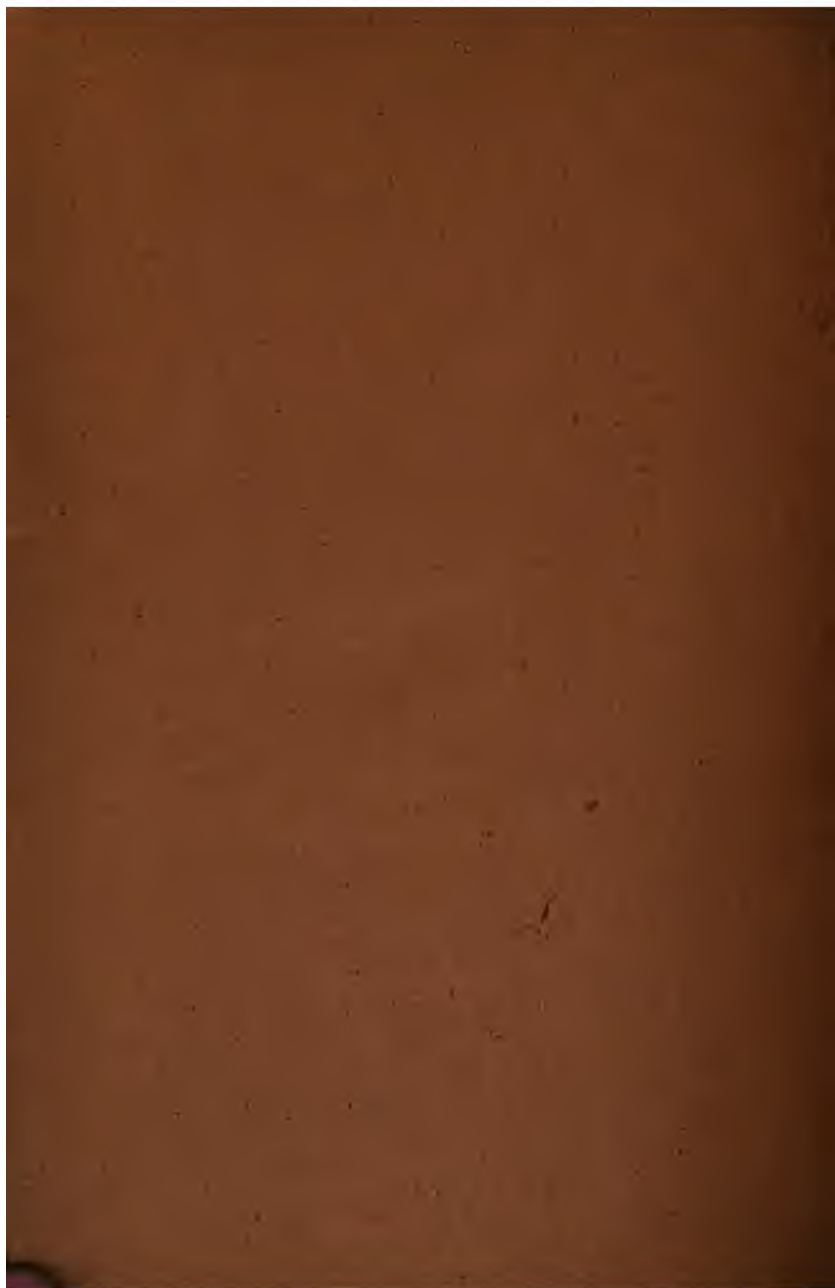
There are many other ways of solving this problem. For example, one could assume that there are two different kinds of verbs. The first kind is the kind that we have been talking about so far. The second kind is the kind that is used in the sentence 'John saw John'. This second kind of verb is called a 'self' verb. The self verb is used to refer to the same person who is both the subject and the object of a verb.

There are many other ways of solving this problem. For example, one could assume that there are two different kinds of people. The first kind is the kind that we have been talking about so far. The second kind is the kind that is used in the sentence 'John saw John'. This second kind of person is called a 'self' person. The self person is used to refer to the same person who is both the subject and the object of a verb.

There are many other ways of solving this problem. For example, one could assume that there are two different kinds of verbs. The first kind is the kind that we have been talking about so far. The second kind is the kind that is used in the sentence 'John saw John'. This second kind of verb is called a 'self' verb. The self verb is used to refer to the same person who is both the subject and the object of a verb.

There are many other ways of solving this problem. For example, one could assume that there are two different kinds of people. The first kind is the kind that we have been talking about so far. The second kind is the kind that is used in the sentence 'John saw John'. This second kind of person is called a 'self' person. The self person is used to refer to the same person who is both the subject and the object of a verb.

There are many other ways of solving this problem. For example, one could assume that there are two different kinds of verbs. The first kind is the kind that we have been talking about so far. The second kind is the kind that is used in the sentence 'John saw John'. This second kind of verb is called a 'self' verb. The self verb is used to refer to the same person who is both the subject and the object of a verb.

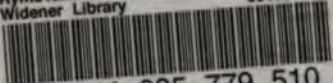

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine is incurred by retaining it
beyond the specified time.

Please return promptly.

Slav 7796.316.z5
Rymovana kronika ceska tak re
Widener Library 004530807

3 2044 085 779 510

